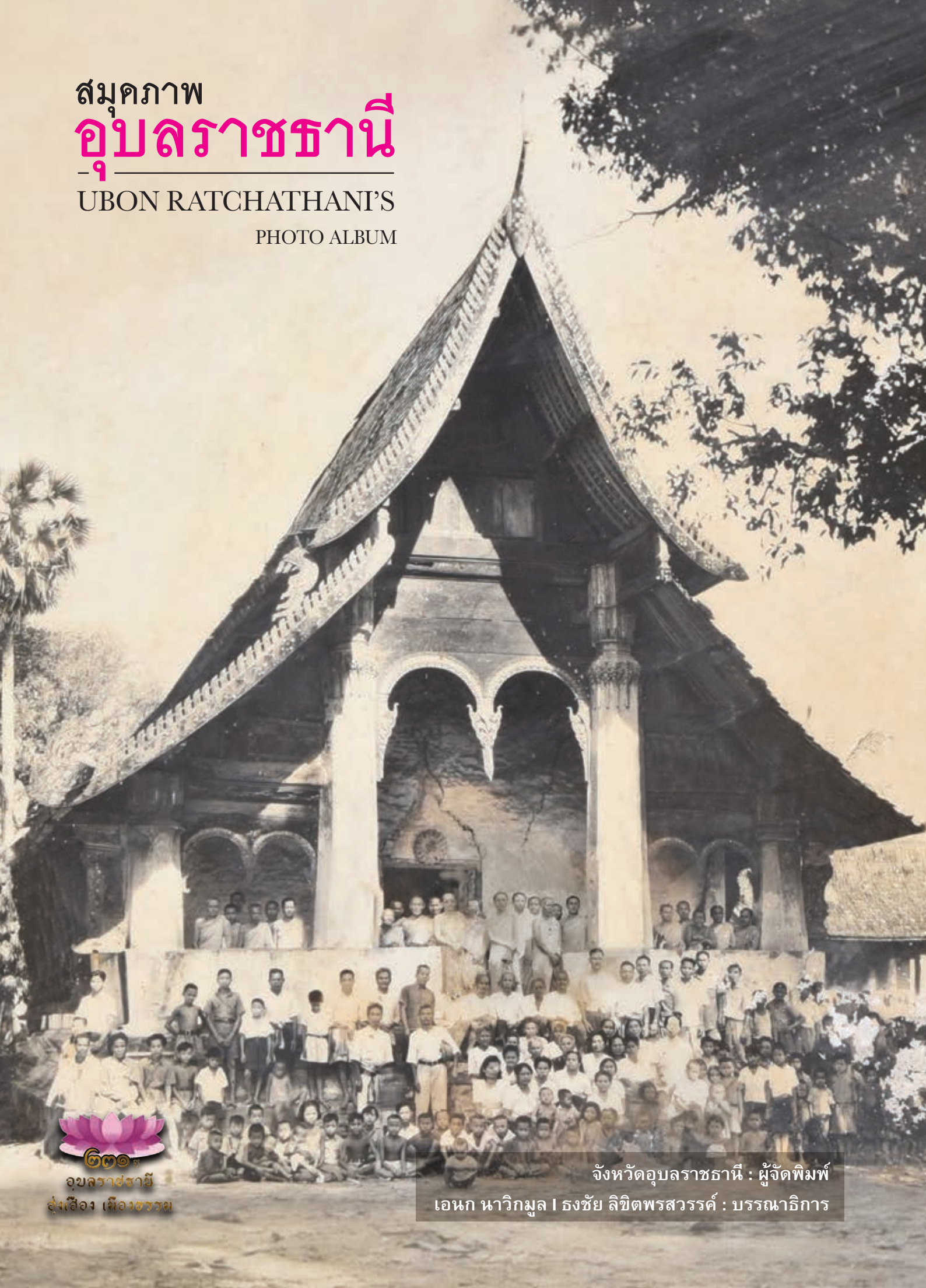

สมุดภาพ
อุบลราชธานี

UBON RATCHATHANI'S
PHOTO ALBUM

๒๕๖๕
อุบลราชธานี
ส่งเสริม เมืองธรรม

จังหวัดอุบลราชธานี : ผู้จัดพิมพ์
เอนก นาวิกมูล | ธงชัย ลิขิตพรสวรรค์ : บรรณาธิการ

สมุดภาพ
อุบลราชธานี

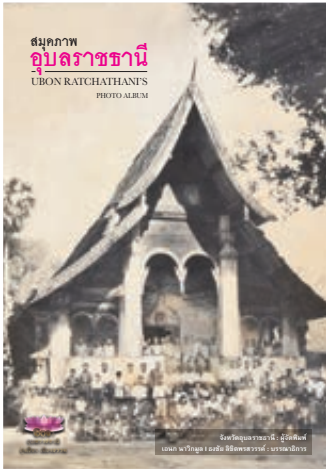
UBON RATCHATHANI'S

PHOTO ALBUM

จังหวัดอุบลราชธานี : ผู้จัดพิมพ์

Ubon Ratchathani

ประมวลภาพถ่ายเก่าและศิลปวัตถุของจังหวัดอุบลราชธานี
โดยความร่วมมือร่วมใจของชาวอุบลราชธานี

ภาพปก

วิหารวัดหลวง ในตัวเมืองอุบลราชธานี เป็นศิลปกรรมแบบล้านช้างที่เก่าแก่ที่สุดของจังหวัดอุบลราชธานี ต่อมาได้รื้อถอนไปเมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๒ / ภาพยุค ๒๔๘๐ (ภาพจากวัดหลวง พระครูวิลาสกิจจาทร (บัวสอน) เอื้อเฟื้อภาพ)

ชื่อหนังสือ	สมุดภาพอุบลราชธานี Ubon Ratchathani's Photo Album
ผู้จัดพิมพ์	จังหวัดอุบลราชธานี จัดพิมพ์เนื่องในวาระกิจกรรม "๒๓๑ ปี อุบลราชธานี อู่เชียง เมืองขจร"
พิมพ์ครั้งแรก	กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๖
ที่ปรึกษา	นายสุทธิพงษ์ จุลเจริญ ปลัดกระทรวงมหาดไทย นายชลธิ์ ยิ่งตรง ผู้ว่าราชการจังหวัดอุบลราชธานี นายสมเพชร สร้อยสระคู รองผู้ว่าราชการจังหวัดอุบลราชธานี นางทรงลักษณ์ วรภัย รองผู้ว่าราชการจังหวัดอุบลราชธานี นายกำพล สิริรัตตนนท์ รองผู้ว่าราชการจังหวัดอุบลราชธานี นายบัณฑิต เกษมศานต์ รองผู้ว่าราชการจังหวัดอุบลราชธานี นายสุธิยา บุตรจินดา หัวหน้าสำนักงานจังหวัดอุบลราชธานี รองศาสตราจารย์วุฒิชัย มูลศิลป์ ราชบัณฑิต รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริพร ตาบเพชร คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ผู้ทรงคุณวุฒิ	รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริพร ตาบเพชร คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
คณะกรรมการบรรณาธิการ สำนักงานจังหวัดอุบลราชธานี	นายธนะรัชต์ สุภาพันธ์ ผู้อำนวยการกลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัด นายฐิติวัฒน์ งามอกศรี ผู้อำนวยการกลุ่มงานบริหารยุทธศาสตร์ กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ๒ นายธิตินพงษ์ พนารัตน์ นักวิเคราะห์ นโยบายและแผนชำนาญการ นายวิจิตร เจียมวงศ์ นักจัดการงานทั่วไปชำนาญการ นายองอาจ ชันทอง นักวิชาการพัสดุปฏิบัติการ นายเอนก นาวิกมูล นายธงชัย ลิขิตพรสวรรค์ นายสุปรีย์ ฒ นคร พระปรภรณ์ ชินวโร (บุกหุด) นางวรรณนา นาวิกมูล นางสาวโชติรส เกตุแก้ว นายวุฒิพงศ์ ท้าวพา นายชนินทร์ อินทร์พิทักษ์ นายชำนาญ ภูมลี นายรัตนพล ชื่นคำ นายพิชญ์ เยาว์ภิรมย์ นางสาวทีชญา นาคเนียม ห้างหุ้นส่วนจำกัด สำนักพิมพ์ต้นฉบับ (๒๐๑๘) ๘ ซอยงามวงศ์วาน ๒๓ แยก ๑๘ ตำบลบางเขน อำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี ๑๑๐๐๐ โทรศัพท์ ๐-๒๙๕๒-๙๒๐๓
บรรณาธิการ	นายเอนก นาวิกมูล
บรรณาธิการผู้ช่วย	นายธงชัย ลิขิตพรสวรรค์
กองบรรณาธิการ	นายสุปรีย์ ฒ นคร พระปรภรณ์ ชินวโร (บุกหุด) นางวรรณนา นาวิกมูล นางสาวโชติรส เกตุแก้ว นายวุฒิพงศ์ ท้าวพา นายชนินทร์ อินทร์พิทักษ์ นายชำนาญ ภูมลี นายรัตนพล ชื่นคำ นายพิชญ์ เยาว์ภิรมย์ นางสาวทีชญา นาคเนียม
พิสูจน์อักษร	นางสาวทีชญา นาคเนียม
ถ่ายภาพ	ห้างหุ้นส่วนจำกัด สำนักพิมพ์ต้นฉบับ (๒๐๑๘)
ศิลปกรรม	๘ ซอยงามวงศ์วาน ๒๓ แยก ๑๘ ตำบลบางเขน
ดำเนินการพิมพ์	อำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี ๑๑๐๐๐ โทรศัพท์ ๐-๒๙๕๒-๙๒๐๓
พิมพ์ที่	บริษัทพิมพ์ดี จำกัด
จำนวนหน้า	๒๔๘ หน้า
จำนวนพิมพ์	๒,๐๐๐ เล่ม
	© สงวนลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ (ฉบับแก้ไขปรับปรุง) พ.ศ. ๒๕๕๘ Printed in Thailand 2023

คำปรารภ	๔	เหตุการณ์และกิจกรรมสัมพันธ์	๑๒๐
คำนำ	๕	งานฉลองรัฐธรรมนูญ	๑๒๐
พินภูมิเมืองอุบลราชธานี	๗	พิธีเปิดโรงภาพยนตร์เดชอุดม	๑๒๒
สมุดภาพอุบลราชธานี	๑๑	ประเพณีและวิถีชีวิต	๑๒๔
การเสด็จพระราชดำเนินเยือนจังหวัดอุบลราชธานี	๑๒	แห่เทียนพรรษาที่พิบูลมังสาหาร	๑๒๔
เสด็จ เยือนอุบลราชธานี พ.ศ. ๒๔๙๘	๑๒	แห่เทียนพรรษาอุบลราชธานี ยุค ๒๕๐๕	๑๒๘
เสด็จ เปิดศาลหลักเมืองอุบลราชธานี พ.ศ. ๒๕๑๙	๒๘	แห่เทียนพรรษาอุบลราชธานี พ.ศ. ๒๕๑๐	๑๓๒
ภาพเก่าอุบลราชธานียุคแรก	๓๐	เที่ยวแม่น้ำโขงที่เขมรรัฐ	๑๓๖
รถม้ากรมหลวงสรรพสิทธิประสงค์	๓๐	งานอุปสมบท	๑๓๘
กรมทหารราบที่ ๖ อุบลราชธานี	๓๑	งานมงคลสมรส	๑๔๐
เสด็จตรวจราชการภาคอีสาน พ.ศ. ๒๔๔๙	๓๔	พิธีศพของชาวอุบลราชธานี	๑๔๒
เสด็จตรวจราชการกระทรวงธรรมการ พ.ศ. ๒๔๗๑	๓๖	ผู้คนเมืองอุบลราชธานี	๑๔๘
คณะสำรวจทำแผนที่วารินชำราบ - ชื่องเม็ก	๔๐	บุคคลสำคัญเมืองอุบลราชธานี	๑๔๘
สมุหเทศาภิบาลตรวจราชการเมืองอุบลราชธานี	๕๒	ผู้คนชาวอุบลราชธานี	๑๕๖
เที่ยวแก่งตะนะ ยุค ๒๔๘๐	๖๐	คณะสงฆ์เมืองอุบลราชธานี	๑๗๔
เที่ยวน้ำตกแซน้อย ยุค ๒๔๘๐	๖๔	มรดกเมืองอุบลราชธานี	๑๘๔
แม่น้ำมูลเมืองอุบลราชธานี	๖๘	พระพุทธนรราชูปถัมภ์	๑๘๔
ภูมิสถานบ้านเมือง	๗๒	พระแก้วประจำเมืองอุบลราชธานี	๑๘๖
ภาพถ่ายทางอากาศ	๗๒	พระเครื่องเมืองอุบลราชธานียุคแรก	๑๙๐
วัดในเมืองอุบลราชธานี	๗๖	แสตมป์ประทับตราที่ทำการไปรษณีย์อุบลราชธานี	๑๙๕
พระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมือง	๘๘	ศิลปะวัตถุของวัดสุปฏิหารามวรวิหาร	๑๙๖
สถานีรถไฟอุบลราชธานี	๙๐	ศิลปะวัตถุของวัดศรีอุบลรัตนาราม	๒๐๖
อนุสาวรีย์แห่งความดี	๙๒	อัฐบริหารของหลวงปู่เสาร์ กนฺตสีโล วัดเสียบ	๒๑๒
โรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราช	๙๓	ศิลปะวัตถุของวัดกลาง	๒๑๖
โรงแรมเจียวกี่	๙๔	ศิลปะวัตถุของวัดมณีวนาราม	๒๑๙
โรงภาพยนตร์เฉลิมสิน	๙๕	ธรรมาสถ์วัดศรีนวล บ้านชีทวน	๒๓๒
สะพานข้ามลำโดมน้อย	๙๖	จิตรกรรมฝาผนัง วัดทุ่งศรีเมือง	๒๓๖
สะพานกาวิละวงศ์	๙๗	จิตรกรรมฝาผนัง วัดนาควาย	๒๔๒
สะพานเสรีประชาธิปไตย ๒๔๙๗	๙๘	รายชื่อผู้ให้ความอนุเคราะห์	๒๔๘
แก่งสะพือ	๑๐๐		
น้ำตกห้วยขุหลุ	๑๐๖		
ภาพถ่ายอุบลราชธานี	๑๐๘		
โดย ดร.โรเบิร์ต ลาริมอร์ เพนเดิลตัน			
ภาพเขียนสีที่ผาแต้ม	๑๑๖		

จังหวัดอุบลราชธานีเป็นจังหวัดสำคัญของภาคตะวันออกเฉียงเหนือมาแต่อดีต เป็นพื้นที่ยุทธศาสตร์ของประเทศ ด้วยมีชายแดนติดต่อกับสองประเทศเพื่อนบ้าน พัฒนาการทางเศรษฐกิจจึงเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว ทั้งการค้าขาย ถนนหนทาง การท่องเที่ยว ประเพณีวิถีชีวิต และธรรมชาติสิ่งแวดล้อม การบันทึกประวัติศาสตร์ของอุบลราชธานีมีมาอย่างต่อเนื่อง ปรากฏเป็นหนังสือหลายเล่ม แต่การบันทึกประวัติศาสตร์ผ่านภาพถ่ายเท่านั้น ยังไม่เคยรวบรวมอย่างจริงจัง ในการจัดกิจกรรมวาระ “๒๓๑ ปี อุบลราชธานี ฮั่งเฮื่อง เมืองธรรม” จึงมีดำริที่จะจัดพิมพ์หนังสือ “สมุดภาพอุบลราชธานี” เพื่อเป็นหลักฐานสำคัญของเมืองอุบลราชธานี

นอกเหนือจากภาพถ่ายเก่าแล้ว สิ่งของที่เป็นศิลปวัตถุ รูปเคารพต่าง ๆ ก็เป็นมรดกทางภูมิปัญญา และควรได้รับการเผยแพร่เช่นเดียวกับภาพถ่ายเก่า จึงปรากฏภาพสิ่งของสำคัญเหล่านี้ในบท “มรดกเมืองอุบลราชธานี” หนังสือเล่มนี้ไม่เพียงแต่จะก่อให้เกิดความเข้าใจและภาคภูมิใจของชาวอุบลราชธานีเท่านั้น แต่จะทำหน้าที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวอีกทางหนึ่งด้วย จากการที่นักท่องเที่ยวได้ตามรอยงานช่าง งานศิลปะเหล่านั้นจากหนังสือเล่มนี้

ผมขอขอบคุณชาวอุบลราชธานีทุกท่านที่มีส่วนร่วมในการทำหนังสือเล่มนี้ ทั้งพระสงฆ์ ข้าราชการ นักวิชาการ และประชาชนคนเก่าแก่ของแต่ละท้องที่ในทุกอำเภอ อีกทั้งบรรณาธิการซึ่งเป็นมืออาชีพในการผลิตหนังสือเฉพาะด้านนี้ ผมเชื่อว่าหนังสือ “สมุดภาพอุบลราชธานี” จะเป็นประโยชน์แก่สาธารณชนทั่วไป และสร้างความตื่นรู้ ความภาคภูมิใจในมรดกภูมิปัญญาทางศิลปวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานีขึ้นได้สมดังเจตนารมณ์ทุกประการ

นายชลธิ์ ยิ่งตรง
ผู้ว่าราชการจังหวัดอุบลราชธานี
วันพุธที่ ๙ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๖๖

อุบลราชธานี ประกอบด้วยเขตปกครองถึง ๒๕ อำเภอ ซึ่งนับว่ากว้างใหญ่มาก ชายแดนของอุบลราชธานี อยู่ติดกับประเทศเพื่อนบ้านอีก ๒ ประเทศ คือ ลาวกับกัมพูชา

คำขวัญประจำจังหวัดซึ่งช่วยให้มองเห็นภาพอุบลราชธานีอย่างรวบรัดที่สุดมีว่า **“เมืองแห่งดอกบัวงาม แม่น้ำสองสี มีปลาแซบหลาย หาดทรายแก่งหิน ถิ่นไทยนักปราชญ์ ทวยราษฎร์ใฝ่ธรรม งามล้ำเทียนพรรษา ผาแต้มก่อนประวัติศาสตร์ ฉลาดภูมิปัญญาท้องถิ่น ดินแดนอนุสาวรีย์คนดีศรีอุบล”**

เว็บไซต์ไกด์อุบล (www.GuideUbon.com) ให้ความรู้เรื่องคำขวัญดังกล่าวไว้ดีมาก ตั้งแต่ช่วยทำความเข้าใจทราบที่มาของคำขวัญประจำจังหวัดต่าง ๆ เป็นเบื้องแรกว่ามาจากสมัยรัฐบาลพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรี ได้ประกาศให้ พ.ศ. ๒๕๓๐ เป็นปีแห่งการท่องเที่ยวไทย เพื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดความเข้าใจในแต่ละท้องถิ่น จึงได้ริเริ่มให้มีคำขวัญประจำจังหวัดขึ้นโดยใช้คำคล้องจองสั้น ๆ เพื่อให้จำได้ง่าย

ทางด้านอุบลราชธานี ที่แรกใช้ว่า **“เมืองแห่งดอกบัวงาม แม่น้ำสองสี มีปลาแซบหลาย หาดทรายแก่งหิน ถิ่นไทยนักปราชญ์ ทวยราษฎร์ใฝ่ธรรม งามล้ำเทียนพรรษา ผาแต้มก่อนประวัติศาสตร์”**

คำว่า **“เมืองแห่งดอกบัวงาม”** มีความหมายโดยนัย เป็นเมืองที่พระพุทธศาสนาประดิษฐานอย่างมั่นคง ดำรงตลอดมากกว่า ๒๐๐ ปี “ดอกบัว” คือความหมายแห่งความบริสุทธิ์ ความดีงาม ความเป็นสิริมงคล ที่ชาวอุบลราชธานี มีความภาคภูมิใจยิ่ง

“แม่น้ำสองสี” เป็นจุดบรรจบของแม่น้ำมูลกับแม่น้ำโขง

“มีปลาแซบหลาย” จังหวัดอุบลราชธานีมีแม่น้ำไหลผ่านถึง ๓ สาย ได้แก่ แม่น้ำมูล แม่น้ำชี และแม่น้ำโขง จึงอุดมด้วยพันธุ์ปลานานาชนิด เป็นแหล่งอาหารธรรมชาติที่สำคัญของชาวอุบลฯ

“หาดทรายแก่งหิน” แหล่งท่องเที่ยวหลายแห่งในจังหวัดอุบลฯ มีหาดทรายและแก่งหินที่สวยงาม แก่งสะพือ แก่งตะนะ หาดศรีภิรมย์ หาดวิจิตรฯ ฯลฯ

“ถิ่นไทยนักปราชญ์” สมเด็จพระญาณวโรดม (ประยูร สนตงกุโร) ได้แสดงปาฐกถาในงานบำเพ็ญกุศลศพ สมเด็จพระมหามุณีวงศ์ (สนั่น จนทปชโชโต) ตอนหนึ่งว่าท่าน (สมเด็จพระมหามุณีวงศ์) เกิดที่จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งเป็นจังหวัดของนักปราชญ์ เป็นที่น่าสังเกตว่า สมเด็จพระราชาคณะที่เป็นคนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ล้วนแต่เป็นคนเกิดที่จังหวัดอุบลราชธานีทั้งสิ้น แม้แต่นักปราชญ์ที่มีความสำคัญสูง เช่น ท่านเจ้าคุณ พระอุบาลีคุณูปมาจารย์ (จันทร์ สิริจันโท) ก็เป็นคนจังหวัดอุบลราชธานีเช่นเดียวกัน นี่แสดงให้เห็นว่าอุบลราชธานีเป็นเมืองนักปราชญ์โดยแท้

“ทวยราษฎร์ใฝ่ธรรม” ชาวอุบลฯ ปฏิบัติธรรมด้วยการ “ฟังเทศน์สามัคคี” โดยไม่มีการแบ่งแยกนิกาย หรือคัมภีร์ นับเป็นเอกลักษณ์เฉพาะชาวอุบลฯ มาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๙๘ แม้จนถึงปัจจุบัน ก็ยังปฏิบัติกันอย่างเคร่งครัด

“ผาแต้มก่อนประวัติศาสตร์” เป็นข้อความที่เพิ่มขึ้นภายหลังเมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๒ เนื่องจากมีการค้นพบภาพเขียนสีประวัติศาสตร์ที่บันทึกเรื่องราวของมนุษย์ยุคก่อนประวัติศาสตร์ ที่อุทยานแห่งชาติผาแต้ม อำเภอโขงเจียม

ต่อมาในปี ๒๕๕๗ มีการปรับปรุงคำขวัญจังหวัดอุบลราชธานี โดยเพิ่มอีก ๒ วรรคสุดท้าย คือ **“ฉลาดภูมิปัญญาท้องถิ่น ดินแดนอนุสาวรีย์คนดีศรีอุบล”**

“ฉลาดภูมิปัญญาท้องถิ่น” คืออุบลราชธานีมีชื่อเสียงในด้านการทอผ้าพื้นเมือง และภูมิปัญญาทางด้านหัตถกรรมมาช้านาน เช่น ผ้าทอเมืองอุบล เครื่องจักสาน และเครื่องทองเหลือง

“ดินแดนอนุสาวรีย์คนดีศรีอุบล” มาจากสมัยสงครามโลกครั้งที่ ๒ ชาวอุบลราชธานีได้ช่วยเหลือเชลยศึกฝ่ายสัมพันธมิตรอย่างมีน้ำใจ นำมาสู่การสร้างอนุสาวรีย์แห่งความดีไว้ที่ทุ่งศรีเมือง

อันที่จริงแล้ว อุดมราชธานีมีประวัติศาสตร์ความเป็นมายาวนาน และมีบุคคล เหตุการณ์ สถานที่ รวมทั้ง เรื่องเบ็ดเตล็ดที่น่าพูดถึงมากมาย คำหลัก ๆ ที่เราคำนึงและไม่คำนึงนอกเหนือจากที่กล่าวในคำขวัญประจำเมือง ได้แก่ พระปฐมบรมราชสุริยวงศ์ (เจ้าคำผง) นครบและผู้ตั้ง “เมืองอุบล”

พลตรี พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงสรรพสิทธิประสงค์ ข้าหลวงต่างพระองค์สำเร็จราชการมณฑลลาวกาว (มณฑลอีสาน)

พระอาจารย์มั่น ภูริทัตตะเถระ พระสงฆ์นักวิปัสสนา, พระอุปาลีคุณูปมาจารย์ (จันทร์ สิริจันโท) นักปราชญ์ ผู้มีชื่อเสียง, สมเด็จพระมหาธีรวงศ์ (อ้วน ดิสฺโส), พระอาจารย์เสาร์ กนฺตสีโล

นายหนวย (ศิลาชัย ชาญเฉลิม) นักจัดรายการวิทยุ นักเขียน, ศาสตราจารย์ นายแพทย์ฝน แสงสิงแก้ว วัดสุปฏิหารามวรวิหาร, หอไตรวัดทุ่งศรีเมือง, อุโบสถ (สิม) วัดแจ้ง, วัดหนองป่าพง, เขื่อนสิรินธร, แก่งตะนะ, แก่งสะพือ, ผาแต้ม เหล่านี้เป็นต้น

ที่ผ่านมาการจัดพิมพ์หนังสือประมวลข้อเขียนเกี่ยวกับอุดมราชธานีมีอยู่มากพอสมควร หนังสือที่รวบรวม รายละเอียดเกี่ยวกับอุดมราชธานีทุกสาขาอย่างละเอียด คือหนังสือชื่อ *วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญาจังหวัดอุบลราชธานี* พิมพ์เมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๔

ยังขาดก็แต่หนังสือในแนวสมุดภาพ ซึ่งหมายถึงหนังสือที่เน้นการประมวลภาพเป็นหลัก

ใน พ.ศ. ๒๕๖๖ นายชลธิ์ ยังตรง ผู้ว่าราชการจังหวัดอุบลราชธานี เล็งเห็นความสำคัญของการทำ หนังสือสมุดภาพ ประกอบกับการจัดกิจกรรมในวาระ “๒๓๑ ปี อุดมราชธานี อุ่นเฮียง เมืองธรรม” จึงได้อนุมัติ งบประมาณให้ดำเนินการจัดทำหนังสือชื่อ *สมุดภาพอุดมราชธานี* ขึ้น

ในการทำหนังสือดังกล่าว คณะทำงานได้ขอความอนุเคราะห์จากทางวัด คนเก่าคนแก่ในแต่ละอำเภอ โดยชี้แจงให้ทราบที่มาของการทำหนังสือจนเป็นที่เข้าใจกัน แล้วจึงลงมือบันทึกภาพตามหลักการที่วางไว้ คือเน้นภาพชาวตำบูนเก่าอันเป็นภาพรุ่นปู่ย่าตายายไว้ก่อน เพราะหนังสือมีจำนวนหน้าจำกัด ส่วนภาพสีนั้น ถือว่ายังรอได้ จึงอาจถือปฏิบัติไว้เป็นหลักฐานบ้างตามสมควร

คณะทำงานได้สอบถามรายละเอียดของภาพแต่ละภาพ ลงชื่อเจ้าของภาพทุกครั้งเพื่อเป็นการให้เกียรติ และเป็นหลักฐานที่มาที่ไป เมื่อถ่ายหรือถือปฏิบัติเสร็จ ก็คืนภาพถ่ายวันนั้นเพื่อจะได้ไม่เกิดปัญหาการสูญหายหรือ สืบสนปนเป

มีสิ่งสำคัญประจำจังหวัดอีกสองกลุ่มที่คณะทำงานเห็นว่าควรผนวกไว้ด้วยเสมอ คือภาพจิตรกรรมฝาผนัง และข้าวของที่น่าสนใจตามท้องที่ต่าง ๆ เพราะจิตรกรรมฝาผนังนั้น มักถูกแดดฝนทำลาย หรือถูกผู้รู้เท่าไม่ถึงการณ์ ทำความเสียหายอยู่เนือง ๆ หากไม่ได้บันทึกไว้ ภาพก็คงเสื่อมลงไปเรื่อย ๆ ทำให้ชนรุ่นหลังไม่อาจเห็นมรดก ที่บรรพบุรุษอุทิศสละสร้างไว้อย่างเต็มที่

ส่วนสิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ ก็มักเก็บอยู่ตามบ้าน หรือวัดวาอารามต่าง ๆ ยากที่คนภายนอกจะเข้าไปศึกษา ชื่นชม ทางคณะจึงได้ขอความอนุเคราะห์ถ่ายภาพมาแสดงไว้เป็นที่ประจักษ์ตามสมควร

ท้ายที่สุดนี้คณะทำงานขอขอบคุณทุกท่านที่ร่วมกันสร้างงานอันล้ำค่าให้แก่จังหวัดอุบลราชธานี อย่างเต็มใจ หวังว่าทุกท่านจะประสบแต่ความสุขความเจริญจากกุศลทาน วิทยาทานที่มอบให้แก่แผ่นดิน และหวังใจว่าจะมีการรวบรวมภาพสำคัญของอุดมราชธานีอีกอย่างต่อเนื่อง

นายเอนก นาวิกมูล

วันอาทิตย์ที่ ๒๗ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๖๖

ก่อนการก่อตั้งเมืองอุบลราชธานีใน พ.ศ. ๒๓๓๔ นั้น เดิมพื้นที่ภาคอีสาน ตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์กล่าวว่า ชนชาติละว้า (ข่า, ขมุ) ได้เข้ามาปกครองอยู่ก่อนพวกขอม พวกละว้ามีความเจริญรุ่งเรืองในการปกครอง อยู่ในอาณาจักร โคตรบูรณ ตั้งราชธานีขึ้นที่เมืองนครพนม ต่อมาหลายร้อยปีก็เสื่อมอำนาจลง ทำให้พวกขอมได้แผ่อำนาจเข้ามาปกครองที่แคว้นโคตรบูรณของละว้าราว พ.ศ. ๑๔๐๐ พวกขอมได้กวาดต้อนและขับไล่ละว้าไปอยู่ที่อื่น พวกที่ยังคงอยู่ก็กลายเป็นขอมไป

ต่อมาราว พ.ศ. ๑๙๐๐ พระเจ้าฟ้าจัม กษัตริย์ลาว ล้านช้างได้ส่งกองทัพเข้ามายึดครองดินแดนภาคอีสาน ขับไล่พวกขอมหนีไปอยู่ทางเขมรบ้าง กวาดต้อนไปไว้ทางล้านช้างบ้าง ดินแดนภาคอีสานจึงกลายเป็นเมืองร้างมานาน เกิดเป็นป่าดงพงพี เป็นที่อยู่อาศัยของพวกคนป่าที่สืบเชื้อสายมาแต่ขอมเรียกกันว่า ข่า, ส่วย, กวย ซึ่งมีจำนวนไม่มาก มักอาศัยอยู่ตามภูเขาและป่าทึบ เคลื่อนที่อยู่เสมอจนได้ชื่อว่า ข่าตองเหลือง หรือผีตองเหลือง ทำเพิงมุงด้วยใบตองอยู่ตามซอกหินหรือโคนต้นไม้ใหญ่ พอใบไม้เหลืองแห้งก็ย้ายหาที่อยู่ใหม่

ครั้นเมื่อชนชาติไทยลาวที่อยู่ข้างเหนือ มีเมืองศรีสัตนาคนหุตเป็นต้น ได้อพยพลงมาตั้งหลักแหล่งทำมาหากินอยู่ตามลุ่มแม่น้ำโขงหรือแม่น้ำของ ซึ่งเป็นที่ดินอุดมสมบูรณ์ด้วยข้าวปลาอาหาร เบื้องแรกก็เข้าอยู่ตามลุ่มแม่น้ำโขงก่อนแล้วแผ่ขยายไกลออกไปตามสายน้ำที่ไหลตกแม่น้ำโขง เช่น ลำน้ำมูล ลำน้ำชี และลำน้ำเซ เป็นต้น กลุ่มคนเหล่านี้ไปอยู่ที่ไหนก็ช่วยกันบุกเบิกก่อสร้างทำความเจริญให้แก่ท้องถิ่นนั้น แหล่งใดมีคนอยู่มากก็มีหัวหน้าปกครองยกขึ้นเป็นเมือง โดยถือลัทธิการปกครองแบบกรุงศรีสัตนาคนหุตเป็นหลัก คณะปกครองก็มีเจ้าเมือง อุปราช ราชวงศ์ ราชบุตร เรียกกันว่า คณะอาญาสี่ (อาชญาสี่) เทียบกับจตุสดมภ์แห่งกรุงศรีอยุธยา มีเวียง วัง คลัง นา

ในตำนานเมืองอุบลเกือบทุกเล่มกล่าวเป็นความเดียวกันถึงการสืบเชื้อสายจากเจ้านครเชียงรุ่งแสนหวีฟ้าของเจ้าปางคำ พระบิดาของพระวอ พระตา โดยกล่าวถึง พ.ศ. ๒๒๒๘ เกิดวิกฤตทางการเมืองในนครเชียงรุ่ง เนื่องจากจีนฮ่อหัวขาว หรือฮ่อธงขาว ยกกำลังเข้าปล้นเมืองเชียงรุ่ง เจ้านครเชียงรุ่ง ได้แก่ เจ้าอินทกุมาร เจ้านางจันทกุมารี เจ้าปางคำ อพยพไพร่พลจากเมืองเชียงรุ่งมาขอพึ่งพระเจ้าสุริยวงศาธรรมิกราชแห่งเวียงจันทน์ซึ่งเป็นพระประยูรญาติทางฝ่ายมารดา พระเจ้าสุริยวงศาธรรมิกราชให้การต้อนรับเป็นอย่างดี โปรดให้นำไพร่พลไปตั้งที่เมืองหนองบัวลุ่มภู เมืองหนองบัวลุ่มภูจึงอยู่ในฐานะพิเศษ คือ ไม่ต้องส่งส่วย

บรรณาการ มีสิทธิสะสมไพร่พลอย่างเสรี เป็นอิสระ ไม่ขึ้นกับเวียงจันทน์ มีชื่อว่า “นครเขื่อนขันธ์กาบแก้วบัวบาน” สันนิษฐานว่าน่าจะมีฐานะเป็นเมืองลูกหลวง

ต่อมาพระเจ้าสุริยวงศาธรรมิกราชให้เจ้าอินทกุมาร อภิเษกสมรสกับพระราชธิดาพระองค์หนึ่ง ได้โอรส คือ เจ้าคำหรือเจ้าองค์นก ให้เจ้านางจันทกุมารหรืออภิเษกสมรสกับพระอุปยุวราช ได้พระโอรส คือ เจ้ากิงกิสราชและเจ้าอินทโสม (ซึ่งต่อมาคือบรรพบุรุษของเจ้านายหลวงพระบาง) ส่วนเจ้าปางคำให้อภิเษกสมรสกับพระราชธิดา ได้โอรสคือพระวอพระตา สันนิษฐานว่าทั้งสองท่านเป็นเสนาบดีกรุงศรีสัตนาคนหุต ตั้งแต่สมัยพระไชยเชษฐาธิราชที่ ๒ (ไชยองค์แก้ว) พระอัยกาของพระเจ้าสิริบุญสาร

เจ้าสิริบุญสารนั้นได้ขึ้นครองราชสมบัติโดยการช่วยเหลือสนับสนุนจากพระวอพระตา ทรงพระนามว่า พระเจ้าสิริบุญสาร ตรงกับปีที่กรุงศรีอยุธยาเสียแก่พม่าครั้งสุดท้ายทางด้านหลวงพระบางอยู่ในสมัยพระเจ้าสุริยวงศา (เจ้าองค์นก) น้องชายเจ้าอินทโสมได้ครองราชสมบัติ

เจ้าสิริบุญสารนั้น บางตำนานว่าเป็นบุตรพระยาเมืองแสนที่ถูกเจ้าองค์หล่อจับฆ่า ได้หลบหนีไปพึ่งพำนักอยู่กับบิดาพระวอพระตาที่หนองบัวลุ่มภู เมื่อเจ้าองค์หลอสืบพระชนม์จึงขอให้พระวอพระตายกกำลังมายึดเวียงจันทน์จนได้ราชสมบัติ เมื่อได้ราชสมบัติแล้วก็ทรงแต่งตั้งข้าราชการทุกตำแหน่งทั้งฝ่ายทหารและพลเรือน พระวอพระตาขอเป็นอุปราช พระเจ้าสิริบุญสารไม่ทรงโปรด ให้เป็นเพียงตำแหน่งเสนาบดี บางตำนานว่าพระวอพระตาได้เพียงตำแหน่งนายกองนอกไปรักษาด่านอยู่บ้านหินโงม พระวอพระตา มีความเสียใจที่ได้ทำการช่วยเหลือจนได้ราชสมบัติแล้วไม่ซบเลียงตนตามสมควร

พ.ศ. ๒๓๑๑ ตรงกับต้นรัชสมัยพระเจ้ากรุงธนบุรี พระวอพระตา เสนาบดีเมืองเวียงจันทน์ เกิดขัดใจกับพระเจ้าสิริบุญสารอย่างรุนแรง เนื่องมาจากเหตุที่พระเจ้าสิริบุญสารไม่พอใจพระวอพระตาที่เคยเป็นผู้ฝึกใฝ่อยู่กับหลวงพระบางมาก่อน ตั้งแต่ครั้งช่วยให้เจ้ากิงกิสราช เจ้าอินทโสมได้หลบหนีไปอยู่เมืองลำเมืองพง จึงคิดกำจัดตัดทอนกำลังของพระวอพระตา โดยรับสั่งให้มีพระราชสาส์นไปสว่ขอเอาบุตรหญิงพระตา ชื่อ แสนสีชาติ มาเป็นสนมและให้ส่งบุตรชายทุกคนเข้าไปรับราชการในเมืองหลวงด้วย พระวอพระตาเห็นว่าเป็นการดูหมิ่นและมีเจตนาไม่บริสุทธิ์ จึงนึกโกรธแค้นมาก ประกอบกับเหตุขัดเคืองหลายประการดังกล่าวมาแล้ว อยู่มาวันหนึ่งพระวอพระตาจึงได้ปรึกษาพรรคพวกดูว่า การที่พระเจ้ามหาชีวิตกระทำการดังนี้ใครจะเห็นอย่างไร พวกญาติพี่น้อง

ลงความเห็นกันว่า ให้ยกกำลังไปกำจัดเสียแล้วยกเชื้อพระวงศ์องค์ใดองค์หนึ่งขึ้นครองราชสมบัติแทน พระตาไม่เห็นด้วยจะเป็นการเขียนด้วยมือ ลบด้วยเท้า คนที่ไม่รู้จะเห็นว่าเราคิดชิงเอาราชสมบัติเสียเอง อีกอย่างหนึ่งถ้าพลาดทำเสียที่พวกเราจะตายเปล่า ข้าพเจ้าเห็นว่าบ้านเรายังมี ให้พวกเราพากันกลับไปอยู่หนองบัวลุ่มภูดีกว่า

พระวอพระตามีญาติพี่น้องที่ใกล้ชิดเวลานั้นหลายคน คือ หลวงราชโกชนัย, ท้าวนาม, ท้าวชม, ท้าวเชียง, ท้าวสุน, และมีทหารที่สำคัญ ๆ อีก คือ แก้วท้ายช้าง, เชียงเสือ, เพี้ยพรหมโลก, เพี้ยพบบ่หน, พลอาสา, ซึ่งท่านเหล่านี้ล้วนแต่มีฝีมือและกล้าหาญ ประกอบด้วยวิทยาอาคมสามารถต่อสู้ข้าศึกซึ่งมีจำนวนมากด้วยเพลงดาบและอาวุธทุกอย่าง ส่วนไพร่พลที่ยังอยู่หนองบัวลุ่มภูก็มีมาก

พระตานันมีบุตรชายหญิง ๗ คน คือ นางอุสา, นางสีกา, นางแสนสีชาติ, นางแพงแสน, ท้าวคำผิง, ท้าวทิดพรหม, ท้าวฝ่ายหน้า (ท้าวฝ่ายหน้าบางตำนานว่าเป็นลูกนางอุสาบุตรคนโตของพระตา) ส่วนพระวอ มีบุตรชายหญิง ๘ คน คือ ท้าวท่า, นางปทุมมา, นางต่อนแก้ว, ท้าวเสน, ท้าวเครือ, ท้าวลาด, นางปัดทำ, ท้าวฮด บุตรชายที่เป็นผู้ใหญ่ก็ได้เป็นกำลังของท่านเหล่านั้นทุกคน เมื่อตกลงใจพร้อมกันที่จะกลับหนองบัวลุ่มภูแล้ว พระตาจึงจัดกำลังพลเป็น ๒ ทပ် ให้พระวอน้องชายเป็นทัพหลัง ให้หลวงราชโกชนัย แก้วท้ายช้าง เชียงเสือ เพี้ยพรหมโลก ท้าวนาม เป็นผู้ช่วย อีกกองหนึ่งให้ท้าวเชียง ท้าวชม เพี้ยพบบ่หน เป็นกองป้องกันไปพร้อมกับกองครัว ซึ่งพระตาเป็นผู้ควบคุม และให้ป่าวประกาศให้ราษฎรทั้งหลายผู้ใดสมัครไปด้วยก็ให้เตรียมบรรทุกข้าวของใส่โคต่างล้อเกวียนให้แล้วเสร็จภายใน ๓ วัน ถ้าผู้ใดไม่สมัครไปด้วยก็ตามใจ พวกชาวบ้านราษฎรทั้งหลายเมื่อได้ทราบเรื่องต่างก็ยินดีสมัครไปด้วยเป็นอันมาก เมื่อเตรียมบรรทุกข้าวของเสร็จแล้ว พระตาก็สั่งเคลื่อนย้ายกองครัวออกเดินไปก่อน ฝ่ายพระวอราชภักดีเมื่อกองครัวยกไปแล้วได้ปรึกษากันในการป้องกันทัพเวียงจันทน์ที่ติดตามมา ให้หลวงราชโกชนัย ท้าวนาม เชียงเสือ คุมพล พันหนึ่งยกไปตั้งชุมนุมอยู่ในป่าใกล้ท่าข้ามโขงแห่งหนึ่ง แล้วแต่งให้ทหารไปคอยสืบเหตุการณ์ทางเวียงจันทน์เสมอ

ฝ่ายพระเจ้าสิริบุญสารทางเมืองเวียงจันทน์เห็นว่าพระวอพระตาพากันกวาดต้อนครอบครัวอพยพไปเช่นนั้น ก็พิโรธ รับสั่งให้เพี้ยเมืองแสน เพี้ยเมืองจันทน์คุมไพร่พลประมาณ ๔,๐๐๐ คนยกทัพติดตามไปจับพระวอพระตา และกวาดต้อนไพร่พลคืนมาให้ได้

ส่วนพระวอเมื่อสืบทราบข่าวกองทัพเวียงจันทน์ยกทัพข้ามน้ำโขงมาแล้ว จึงให้ทหารไปแจ้งแก่หลวงราชโกชนัย

ให้เตรียมตัวเข้าตีปล้นค่ายข้าศึก กองทัพเวียงจันทน์ถูกตีเวลาหลับไม่ทันรู้ตัวก็แตกหนีข้ามโขงกลับไป พระเจ้าสิริบุญสารทรงทราบก็ยิ่งพิโรธมาก สั่งให้เอาตัวแม่ทัพทั้งสองไปประหารชีวิต ขุนนางผู้ใหญ่ทูลขอไว้ให้ทำการแก้ตัวใหม่ เพี้ยเมืองแสนเพี้ยเมืองจันทน์จึงรวบรวมไพร่พลยกตามพระวอไปอีก

ฝ่ายพระวอเมื่อตีกองทัพเวียงจันทน์แตก เก็บได้เครื่องศาสตราวุธแล้ว จึงยกกองทัพตามกองครัวไปในคืนวันนั้น ไปถึงช่องข้าวสาร อันเป็นช่องแคบระหว่างภูเขา จึงหยุดอยู่เตรียมการตีสกัดทัพเวียงจันทน์ที่ติดตามมาโดยแบ่งกำลังเป็น ๓ กอง ให้ท้าวนาม เชียงเสือคุมกองหนึ่งยกล่วงหน้าไปชุมนุมอยู่ปากทางด้านหน้า ให้หลวงราชโกชนัย เพี้ยพรหมโลก คุมกองหนึ่งไปตั้งอยู่ปากทางข้างหนึ่ง ส่วนพระวอ แก้วท้ายช้าง คุมกองหนึ่งไปชุมนุมอยู่ปากทางอีกข้างหนึ่ง ต่างนัดหมายให้ฟังเสียงพลสัญญาณ

เพี้ยเมืองแสน เพี้ยเมืองจันทน์ก็รีบเร่งเดินกองทัพตามมา เมื่อกองทัพล่วงเข้าไปในช่องแคบก็ถูกรุมตีทั้งสามด้านไม่ทันรู้ตัว ทหารเวียงจันทน์ล้มตายเป็นอันมาก แม่ทัพทั้งสองตายในที่รบ ไพร่พลที่เหลือก็หลบหนี หนีไม่ทันก็วางอาวุธอ่อนน้อม พระวอสั่งให้เก็บศาสตราวุธ เสบียงอาหาร พร้อมทั้งเชลยแล้วเดินทางตามกองครัวไป

ฝ่ายพระตาเมื่อนำกองครัวรอนแรมมาตามระยะทางเป็นเวลาหลายวันก็มาถึงเมืองหนองบัวลุ่มภู ประชาชนชาวหนองบัวลุ่มภูต่างก็ออกมาต้อนรับด้วยความยินดีทั่วกัน ส่วนพระวอนั้นเมื่อยกทัพมาถึงหนองบัวลุ่มภูก็เล่าเหตุการณ์ที่ได้ต่อสู้ข้าศึกให้พระตาฟังโดยตลอด พระตายินดีสั่งให้เอาทรัพย์สินของออกปูลงบำเหน็จรางวัลแก่แม่ทัพนายกองตลอดถึงไพร่พลก็ได้รับแจกโดยทั่วถึงกัน แล้วจึงแบ่งไพร่พลให้หลวงราชโกชนัย ท้าวชม ยกไปตั้งอยู่บ้านผ้าขาว - พันนา ให้ท้าวนามไปอยู่ภูเวียง ท้าวเชียงท้าวสุนไปอยู่ภูเขียว ส่วนพระวอพระตาไปอยู่หนองบัวลุ่มภู ให้ทำคูทำค่ายด้วยเสาไม้แก่นอย่างมั่นคง สร้างเป็นเมืองใหม่ให้นามว่า “นครเขื่อนขันธ์กาบแก้วบัวบาน” ยกพระตาเป็นเจ้าครองเมือง พระวอเป็นอุปราชสำเร็จราชการสิทธิขาดทั้งทหารพลเรือน และตั้งท้าวเพี้ยกรม เวียง วัง คลัง นา ครบทุกตำแหน่ง

เมื่อพระเจ้าสิริบุญสารรู้ว่าพระวอพระตาไปตั้งมั่นอยู่หนองบัวลุ่มภู ก็สั่งให้ยกกองทัพตามไปตีเมืองนครเขื่อนขันธ์กาบแก้วบัวบานอีก ก็เอาชนะไม่ได้ แดกกลับคืนไป ได้แต่งกองทัพไปรบทุกปี ต่อสู้กันอยู่ถึง ๓ ปี ฝ่ายพระวอพระตาคิดจะเอาชนะกองทัพนครเวียงจันทน์ให้ได้ จึงแต่งให้หลวงราชโกชนัย คุมเครื่องบรรณาการขึ้นไปอ้องวะ ขอกองทัพพม่ามาช่วยตีเวียงจันทน์ พระเจ้ากรุงอังวะให้หม่องละแงะ เป็นแม่ทัพยกมา

หมายจะตีเวียงจันทน์ เมื่อกองทัพพม่ายกมาถึงกลางทาง พระเจ้าสิริบุญสารทราบข่าวจึงแต่งทัพเพื่อย่นำเครื่องบรรณาการ ไปให้แก่กองทัพพม่า ขอขึ้นแก่กรุงอังวะต่อไป เหตุที่เวียงจันทน์ เคยติดต่อกับพม่ามาก่อนสมัยเวียงจันทน์ทำศึกกับหลวงพระบาง ทางฝ่ายพระเจ้าสิริบุญสารยอมเป็นที่สนิสนมกว่าข้างฝ่าย พระวอพระตาอยู่ก่อนแล้ว เมื่อรู้ว่าพระวอพระตาแข็งเมือง ต่อเวียงจันทน์ แม่ทัพพม่าจึงตัดสินใจเข้ากับฝ่ายเวียงจันทน์ ฝ่ายพระวอพระตาได้ทราบข่าวกองทัพพม่าไม่เข้าไปเข้าทางเวียงจันทน์ก็เสียใจ เห็นว่าจะเป็นศึกใหญ่สู้ไม่ได้ จึงให้หลวงราชโกษนัย ท้าวนาม ท้าวเชียงกวาดต้อนครอบครัว เมืองภูเขียว ภูเวียง และเมืองผ้าขาวพันนาสมทบกับครอบครัว เมืองนครเขื่อนขันธ์กาบแก้วบัวบาน ล่วงหน้าไปก่อน แล้วให้ตบแต่งค่ายคูประตูหอรบ ปักขวกหนามทำให้มั่นคง แข็งแรงยิ่งขึ้น ทำทางหนีที่ไล่ให้พร้อม เมื่อกองทัพพม่า และเวียงจันทน์ยกมาถึงก็ได้รับกันหลายครั้งไม่ถึงแพชนะ วันหนึ่งพระตาได้ยกกำลังออกสู้รบเองได้เสียที่เข้าศึกถูกปืน บาดเจ็บสาหัส

ทหารใกล้ชิดได้ช่วยเหลือพาเข้าประตูเมืองได้ไพร่พล ก็แตกกลับเข้าเมือง พระวอให้ปิดประตูเมืองเสียทัน แล้วให้ รักษาหน้าที่เชิงเทินไว้กวาดขัน

พระตาทนพิษบาดแผลไม่ไหวก็สิ้นใจตาย เมื่อพระตา ถึงแก่อนิจกรรม พรรคพวกญาติมิตรมีความเศร้าโศกเสียใจ เป็นอย่างมาก ปรีกษาเห็นพ้องกันว่าจะอยู่สู้เข้าศึกต่อไปอีก ไม่ได้ พระวอพร้อมด้วยไพร่พลก็อพยพหนีไป

การศึกครั้งนี้ พระเจ้าสิริบุญสารสั่งให้เจ้าอุปราช เวียงจันทน์เป็นแม่ทัพพร้อมมาด้วย เมื่อทัพพระวอแตกหนี เจ้าอุปราชได้ยกทัพติดตามมา ได้รับกันระหว่างทางในระยะ ประชิดตัว ได้ชนช้างกับพระวออย่างสามารรถ พระวอชนะ กองทัพเจ้าอุปราชแตกกลับคืน พระวอไม่กล้ากลับไปตีเอา หนองบัวลุ่มภูคืนอีก เพราะเกรงทัพพม่าที่รักษาการณ์อยู่ จึงได้พาไพร่พลเดินทางหนี พระวอเห็นว่าได้มาไกลจากเข้าศึก มากแล้ว จึงให้หยุดพักอยู่ที่บ่อพันขัน (อำเภอสุวรรณภูมิ) บางตำนานว่าเมื่อพระวอหนีจากหนองบัวลุ่มภูตรงไปยัง บ้านสิงห์โคก บ้านสิงห์ท่า (เมืองยโสธร) ซึ่งดินแดนทั้งสองแห่งนี้ เดิมอยู่ในเขตของนครจำปาศักดิ์ เมื่อยังเป็นเอกราชอยู่

เจ้าพระวอได้ปรึกษากับพรรคพวกญาติพี่น้อง ได้แยกย้ายกันออกไปทำมาหากิน แบ่งไพร่พลให้หลวงราช โกษนัยไปอยู่บ้านศรีลำดวนหรือบ้านควนใหญ่ชุมชนหนึ่ง (เมืองชูนันท์) ให้ท้าวนามและไพร่พลส่วนหนึ่งไปอยู่บ้านท่ง (อำเภอสุวรรณภูมิ) ให้ท้าวมูไปอยู่บ้านสิงห์โคก บ้านสิงห์ท่ากับ ท้าวคำสู ท้าวคำใสที่มาอยู่ก่อนแล้ว (บ้านสิงห์โคก บ้านสิงห์ท่า

ต่อมาเป็นเมืองยศสุนทร เพี้ยนมาเป็นยโสธรภายหลัง) ส่วน พระวอนั้นได้แบ่งเอาไพร่พลส่วนหนึ่ง พร้อมด้วยท้าวคำผง ท้าวทิดพรหม ท้าวฝ่ายหน้าบุตรพระตา และท้าวกำบุตรพระวอ พากันเดินทางไปถึงนครจำปาศักดิ์ แจ้งให้ทราบว่าได้แตกหนีทัพ เวียงจันทน์มาพึ่งพำนักอยู่ในเขตแขวงนี้ทั้งสามชุมชน สมัยนั้น พระเจ้าไชยกุมาร (เจ้าองค์หลวง) บุตรเจ้าสร้อยศรีสมุทร พุทธางกูร (เจ้าหนอกษัตริย์) เป็นผู้ครองนครจำปาศักดิ์ เมื่อแรกเจ้านครจำปาศักดิ์จะไม่ยอมให้อยู่ด้วย เพราะเกรง กองทัพเวียงจันทน์จะตามมาเป็นศึกใหญ่ เป็นการชักเงือก ขึ้นเหือ ชักเสือเข้าบ้าน แต่เสียอ่อนนอนไม่ได้จึงรับสั่งให้ไป ตั้งอยู่ดอนหม่อนกอง หรือเวียงดอนกอง อยู่ริมห้วยกุดลิง ใกล้เส้นทางสายช่องเม็ก - ปากเซปัจจุบัน

เมื่อพระวอไปตั้งอยู่ดอนหม่อนกองแล้ว ได้สร้างค่ายคู ลงเขื่อนปักขวกหนามไว้เป็นชั้น ๆ อย่างมั่นคงแข็งแรง เป็นที่ไว้ใจในการป้องกันเข้าศึกได้ ค่ายนี้เรียกกันต่อมาว่า ค่ายบ้านดู่บ้านแก ต่อมาพระเจ้าสิริบุญสารแห่งเวียงจันทน์ ได้ยกทัพตามมาตี เจ้านครจำปาศักดิ์ให้พญาพลเชียงสาคุมทัพ ไปต้านทานไว้ แล้วมีหนังสือไปถึงพระเจ้ากรุงเวียงจันทน์ ขอวันโทษพระวอไว้ กองทัพเวียงจันทน์จึงยกกลับคืน

ใน พ.ศ. ๒๓๑๔ พระวอเกิดขัดใจกับเจ้านครจำปาศักดิ์ สาเหตุจากพระเจ้าไชยกุมารคิดสร้างเมืองใหม่ห่างจากเมือง เก้าไปทางทิศใต้ ๒๐๐ เส้น พระวอรับอาสาสร้างกำแพงเมือง ถวาย ส่วนพระมโนสารราชและพระศรีอรรคชาติเมืองโขง รับจะเป็นผู้สร้างหอคำถวาย เมื่อสร้างเสร็จใน พ.ศ. ๒๓๑๕ ครั้นอยู่มาวันหนึ่ง พระเจ้าไชยกุมารออกกว่าราชการใน หอราชสิงหาร พร้อมด้วยแสนท้าวพระยาประชุมกันอยู่ เป็นจำนวนมาก พระวอจึงกราบทูลถามพระเจ้าไชยกุมารว่า “การที่พระวอได้สร้างกำแพงถวายกับผู้ที่สร้างหอคำถวายนั้น สิ่งใดประเสริฐกว่ากัน?” พระเจ้าไชยกุมารได้ตรัสว่า “กำแพง นั้นก็ดีด้วยเป็นที่กำบังสำหรับป้องกันศัตรูซึ่งจะมาทำร้าย แต่หอคำนั้นจะดีกว่าสักหน่อย ด้วยเป็นที่ได้อาศัยนั่ง นอน มีความสุขสำราญมาก” เมื่อพระวอได้ฟังดังนั้นก็เกิดความอับยศและโทมนัสยิ่งนัก คิดเอาใจออกหาก พากรอบครัว ไพร่พลอพยพไปตั้งถิ่นฐานที่ดอนมดแดง พร้อมทั้งแบ่ง เครื่องราชบรรณาการไปยังเมืองนครราชสีมา เพื่อขอเป็น ขอบขันหมากของราชอาณาจักรสยามขึ้นต่อกรุงธนบุรีสืบไป

เมื่อพระเจ้าสิริบุญสารทรงทราบว่าพระวอมีเรื่อง บาดหมางกับพระเจ้าไชยกุมาร แล้วอพยพครอบครัวไพร่พล มาตั้งอยู่ที่ดอนมดแดง จึงแต่งให้พระยาสุโขดมกองทัพมาตี พระวออีกครั้งหนึ่ง พระวอเห็นที่จะสู้ไม่ได้จึงพากรอบครัว ไพร่พลอพยพกลับไปอยู่ที่เวียงดอนกองเช่นเดิม พร้อมกับ

ขอกำลังกองทัพจากพระเจ้าไชยภูมิมาช่วย แต่ก็ไม่ได้รับความช่วยเหลือ กองทัพเวียงจันทน์จึงเอาชนะเจ้าพระวอได้ พระวอถูกจับได้และถูกประหารชีวิตที่เวียงดอนกองนั่นเอง ส่วนท้าวกำบุตรพระวอ และท้าวฝ่ายหน้า ท้าวคำผง ท้าวทิดพรหม (บุตรพระตา) พาพรรคพวกไพร่พลส่วนหนึ่งตีฝ่าวงล้อมออกไปได้ จึงมีใบบอกไปยังเมืองนครราชสีมาเพื่อนำความขึ้นกราบบังคมทูลพระเจ้ากรุงธนบุรี และขอกำลังกองทัพมาช่วยเหลือ แต่ทางกรุงธนบุรีก็ไม่ได้ดำเนินการแต่ประการใด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในช่วงเวลานั้นกรุงธนบุรีกำลังติดพันสงครามกับพม่าในศึกอะแซหุ่ญกัที่เมืองพิษณุโลก

ต่อมา พ.ศ. ๒๓๒๑ พระเจ้ากรุงธนบุรีโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระยามหากษัตริย์ศึกเป็นแม่ทัพยกไปทางบก สมทบกับกองกำลังที่ได้จากเมืองสุรินทร์ ชุขันธ์ สังขะ และโปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพระยาสุรสีห์เป็นแม่ทัพยกไปทางกรุงกัมพูชา เหนือไพร่พลชาวกัมพูชาต่อเรือรบยกไปตามลำน้ำโขงเพื่อปราบปรามทัพพระยาสุโพบที่เวียงดอนกอง แขวงนครจำปาศักดิ์ แต่เมื่อพระยาสุโพบทราบข่าว เห็นว่าคงไม่สามารถต่อสู้ได้ ก็ยกกองทัพกลับกรุงศรีสัตนาคนหุต เมื่อสมเด็จพระยามหากษัตริย์ศึกและเจ้าพระยาสุรสีห์ยกกองกำลังกองทัพถึงนครจำปาศักดิ์ พระเจ้าไชยภูมิเห็นว่าคงไม่สามารถต้านทานได้ จึงอพยพครอบครัวไพร่พลหนีไปอยู่เกาะไชยกองทัพไทยยึดจำปาศักดิ์ได้ และตามจับพระเจ้าไชยภูมิไว้ได้ หลังจากนั้นกองทัพไทยก็ตีได้เมืองนครพนม หนองคาย และเวียงจันทน์ สมเด็จพระยามหากษัตริย์ศึกให้พระยาสุโพบเป็นผู้รั้งเมืองเวียงจันทน์ แล้วอัญเชิญพระแก้วมรกตกับพระบาง ซึ่งอยู่ที่เวียงจันทน์กลับกรุงธนบุรี และนำตัวพระเจ้าไชยภูมิกลับกรุงธนบุรีด้วย แต่ต่อมาก็โปรดเกล้าฯ ให้พระเจ้าองค์หลวง (ไชยภูมิ) กลับไปครองนครจำปาศักดิ์ตามเดิมในฐานะประเทศราชของไทย นครจำปาศักดิ์จึงเป็นประเทศราชของไทยตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา

หลังจากที่โปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้พระเจ้าไชยภูมิครองนครจำปาศักดิ์ตามเดิมแล้ว ต่อมาราว พ.ศ. ๒๓๒๓ ก็โปรดเกล้าฯ ตั้งให้ท้าวคำผงเป็นพระประทุมสุรราช ควบคุมไพร่พลตั้งเป็นกองอยู่ที่เวียงดอนกอง หรือที่เรียกว่าบ้านดู่บ้านแก ขึ้นตรงต่อเมืองจำปาศักดิ์ ทั้งนี้เพราะท้าวคำผงมีครอบครัวไพร่พลในสังกัดมาก ประกอบกับมีส่วนเกี่ยวข้องกับพระเจ้าไชยภูมิ ในฐานะที่เป็นชาย เนื่องจากได้สมรสกับธิดาอุปราชเจ้าธรรมเทโว ผู้เป็นอนุชาของพระเจ้าไชยภูมิ

ต่อมา พ.ศ. ๒๓๒๕ ในรัชกาลที่ ๑ พระประทุมสุรราช (ท้าวคำผง) ท้าวทิดพรหม ท้าวกำ จึงขอย้ายครอบครัวและไพร่พลจากบ้านดู่บ้านแกไปตั้งอยู่ที่ห้วยบ่อแจระแม หรือแจระแม (บ้านบ่อแจระแม เดิมเป็นบ่อตมเกลือ คนเดินทางผ่านไปมาขอชิมแจระแมเกลือสักหน่อย เจ้าของเกลือใจดีก็บอกว่า แจระแม นานเข้าคนทั้งหลายเลยตั้งชื่อหมู่บ้านนั้นเป็นบ้านบ่อแจระแม) ส่วนท้าวฝ่ายหน้าและท้าวสิงห์ หลานท้าวฝ่ายหน้าขอไปตั้งอยู่บ้านสิงห์ท่า (ยโสธร) พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเห็นเคยมีความชอบช่วยการศึกษาเวียงจันทน์และตีเขมร จึงโปรดเกล้าฯ ให้ตามที่ขอ และให้พระประทุมสุรราชและท้าวฝ่ายหน้าเป็นนายกองนอก ขึ้นต่อนครจำปาศักดิ์

พ.ศ. ๒๓๓๕ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกโปรดเกล้าฯ ให้พระประทุมสุรราช (ท้าวคำผง) บุตรพระตาที่อพยพครอบครัวตัวเลมาจากบ้านดู่บ้านแก แขวงนครจำปาศักดิ์ มาตั้งอยู่บ้านห้วยแจระแมแต่ พ.ศ. ๒๓๒๕ เป็นเจ้าเมืองยกบ้านบ่อแจระแมขึ้นเป็นเมืองอุบลราชธานี ตามนามพระประทุมฯ ซึ่งสืบเนื่องมาจากเมืองนครเขื่อนขันธ์กาบแก้วบัวบาน และพระราชทานนามบรรดาศักดิ์พระประทุมสุรราชเป็น พระประทุมวรราชสุริยวงศ์ เจ้าเมืองอุบลราชธานีคนแรก

เหตุที่มีคำว่า “ราชธานี” ต่อท้ายอุบลนั้น เพราะโปรดเกล้าฯ ให้เป็นเมืองข้าหลวงเดิมที่เคยติดตามไปทำศึกเวียงจันทน์และเขมรครั้งดำรงยศเป็นสมเด็จพระยามหากษัตริย์ศึก และให้ส่งส่วยต่อกรุงเทพฯ เพียงน้ำรักร ชีผึ้ง เลกต่อเบี้ย ปาน ๒ ขอด (เก็บภาษีหัวราษฎรส่งกรุงเทพฯ คนละ ๑ เบี้ย เบี้ยละ ๒ บาท กับปานคนละ ๒ ม้วนต่อปี) ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ ๓ หลังศึกเจ้าอนุวงศ์ โปรดเกล้าฯ ให้ยกเลิกประเทศราชเวียงจันทน์ เข้าใจว่าอุบลราชธานีคงถูกยกเลิกจากเป็นเมืองประเทศราชมาเป็นหัวเมืองเอกในหัวเมืองลาวตะวันออกเฉียงใต้ตั้งแต่นั้นมาเช่นเดียวกัน

ต่อมาพระประทุมวรราชสุริยวงศ์ (คำผง) เห็นว่าบ้านห้วยแจระแมไม่เหมาะสมที่จะตั้งเป็นเมืองใหญ่ เพราะอยู่ริมแม่น้ำมูลน้อย จึงได้ทำการย้ายเมืองพาคูคนอพยพไปตั้งบ้านเรือนริมแม่น้ำมูลฝั่งซ้ายใต้ห้วยแจระแม ปากมูลน้อยตกมูลใหญ่ เรียกว่า “ดงอู่ผึ้ง” โปรดตั้งคณะอาญาสี่ หรืออาญาสี่ คือ ให้ท้าวกำ (บุตรพระวอ) เป็นอุปราช ท้าวแก่นเป็นราชวงศ์ และท้าวบุตรเป็นราชบุตรได้สถาปนาเป็นเมืองอุบลราชธานีมาจนบัดนี้

นางพริ้มเพรา ขจิตวิษยานุกูล
ผู้เรียบเรียง

สมุดภาพ
อุบลราชธานี

UBON RATCHATHANI'S

PHOTO ALBUM

เอนก นาวิกมูล และธงชัย ลิขิตพรสวรรค์ : บรรณาธิการ

Ubon Ratchathani

การเสด็จพระราชดำเนินเยือนจังหวัดอุบลราชธานี

เสด็จฯ เยือนอุบลราชธานี พ.ศ. ๒๔๙๘

กลุ่มประตูปรับเสด็จขององค์การ
รับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (รสพ.)
อุบลราชธานี บริเวณสะพาน
เสรีประชาธิปไตย ข้ามแม่น้ำมูล
ฝั่งตัวเมืองอุบลราชธานี ในคราว
พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร
มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช
บรมนาถบพิตร พร้อมด้วย
สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์
พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนี
พันปีหลวง เสด็จพระราชดำเนิน
มาทรงเยี่ยมราษฎรจังหวัด
อุบลราชธานีครั้งแรก ระหว่างวันที่
๑๖ - ๑๙ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๑๘
(ภาพจากพิพิธภัณฑ์วัดมณีวนาราม)

ภาพบนและล่าง

ราษฎรชาวอุบลราชธานีที่มารอเข้าเฝ้าฯ รับเสด็จ บริเวณซุ้มประตูรับเสด็จของอุบลวานิชสมาคมเชิงสะพานเสรีประชาธิปไตย และวงเวียนน้ำพุถนนอุปราชน ในตัวเมืองอุบลราชธานี เมื่อวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๙๘ (ภาพจากพิพิธภัณฑ์วัดมณีวนาราม)

ภาพบนและล่าง

ซุ้มประตูรับเสด็จของข้าราชการ พ่อค้า และประชาชนในอำเภอเมืองอุบลราชธานี บริเวณถนนชยางกูร และซุ้มประตูรับเสด็จ บริเวณสำนักงานศาลจังหวัดอุบลราชธานี ในตัวเมืองอุบลราชธานี ถ่ายระหว่างวันที่ ๑๖ - ๑๙ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๙๘ (ภาพจากพิพิธภัณฑ์วัดมณีวนาราม)

รถยนต์พระที่นั่งขณะผ่านวงเวียนน้ำพุถนนอุปราชกำลังเลี้ยวเข้าสู่ถนนพรหมเทพ เพื่อมุ่งหน้าไปปฏิบัติพระราชกรณียกิจ ณ วัดสุปัฏนารามวรวิหาร ในตัวเมืองอุบลราชธานี เมื่อวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๙๘ (ภาพจากพิพิธภัณฑ์วัดมณีวนาราม)

ราษฎรชาวอุบลราชธานีที่มารอเข้าเฝ้าฯ รับเสด็จ บริเวณถนนอุปราชาใกล้กับทุ่งศรีเมือง ในตัวเมืองอุบลราชธานี
เมื่อวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๙๘
(ภาพจากพิพิธภัณฑ์วัดมณีวนาราม)

ภาพหน้าซ้ายล่าง

ข้าราชการในจังหวัดอุบลราชธานีที่มารอเข้าเฝ้าฯ รับเสด็จ ริมถนนที่เสด็จพระราชดำเนินผ่านในตัวเมืองอุบลราชธานี
เมื่อวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๙๘
(ภาพจากพิพิธภัณฑ์วัดมณีวนาราม)

ภาพบนและล่าง

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร พร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง เสด็จพระราชดำเนินมายังพระอุโบสถวัดสุปัฏนารามวรวิหาร ในตัวเมืองอุบลราชธานี ทรงนมัสการพระพุทธศัพัญญูเจ้า พระประธานพระอุโบสถ และมีพระราชปฏิสันถารกับสมเด็จพระมหาธีรวงศ์ (พิมพ์ ธรรมธโร) ประธานคณะสงฆ์ เมื่อวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๘ (ภาพจากพิพิธภัณฑ์วัดมณีวนาราม)

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร พร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ประทับที่ชานหน้าพระอุโบสถวัดสุปฏิญนารามวรวิหาร ทรงรับการทูลเกล้าฯ ถวายพิธีบายศรีต้อนรับประเพณีพื้นเมืองของชาวเมืองอุบลราชธานี เมื่อวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๑๘

(ภาพจากวัดสุปฏิญนารามวรวิหาร)

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร พร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ประทับที่พลับพลาด้านหน้าศาลากลางจังหวัดอุบลราชธานี (หลังเก่า) บริเวณทุ่งศรีเมือง ทรงมีพระบรมราโชวาทพระราชทานแก่ข้าราชการและราษฎรชาวอุบลราชธานี เมื่อวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๑๘ (ภาพจากพิพิธภัณฑ์วัดมณีวนาราม)

ภาพหน้าขวาล่าง
ราษฎรชาวอุบลราชธานีที่มาเข้าเฝ้าฯ บริเวณทุ่งศรีเมือง
ด้านหน้าศาลากลางจังหวัดอุบลราชธานี
เมื่อวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๑๘
(ภาพจากพิพิธภัณฑ์วัดมณีวนาราม)

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร พร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง มีพระราชปฏิสันถารกับชายาเจ้าราชดภัย เจ้าผู้ครองนครจำปาศักดิ์ ที่เดินทางมาเข้าเฝ้าฯ รับเสด็จ
(ภาพจากพิพิธภัณฑ์วัดมณีวนาราม)

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร พร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง เสด็จพระราชดำเนินมายังพลับพลาที่ประทับแ่งสะพือ แม่น้ำมูล อำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี เมื่อวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๘
(ภาพจากพิพิธภัณฑ์วัดมณีวนาราม)

ภาพหน้าชัยบน

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร พร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ทรงรับการทูลเกล้าฯ ถวายช้างพลายบุญเลิศ โดยพันตำรวจโท สนั่น สอาดพรรค ผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัดอุบลราชธานี และผู้กำกับการเขต ๓ ตำรวจตระเวนชายแดน (ยื่นถวายวันทยหัตถ์) เป็นตัวแทนราษฎรชาวอุบลราชธานีขึ้นนำถวาย เมื่อวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๘
(ภาพจากพิพิธภัณฑ์วัดมณีวนาราม)

ภาพหน้าชัยล่าง

ลูกช้างพลายบุญเลิศ วัย ๑ ปีเศษ เดิมราษฎรในอำเภอเขมรราช จังหวัดอุบลราชธานี พบลอยน้ำอยู่ริมชายฝั่งแม่น้ำโขงในสภาพ อิดโรย เมื่อนำขึ้นฝั่งแล้วผู้กำกับการสถานีตำรวจภูธรเขมรราชจึงส่งมาพักยังค่ายฝึกอาวุธพิเศษ (ตชด.) อุบลราชธานี ก่อนจะนำขึ้น ทูลเกล้าฯ ถวายในเวลาต่อมา
(ภาพจากนายธงชัย ลิขิตพรสวรรค์)

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร พร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ทรงลงพระปรมาภิไธยและพระนามาภิไธยบนแผ่นศิลาจารึก ณ แก่งสะพือ พระราชทานเป็นพระราชอนุสรณ์ในคราวเสด็จประพาส เมื่อวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๓๘ (ภาพจากพิพิธภัณฑ์วัดมณีวนาราม)

ภาพบนและล่าง

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพล
อดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร พร้อมด้วยสมเด็จพระ
พระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนี
พันปีหลวง เสด็จพระราชดำเนินมาทอดพระเนตร
แก่งสะพือ แม่น้ำมูล อำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัด
อุบลราชธานี เมื่อวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๑๘
(ภาพจากสำนักงานเทศบาลเมืองพิบูลมังสาหาร
นายนราธิป สาครวงศ์วัฒนา เอื้อเฟื้อภาพ)

ค. อ. ค. อ.
TUFEC

พ.อ. ๗๔๙๘

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ

พระบรมราชชนนีพันปีหลวง

พระปรมาภิไธยพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร และพระนามาภิไธย สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง พระราชทานในสมุดเยี่ยมของศูนย์กลางอบรม การศึกษาผู้ใหญ่จังหวัดอุบลราชธานี (ศ.อ.ศ.อ.) เมื่อวันที่ ๑๘ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๘ (สมบัติของสถาบัน กศน.ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ)

ภาพหน้าซ้าย

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพล อดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร พร้อมด้วย สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง เสด็จพระราชดำเนิน มาทรงเยี่ยมและทอดพระเนตรการดำเนินงาน ของศูนย์กลางอบรมการศึกษาผู้ใหญ่จังหวัด อุบลราชธานี (ชื่อย่อ ศ.อ.ศ.อ. ปัจจุบันเปลี่ยนชื่อเป็น สถาบันพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษา ตามอัธยาศัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หรือ สถาบัน กศน.ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) มีนายอภิรักษ์ จันทวิมล ผู้อำนวยการศูนย์ฯ เป็นผู้รับเสด็จ เมื่อ วันที่ ๑๘ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๘ (ภาพจากสถาบัน กศน.ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ)

เสด็จ เปิดศาลหลักเมืองอุบลราชธานี พ.ศ. ๒๕๑๙

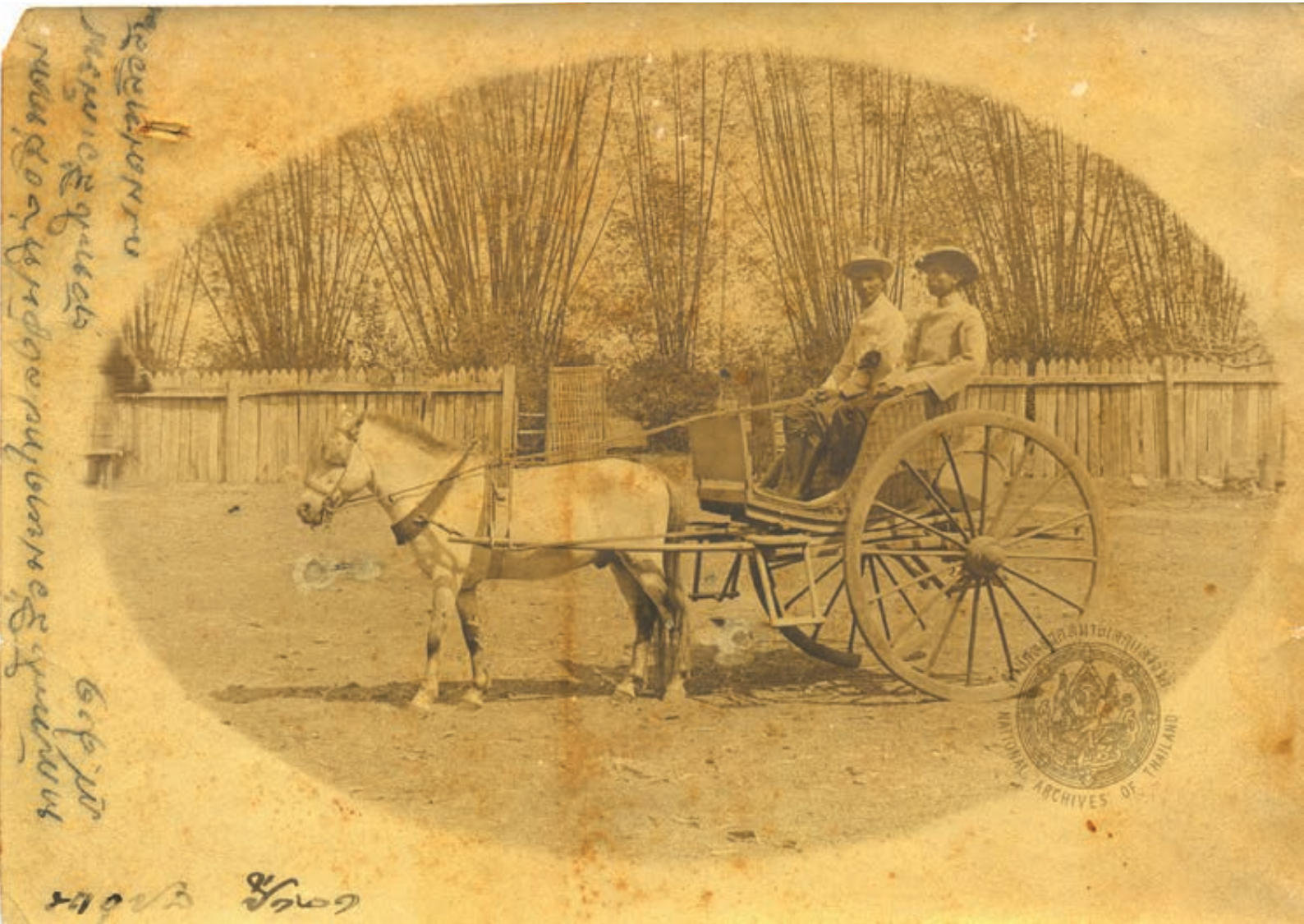
พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร (ภาพซ้าย) พร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง (ภาพขวา) เสด็จพระราชดำเนินมายังศาลหลักเมืองอุบลราชธานี (บริเวณทิศใต้ของทุ่งศรีเมือง ตัวเมืองอุบลราชธานี) ทรงประกอบพิธีสมโภชเสาหลักเมืองและเปิดศาลหลักเมืองอุบลราชธานี เมื่อวันที่ ๑๖ มกราคม พ.ศ. ๒๕๑๙
(ภาพจากนายปัญญา แวงเหล่า)

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (เมื่อครั้งดำรงพระราชอิสริยยศ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร) โดยเสด็จพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง มาในการพิธีสมโภชเสาหลักเมืองและเปิดศาลหลักเมืองอุบลราชธานี เมื่อวันที่ ๑๖ มกราคม พ.ศ. ๒๕๑๙ (ภาพจากนายปัญญา แพงเหล่า)

ภาพเก่าอุบลราชธานียุคแรก

รถม้ากรรมหลวงสรรพสิทธิประสงค์

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงสรรพสิทธิประสงค์ (ชาย) และหม่อมเจ้าประสมประสงค์ ชุมพล (ขวา) กับรถม้าคันแรกของเมืองอุบลราชธานี เมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๔
(ภาพจากสำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ)

การฝึกทหารของกรมทหารราบที่ ๖ อุบลราชธานี มณฑลอิสาน เมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๗
(ภาพจากหอจดหมายเหตุแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติฯ อุบลราชธานี)

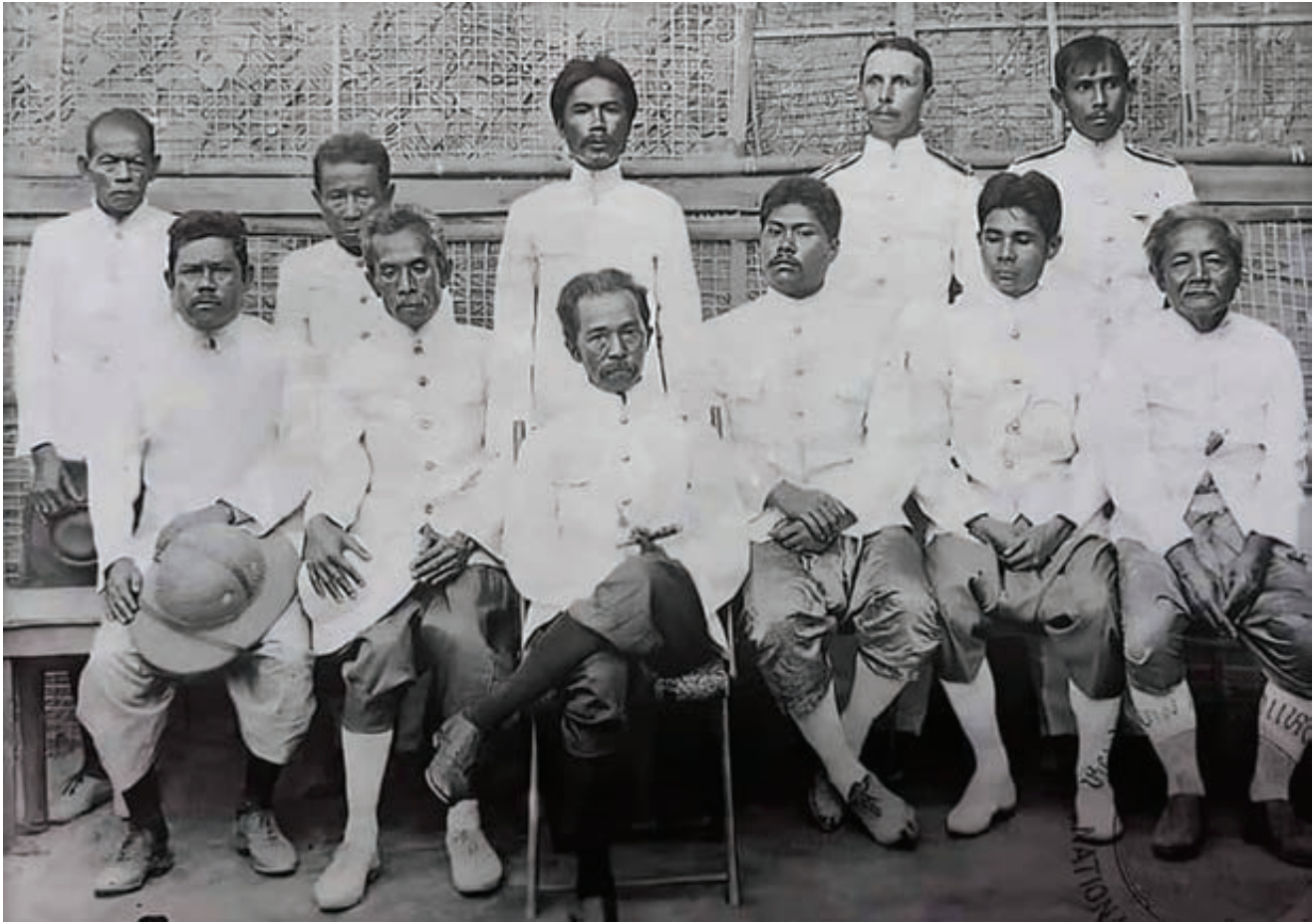

การฝึกทหารปืนใหญ่ บริเวณที่ว่าการกรมทหารราบที่ ๖ อุบลราชธานี เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๗ ครั้งยังใช้ที่ตั้งกองทหารบริเวณทุ่งศรีเมือง
ตัวเมืองอุบลราชธานี
(ภาพจากหอจดหมายเหตุแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติฯ อุบลราชธานี)

การฝึกทหารราบ บริเวณโรงทหารราบที่ ๖ อุบลราชธานี เมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๗ ครั้งตั้งอยู่บริเวณทุ่งศรีเมือง ตัวเมืองอุบลราชธานี
ก่อนย้ายที่ตั้งไปยังค่ายสรรพสิทธิประสงค์ในปัจจุบัน
(ภาพจากหอจดหมายเหตุแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติฯ อุบลราชธานี)

เสด็จตรวจราชการภาคอีสาน พ.ศ. ๒๔๔๙

สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ เสนาบดีกระทรวงมหาดไทย ทรงฉายพระรูปกับกรมการเมืองอุบลราชธานี ในคราวเสด็จตรวจราชการภาคอีสาน พ.ศ. ๒๔๔๙ ถ่ายที่เมืองยโสธร

(ภาพจากสำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ)

แฉกหนึ่งจากซ้าย

๑. พระอุบลศักดิ์ประชาบาล (กุดคำ สุวรรณภูมิ) ยกบัตรเมืองอุบลราชธานี
 ๒. พระอุบลการประชานิตย์ (บุญชู พรหมวงศานนท์) ปลัดเมืองอุบลราชธานี
 ๓. สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ เสนาบดีกระทรวงมหาดไทย
 ๔. หม่อมเจ้านิสากร ศรีธวัช เป็นพระโอรสในพระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าศรีสิทธิธิรงโขย กรมขุนศิริธวัชสังกาศ
 ๕. พระยาราชเดชดำรง (ผล ศรีตานนท์) อดีตผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงราย เมื่อครั้งเป็นขุนนักตีดริณชิต ข้าหลวงมหาดไทยมณฑลอีสาน
 ๖. พระอุบลเดชประชารักษ์ (เสื่อ ณ อุบล) อดีตผู้ว่าราชการเมืองอุบลราชธานี
- คนที่สาม แฉกอื่นจากซ้าย พระอุบลกิจประชากร (บุญเพ็ง บุตรีโบล) ผู้ช่วยราชการเมืองอุบลราชธานี

กองแคนอุบลราชธานี ตำรวจภูธรมณฑลอีสาน เดินทางมาแสดงที่เมืองยโสธร ให้สมเด็จพระยาตำราญภาพ
ทอดพระเนตรในคราวเสด็จตรวจราชการภาคอีสาน พ.ศ. ๒๔๔๙
(ภาพจากหอจดหมายเหตุแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติฯ อุบลราชธานี)

เสด็จตรวจราชการกระทรวงธรรมการ พ.ศ. ๒๔๗๑

ตั้งแต่หน้า ๓๖ - ๓๙ คือชุดภาพจากอัลบั้มพระวรวงศ์เธอ กรมหมื่นพิทยลาภพฤฒิยากร เสนาบดีกระทรวงธรรมการ เสด็จมาตรวจราชการที่อำเภอวังสามสิบ จังหวัดอุบลราชธานี เมื่อวันที่ ๑ มกราคม พ.ศ. ๒๔๗๑ มีภาพราษฎรในอำเภอวังสามสิบ และใกล้เคียง เดินทางมารับเสด็จจำนวนมาก และมีการขับร้องหมอลำประกอบแค้นของชาวบ้านถวายรับเสด็จ รวมจำนวน ๓ ภาพ (ภาพจากรองศาสตราจารย์ ดร.ธีรวัต ฦ ป้อมเพชร)

พระวรวงศ์เธอ กรมหมื่นพิทยลาภพฤฒิยากร เสนาบดีกระทรวงธรรมการ เสด็จมาประทับที่ซุ้มประตูรับเสด็จที่ด้านหน้า
ที่ว่าการอำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดอุบลราชธานี เมื่อวันที่ ๑ มกราคม พ.ศ. ๒๔๗๑

ราษฎรในอำเภอวังสามสี จังหวัดอุบลราชธานี ที่มารับเสด็จ

ภาพหน้าขวา

ราษฎรชาวอำเภอวังสามสีแสดงการขับร้องหมอลำประกอบแคน บริเวณหน้าที่ว่าการอำเภอวังสามสี

คณะสำรวจทำแผนที่วารินชำราบ - ช่องเม็ก

คณะสำรวจที่เดินทางจากกรุงเทพมหานคร ร่วมกันถ่ายภาพกับป้ายสถานีรถไฟวารินทร์ อำเภовารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี (ต่อมา พ.ศ. ๒๔๘๕ จึงได้เปลี่ยนชื่อเป็นสถานีรถไฟอุบลราชธานี)

ตั้งแต่หน้า ๔๐ - ๕๑ คือชุดภาพจากอัลบั้มพันโท ฉุย จิตรนุสนธิ์ อดีตนายทหารกรมแผนที่ทหาร ที่เดินทางมาสำรวจส่องกล้องในจังหวัดอุบลราชธานี ยุค ๒๔๗๐ เมื่อพิจารณาจากเส้นทางสำรวจแล้วพบว่าเป็นการเดินทางจากตัวอำเภовารินชำราบไปจนถึงอำเภอโขงเจียม - เมืองปากเซ - ช่องเม็ก แล้วมาสิ้นสุดที่ตัวอำเภอพิบูลมังสาหาร ใช้พาหนะเดินทางทั้งรถยนต์ ขบวนเกวียน และเรือพาย สันนิษฐานว่าเป็นการมาสำรวจเพื่อจัดทำแผนที่ระหว่างวารินชำราบ - พิบูลมังสาหาร - ช่องเม็ก รวมจำนวน ๒๒ ภาพ (ภาพจากทายาทของพันโท ฉุย จิตรนุสนธิ์)

ภาพบนและล่าง

หลักเส้นทางรถไฟไกลเมตรที่ ๕๗๕ สถานีรถไฟวารินทร์ (ปัจจุบันคือสถานีรถไฟอุบลราชธานี) เป็นหลักสุดท้ายของเส้นทางรถไฟสายอีสานใต้ เปิดเดินรถเมื่อวันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๓

ภาพบนและล่าง

คณะสำรวจและลูกหาบขณะพักการเดินทางที่พลาญหินในระหว่างเส้นทาง

ภาพบนและล่าง

คณะสำรวจและลูกหาบที่เดินทางมาพักบริเวณแก่งสะพือ ริมแม่น้ำมูล อำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี

ขบวนเรือชนสัมพันธ์ของคณะเดินทาง ขณะล่องในแม่น้ำมูลมุ่งหน้าไปยังอำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี

ภาพหน้าขวาล่าง
ปากแม่น้ำมูลบรรจบกับแม่น้ำโขง (ถ่ายบริเวณวัดโขงเจียมในปัจจุบัน)
อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี

ภาพบน

แก่งในแม่น้ำโขงเมื่อฤดูแล้ง ระหว่างอำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี กับเมืองปากเซ ประเทศลาวในอินโดจีนฝรั่งเศส (ปัจจุบันคือ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว)

สภาพการเดินทางด้วยกองเกวียนของคณะสำรวจ บริเวณบ้านฝั่งโตม ตำบลแก่งโตม อำเภอวารินชำราบ (ปัจจุบันขึ้นกับอำเภอสว่างวีระวงศ์) จังหวัดอุบลราชธานี

ภาพล่าง

รถยนต์ของคณะสำรวจขณะบรรทุกแพข้ามลำน้ำโตมใหญ่ เส้นทางระหว่างอำเภอพิบูลมังสาหารกับอำเภอวารินชำราบ

หลักเขตแดนลาว (อินโดจีน) กับสยาม (หลัก RC 10) เป็นพรมแดนระหว่างบ้านวังเต่า เมืองโพนทอง ประเทศลาว (ปัจจุบันคือ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว) กับบ้านช่องเม็ก อำเภอพิบูลมังสาหาร (ปัจจุบันอยู่ในเขตอำเภอสิรินธร) จังหวัดอุบลราชธานี

ภาพบนและล่าง

สภาพการเดินทางของคณะสำรวจในอำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี

ภาพบนและล่าง

คณะสำรวจกับกล้องส่องวัดระยะทางที่มาสำรวจในเส้นทางระหว่างอำเภอวารินชำราบถึงบ้านช่องเม็ก อำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี

ภาพหน้าซ้ายและขวา

เด็กหญิงชายและชาวบ้านในจังหวัดอุบลราชธานี
แต่งกายด้วยชุดพื้นเมือง
ถ่ายโดยคณะสำรวจในระหว่างเดินทาง

สมุหเทศาภิบาลตรวจราชการเมืองอุบลราชธานี

ภาพบนและล่าง

แม่น้ำมูล ถ่ายจากฝั่งหาดสวนยา บริเวณตรงข้ามกับตัวเมืองอุบลราชธานี เป็นท่าเรือข้ามฟากก่อนการก่อสร้างสะพานเสรีประชาธิปไตย ๒๔๙๗ ถ่ายเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๐

ตั้งแต่หน้า ๕๒ - ๕๙ คือชุดภาพจากอัลบั้มพระยาเพชรลดา (สอาด ณ ป้อมเพชร) สมุหเทศาภิบาลมณฑลนครราชสีมา ในคราวเดินทางมาตรวจราชการในเขตการปกครองระหว่าง พ.ศ. ๒๔๗๐ - ๒๔๗๔ ประกอบด้วยภาพสถานที่ในจังหวัดอุบลราชธานี รวมจำนวน ๑๔ ภาพ (ภาพจากนายธงชัย ลิขิตพรสวรรค์)

ภาพบน

ถนนอุปราช บริเวณทุ่งศรีเมือง ในตัวเมืองอุบลราชธานี ถ่ายเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๐

ภาพล่าง

ชุมชนย่านการค้าในตัวเมืองอุบลราชธานี ถ่ายเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๐

ที่ว่าการอำเภอเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี ถ่ายเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๐

ที่ว่าการอำเภอขุขันธ์ จังหวัดอุบลราชธานี (จัดตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๐ และเปลี่ยนชื่อเป็นอำเภอตระการพืชผล เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๓)
ป้ายด้านหน้าอาคารมีข้อความว่า “ที่ว่าการอำเภอขุขันธ์ พ.ศ. ๒๔๖๘” ถ่ายเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๐

ภาพบนและล่าง

แก่งสะพือ เป็นแก่งที่อยู่ในแม่น้ำมูล บริเวณตัวอำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงมากแห่งหนึ่งของจังหวัดอุบลราชธานี (ถ่ายระหว่าง พ.ศ. ๒๔๗๓ - ๒๔๗๔)

ภาพบนและล่าง

แก่งสะพือในแม่น้ำมูล อำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี ในช่วงเดือนมกราคม-พฤษภาคม แม่น้ำมูลจะมีปริมาณน้ำลดลง ทำให้แลเห็นแก่งหินได้ชัดเจนและสวยงาม ชาวอุบลราชธานีและใกล้เคียงนิยมเดินทางมาพักผ่อนและเล่นน้ำ (ถ่ายระหว่าง พ.ศ. ๒๔๗๓ - ๒๔๗๔)

แม่น้ำโขง อำเภอสุวรรณภูมิ

แม่น้ำโขงเมื่อฤดูแล้ง บริเวณตัวอำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี มีข้อความกำกับภาพเดิมว่า “แม่น้ำโขง
อำเภอสุวรรณภูมิ” (อำเภอสุวรรณภูมิ คือชื่อเดิมของอำเภอโขงเจียม) ถ่ายเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๐

ปากแม่น้ำมูลต่อปากแม่น้ำโขง อำเภอสุวรรณภูมิ

ปากแม่น้ำมูล คือจุดบรรจบระหว่างแม่น้ำมูลกับแม่น้ำโขง ที่อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี มีข้อความ
กำกับภาพเดิมว่า “ปากแม่น้ำมูลต่อปากแม่น้ำโขง อำเภอสุวรรณภูมิ” ถ่ายเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๐

ภาพบนและล่าง

หลักเขตแดนลาว (อินโดจีน) กับสยาม คือหลัก RC 10 ที่ด่านช่องเม็ก (ปัจจุบันอยู่ในเขตอำเภอสิรินธร จังหวัดอุบลราชธานี) ปรากฏตัวอักษรด้านขวาของหลักว่า "PHI MOUN 34K 457" คือ พิมูล (พินุลมังสาหาร) หมายถึง ระยะทางที่จะไปตัวอำเภอพินุลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี (ตามเส้นทางเดิมก่อนการสร้างเขื่อนสิรินธร) คือ ๓๔.๔๕๗ กิโลเมตร ภาพล่างมีป้ายเตือนภาษาไทยว่า "เดินรถทางซ้าย" และภาษาฝรั่งเศสว่า "tenez à gauche" ปัจจุบันหลักเขตแดนนี้ถูกรื้อถอนแล้ว (ถ่ายระหว่าง พ.ศ. ๒๔๗๓ - ๒๔๗๔)

เที่ยวแก่งตะนะ ยุค ๒๔๘๐

ภาพหน้าซ้ายและขวา

แก่งตะนะ ถ่ายเมื่อวันที่ ๖ เมษายน พ.ศ. ๒๔๘๑ เป็นแก่งหินขนาดใหญ่ที่ขวางลำแม่น้ำมูลก่อนออกสู่อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี

ตั้งแต่หน้า ๖๐ - ๖๓ คือชุดภาพจากอัลบั้มเจ้ากาวิละวงศ์ ณ เชียงใหม่ นายช่างวิศวกรกองทางภาคอีสาน ที่เดินทางมาตรวจงานสร้างทางหลวงในจังหวัดอุบลราชธานี ระหว่าง พ.ศ. ๒๔๘๑ - ๒๔๘๖ รวมจำนวน ๖ ภาพ (ภาพจากนายประวิทย์ สังข์มี)

ภาพหน้าซ้ายและขวา

แก่งตะนะในแม่น้ำมูล อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี ถ่ายเมื่อวันที่ ๒๘ มกราคม พ.ศ. ๒๔๘๒

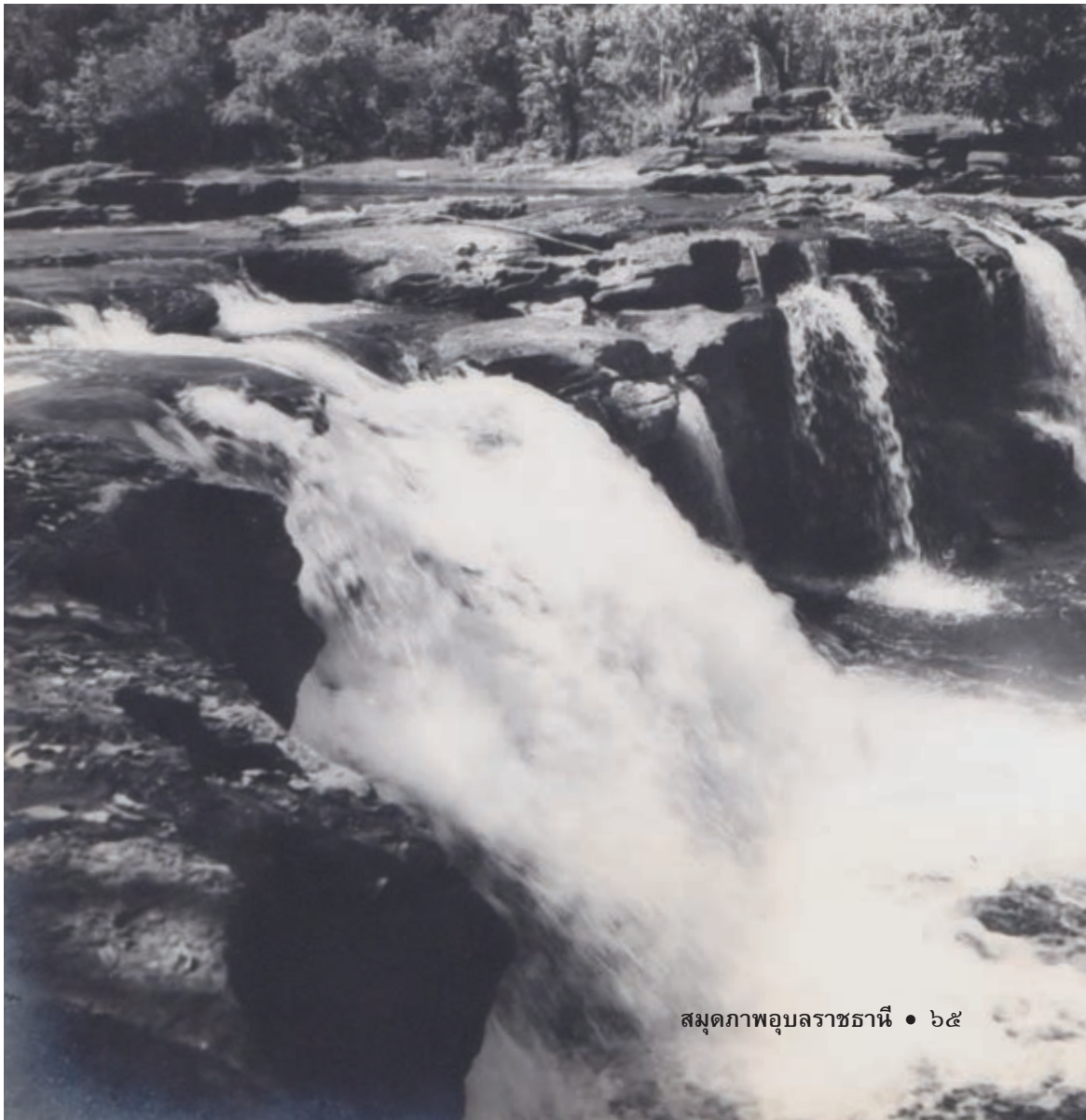
เที่ยวน้ำตกแซน้อย ยุค ๒๔๘๐

ภาพหน้าซ้ายและขวา

น้ำตกแซน้อย ถ่ายเมื่อวันที่ ๒๘ มกราคม พ.ศ. ๒๔๘๒ คือแก่งน้ำตกที่ตั้งอยู่ในลำน้ำโดมน้อย ตำบลช่องเม็ก อำเภอพิบูลมังสาหาร (ปัจจุบันอยู่ในเขตอำเภอสิรินธร) จังหวัดอุบลราชธานี ต่อมาใน พ.ศ. ๒๕๑๑ มีการก่อสร้างเขื่อนสิรินธรขึ้นในพื้นที่นี้ ทำให้น้ำตกแซน้อยจมอยู่ในอ่างเก็บน้ำของเขื่อนสิรินธร

ตั้งแต่หน้า ๖๔ - ๖๗ คือชุดภาพจากอัลบั้มเจ้ากาวิละวงศ์ ณ เชียงใหม่ นายช่างวิศวกรกองทางภาคอีสาน ที่เดินทางมาตรวจงานสร้างทางหลวงในจังหวัดอุบลราชธานี ระหว่าง พ.ศ. ๒๔๘๑ - ๒๔๘๖ รวมจำนวน ๗ ภาพ (ภาพจากนายประวิทย์ สังข์มี)

ภาพบนและล่าง

น้ำตกเขาน้อย (บริเวณเขื่อนสิรินธร) จังหวัดอุบลราชธานี
ถ่ายเมื่อวันที่ ๑๓ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๘๖

ภาพบนและล่าง

คณะนักท่องเที่ยวในครอบครัวของเจ้าหน้าที่
กองทางภาคอีสาน เดินทางมาพักผ่อนที่น้ำตก
แซน้อย จังหวัดอุบลราชธานี ถ่ายเมื่อวันที่ ๑๓
พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๘๖

แม่น้ำมูลเมืองอุบลราชธานี

แม่น้ำมูลในฤดูแล้ง แลเห็นตัวเมืองอุบลราชธานี ถ่ายจากฝั่งหาดสวนยา บริเวณท่าเรือข้ามฟาก
ภาพจากอัลบั้มของพระยาเพชรลดา (สอาด ณ ป้อมเพชร) ในคราวเดินทางมาตรวจราชการจังหวัดอุบลราชธานี
ถ่ายเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๐
(ภาพจากนายธงชัย ลิขิตพรสวรรค์)

เรือของชาวบ้านในแม่น้ำมูลฤดูแล้ง ถ่ายจากฝั่งหาดสวนยา ตรงข้ามกับตัวเมืองอุบลราชธานี ภาพจากอัลบั้มของนายแพทย์ชม
เทพยสุวรรณ (ต่อมาคืออธิบดีคนแรกของกรมควบคุมโรคติดต่อ) ในคราวเดินทางมาปฏิบัติราชการในจังหวัดอุบลราชธานี ราว
พ.ศ. ๒๔๘๖ - ๒๔๘๘
(ภาพจากนายธงชัย ลิขิตพรสวรรค์)

แพเทียบเรือกลไฟบรรทุกรถยนต์ข้ามแม่น้ำมูล จากตัวเมืองอุบลราชธานีมายังท่าเรือข้ามฟากหาดสวนยา ฝั่งอำเภอวารินชำราบ ภายจากอัลบั้มของนายแพทย์ชม เทพยสุวรรณ์ ในคราวเดินทางมาปฏิบัติราชการในจังหวัดอุบลราชธานี ราว พ.ศ. ๒๔๘๖ - ๒๔๘๘ (ภาพจากนายธงชัย ลิขิตพรสวรรค์)

ภูมิสถานบ้านเมือง

ภาพถ่ายทางอากาศ

ภาพถ่ายทางอากาศตัวเมืองอุบลราชธานี แลเห็นถนนพหลโยธินตัดกับถนนราชบุรินทร์ เบื้องล่างคือวัดหลวง และมูมขวามนคือทุ่งศรีเมือง ถ่ายโดยนายปีเตอร์ วิลเลียมส์ ฮันท์ เมื่อวันที่ ๑๒ เมษายน พ.ศ. ๒๔๘๙ (ภาพจากสำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ)

ภาพถ่ายทางอากาศตัวเมืองอุบลราชธานี ระหว่างถนนราชบุตร (ริมซ้าย) และถนนอุปราชา (ริมขวา) ด้านใต้คือทุ่งศรีเมือง บริเวณด้านหน้าพลับพลาพิธีมีการจัดประรำอักษรเป็นพระปรมาภิไธยย่อ ภปร ด้านบนของภาพแลเห็นสะพานเสรีประชาธิปไตย ๒๔๙๗ ทอดข้ามแม่น้ำมูล ถ่ายเมื่อคราวเตรียมการรับเสด็จพระราชดำเนินเยือนจังหวัดอุบลราชธานี เมื่อเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๙๘ (ภาพจากพิพิธภัณฑ์วัดมณีวนาราม)

ภาพถ่ายทางอากาศตัวเมืองอุบลราชธานี ภายหลังเหตุการณ์ไฟไหม้ย่านการค้าของตัวเมืองอุบลราชธานี บริเวณถนนราชบุตร ถนนอุบลศักดิ์และถนนยุทธภัณฑ์ เมื่อวันที่ ๑๓ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๐๓ (ภาพจากวัดกลาง อุบลราชธานี)

ภาพถ่ายทางอากาศตัวเมืองอุบลราชธานี บริเวณวัดสุปฏิญนารามวรวิหาร ราว พ.ศ. ๒๕๑๕ - ๒๕๑๗ บริเวณด้านบนของภาพ
แลเห็นอุโบสถวัดศรีอุบลรัตนาราม และอาคาร ๙ ชั้น โรงแรมอุบลไฮเต็ล
(ภาพจากพระครูอุบลคณานุสิฐ (สมควร) วัดสุปฏิญนารามวรวิหาร)

วัดในเมืองอุบลราชธานี

วิหาร (อาฮาม) วัดหลวง ในตัวเมืองอุบลราชธานี เป็นศิลปกรรมแบบล้านช้างที่เก่าแก่ที่สุดของจังหวัดอุบลราชธานี คณะสงฆ์และชาวบ้านคุ้มวัดหลวงร่วมถ่ายภาพเป็นที่ระลึกก่อนการรื้อถอนด้วยสาเหตุทรุดโทรม เมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๒ (หมายเลข ๑ คือ พระศรีธรรมวงศาจารย์ (ทองจันทร์ เกสโร) วัดสุปฏิญนารามวรวิหาร และหมายเลข ๒ คือ พระธรรมเสนานี (กิ่ง มหปฎโล) วัดมณีวนาราม และหมายเลข ๓ พระครูสีตาทิณันท์ (สีดา อินทบุญโญ) วัดทุ่งศรีเมือง) คือวิหารเดียวกันกับภาพหน้าซ้าย (ภาพจากวัดหลวง พระครูวิลาสกิจจาทร (บัวสอน) เอื้อเฟื้อภาพ)

ภาพหน้าซ้าย

วิหาร (อาฮาม) วัดหลวง ตั้งอยู่ระหว่างริมฝั่งซ้ายแม่น้ำมูลกับถนนพรหมเทพ ในตัวเมืองอุบลราชธานี ศิลปกรรมแบบล้านช้างเป็นวัดแห่งแรก que สร้างขึ้นในคราวที่พระประทุมวรราชสุริยวงศ์ (เจ้าคำผง) เจ้าเมืองอุบลราชธานีคนแรก เมื่อครั้งอพยพมาตั้งเมืองอุบลราชธานี สร้างเสร็จเมื่อ พ.ศ. ๒๓๓๔ ต่อมาได้มีการบูรณะใหม่เมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๗ และได้ทรุดโทรมจนรื้อถอนลงเมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๒ / ภาพยุค ๒๔๗๐

(ภาพจากนายชัยขรรค์ สีลาวณิช)

พระอุโบสถ (สิม) วัดสุภณารามวรวิหาร ตั้งอยู่ริมฝั่งซ้ายแม่น้ำมูล ในตัวเมืองอุบลราชธานี สร้างในระหว่าง พ.ศ. ๒๔๖๐ - ๒๔๗๙ สมัยสมเด็จพระมหาธีรวงศ์ (อ้วน ตีสู่) เจ้าคณะมณฑลอุบลราชธานี เจ้าอาวาสลำดับที่ ๗ ออกแบบโดยหลวงสถิตยนิมานการ (ชวน สุปิยพันธ์) ภายในประดิษฐานพระประธานคือ “พระพุทธสัมพันธัญญาเจ้า” / ภาพยุค ๒๔๘๐ (ภาพจากหอจดหมายเหตุแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติฯ อุบลราชธานี)

พระพุทธรูปสัมฤทธิ์เจ้า พระประธานในพระอุโบสถวัดสุปฏิญนารามวรวิหาร เป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย หล่อด้วยโลหะขัดเงา ไม่ปิดทอง โดยถอดแบบมาจากพระพุทธรชินราช มีพระอุปัชฌาสีทา ชยเสโน เจ้าอาวาสวัดบูรพาเป็นนายช่าง หล่อเมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๙ / ภาพถ่ายก่อน พ.ศ. ๒๔๙๕

(ภาพจากพระครูอุบลคณานัฐ (สมควร) วัดสุปฏิญนารามวรวิหาร)

พระวิหารหลังเดิม พระเจ้าใหญ่อินทร์แปลง วัดมหาวนาราม (วัดป่าใหญ่) ในตัวเมืองอุบลราชธานี ถ่ายเมื่อเดือนกรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๑๐ อาคารขนาดเล็กเบื้องซ้ายคืออุโบสถ (สิม) ปัจจุบันรื้อถอนแล้ว (ภาพจากนายธงชัย ลิขิตพรสวรรค์)

พระเจ้าใหญ่อินทร์แปลง
วัดมหาวนาราม อุบล

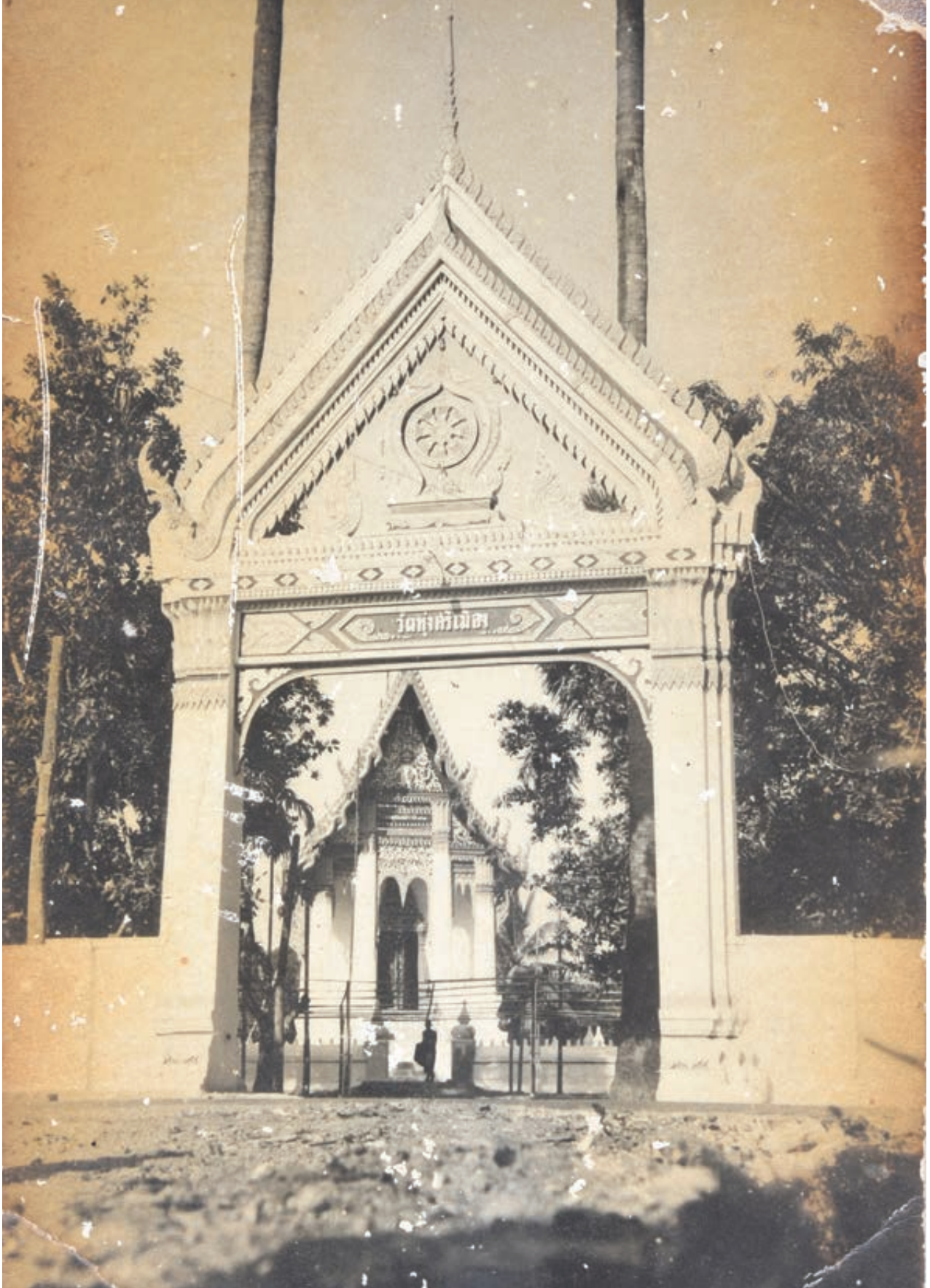
ไปสการ์ตภาพพระเจ้าใหญ่อินทร์แปลง ภายในวิหารวัดมหาวนาราม (วัดป่าใหญ่) ทางวัดจัดพิมพ์สำหรับแจกจ่ายให้บูชา ยุค ๒๕๑๐ (ภาพจากนายณัฐพงศ์ มั่นคง)

ภาพบนและล่าง

อุโบสถ (สิม) วัดสุทัศนาราม ในตัวเมืองอุบลราชธานี เป็นอาคารก่ออิฐถือปูน มีลักษณะทางสถาปัตยกรรมที่ได้ต้นแบบจากพระอุโบสถวัดสุปฏิหารามวรวิหาร สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๐ ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๗ วัดสุทัศนารามสร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๓๗๕ โดยเจ้าราชบุตร (ส่วย) กับคณะญาติร่วมกันสร้าง ถ่ายเมื่อเดือนกรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๑๐ (ภาพจากนายธงชัย ลิขิตพรสวรรค์)

ซุ้มประตูหาญชนะ และหอพระพุทธรูป วัดทุ่งศรีเมือง ด้านทิศตะวันออกของทุ่งศรีเมือง ในตัวเมืองอุบลราชธานี เดิมเป็นส่วนหนึ่งของวัดมณีวนาราม ราว พ.ศ. ๒๓๘๕ จึงได้แยกพื้นที่ออกมายกขึ้นเป็นวัดทุ่งศรีเมือง หรือวัดทุ่งชายเมือง / ภาพยุค ๒๕๐๐ (ภาพจากพิพิธภัณฑ์วัดมณีวนาราม)

หอไตรวัดทุ่งศรีเมือง เมื่อก่อนการบูรณปฏิสังขรณ์ สร้างขึ้นในสมัยพระอริยวงศาคตญาณ ญาณนิมิต อุดลสังฆปาโมกข์ (สื่อย)
เป็นหลักคำ (เทียบเท่าเจ้าคณะใหญ่) เมืองอุบลราชธานี (ช่วงปลายรัชกาลที่ ๓ ต่อเนื่องรัชกาลที่ ๔) ถ่ายโดยคณะสำรวจวารสาร
เมืองโบราณ เมื่อวันที่ ๑๐ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๑๘
(ภาพจากสำนักพิมพ์เมืองโบราณ สงวนลิขสิทธิ์)

อุโบสถ (สิม) วัดแจ้ง ถนนสรรพสิทธิ์ ในตัวเมืองอุบลราชธานี สร้างโดยเจ้าราชบุตร (หนูคำ) แล้วเสร็จเมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๕ ศิลปกรรมผสมผสานศิลปะลาวกับศิลปะไทย / ภาพยุค ๒๕๑๐ (ภาพจากหอจดหมายเหตุแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติฯ อุบลราชธานี)

อุโบสถ (สิม) หลังเดิม วัดมณีวนาราม สร้างเมื่อราวรัชกาลที่ ๓ ต่อมาในสมัยพระครูวิจิตรธรรมภาณี (พวง ทุมมทีโป) เป็นเจ้าอาวาส ได้นำบูรณะเมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๗ สิ้นเงิน ๙๐๐ บาท และทางวัดได้รื้อถอนเมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๐ ศิลปกรรมผสมผสานระหว่างศิลปะลาว กับศิลปะไทย / ภาพยุค ๒๕๐๐ (ภาพจากพิพิธภัณฑ์วัดมณีวนาราม)

พระธาตุสวนตาล เมื่อก่อนการพังทลาย ตั้งอยู่ที่วัดธาตุสวนตาล บ้านชีทวน อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี ศิลปกรรมแบบล้านช้าง รูปทรงเลียนแบบพระธาตุพนม ทรงสี่เหลี่ยม มีฐานกว้าง ด้วยความมีอายุเก่าแก่ และทรุดโทรม องค์พระธาตุจึงได้พังทลายลงเมื่อวันที่ ๒๓ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๑๘ ต่อมาจึงได้มีการบูรณะ สร้างขึ้นใหม่ตามรูปแบบเดิมเมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๙ / ภาพยุค ๒๕๑๐ (ภาพจากหอจดหมายเหตุแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติฯ อุบลราชธานี)

ธรรมาสันสิงห์เทินบุษบก วัดศรีนวลแสงสว่างอารมณ์ บ้านชีทวน อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี สร้างขึ้นระหว่าง พ.ศ. ๒๔๖๘ - ๒๔๗๐ โดยพระอุปัชฌาย์วงศ์ พรหมสุโร และนายช่างเวียง ชาวญวน ศิลปกรรมแบบญวน ตั้งอยู่ภายในศาลาการเปรียญ (หอแจก) / ภาพยุค ๒๕๑๐
(ภาพจากหอจดหมายเหตุแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติฯ อุบลราชธานี)

พระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมือง

พระแก้วบุษราคัม เป็นพระพุทธรูปโบราณประมาณพุทธศตวรรษที่ ๒๒ - ๒๓ ปางมารวิชัย สร้างด้วยหินรัตนชาติสีน้ำผึ้ง (สีเหลือง) ประกอบเครื่องทองประดับ ขนาดหน้าตักกว้าง ๓ นิ้ว สูง ๔ นิ้ว เป็นพระพุทธรูปสำคัญประจำจังหวัดอุบลราชธานี ประดิษฐานอยู่ที่วัดศรีอุบลรัตนาราม ใกล้กับทุ่งศรีเมือง ในตัวเมืองอุบลราชธานี ถ่ายโดยคณะสำรวจวารสารเมืองโบราณ เมื่อวันที่ ๓๐ กันยายน พ.ศ. ๒๕๓๒
(ภาพจากสำนักพิมพ์เมืองโบราณ สงวนลิขสิทธิ์)

พระเจ้าใหญ่อินทร์แปลง (อินแปลง) วัดมหานาราม พระอารามหลวง ในตัวเมืองอุบลราชธานี เป็นพระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมือง จังหวัดอุบลราชธานี ปางมารวิชัย ศิลปกรรมล้านช้าง ขนาดหน้าตักกว้างประมาณ ๓ เมตร สูงประมาณ ๕ เมตร ก่อสร้างด้วยอิฐถือปูนลงรักปิดทอง สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๓๕๐ ในสมัยพระพรหมวรราชสุริยวงศ์ (เจ้าทิดพรหม) เจ้าเมืองคนที่ ๒ โดยพระมหाराชครูศรีสีทธรรมวงศาร่วมกันกับศิษยานุศิษย์เป็นผู้สร้าง / ภาพยุค ๒๕๑๐ (ภาพจากพระปกรณ ชินวโร (ปู่หุด) วัดมณีวนาราม)

สถานีรถไฟอุบลราชธานี

คณะผู้มาทัศนศึกษาการดำเนินงานของศูนย์กลางอบรมการศึกษาผู้ใหญ่จังหวัดอุบลราชธานี (ศ.อ.ศ.อ.) กับป้ายสถานีรถไฟอุบลราชธานี ราว พ.ศ. ๒๔๙๘ - ๒๕๐๐
(ภาพจากนายธงชัย ลิขิตพรสวรรค์)

ภาพหน้าขวาล่าง
คณะผู้มาฝึกอบรมของศูนย์กลางอบรมการศึกษาผู้ใหญ่จังหวัดอุบลราชธานี (ศอ.ศอ.)
กับป้ายสถานีรถไฟอุบลราชธานี ราว พ.ศ. ๒๔๙๘ - ๒๕๐๐
(ภาพจากนายธงชัย ลิขิตพรสวรรค์)

ข้าราชการของการรถไฟแห่งประเทศไทย กับป้าย
สถานีรถไฟอุบลราชธานี มีป้ายด้านใต้ระบุข้อความว่า
“ลงสถานีนี้ไป อ.พิบูลมังสาหาร อ.เดชอุดม อ.ยโสธร
อ.ม่วงสามสิบ อ.อำนาจเจริญ อ.มุกดาหาร จ.ร้อยเอ็ด
จ.นครพนม” / ภาพยุค ๒๕๐๐
(ภาพจากพระปกรณ ชินวโร (ปลูกหุด) วัดมณีวนาราม)

อนุสาวรีย์แห่งความดี

อนุสาวรีย์แห่งความดี เดิมตั้งอยู่บริเวณฝั่งตะวันตกเฉียงใต้ของทุ่งศรีเมือง ในตัวเมืองอุบลราชธานี สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๘ โดยทหารฝ่ายสัมพันธมิตรที่ตกเป็นเชลยศึกในช่วงสงครามโลกครั้งที่ ๒ เพื่อระลึกถึงคุณความดีและน้ำใจของชาวอุบลราชธานี ที่ได้ช่วยเหลือเชลยศึกบางส่วนในระหว่างถูกคุมขังให้มีชีวิตรอด อนุสาวรีย์สร้างเป็นแท่งหินสูงประมาณ ๓ เมตร รูปทรงสี่เหลี่ยมจัตุรัสคล้ายปล่องโรงสีไฟ ปัจจุบันได้ย้ายอนุสาวรีย์มาตั้งอยู่บริเวณฝั่งตะวันออกเฉียงเหนือของทุ่งศรีเมือง / ภาพยุค ๒๔๙๐

(ภาพจาก Imperial War Museums at London)

โรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราช

อาคารเรียนโรงเรียนประจำจังหวัดอุบลราชธานี เบญจมาหาราช เมื่อแรกสร้าง ปัจจุบันใช้ชื่อว่า “โรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราช” ตั้งอยู่ด้านทิศตะวันตกของทุ่งศรีเมือง สร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๕ เป็นอาคารไม้ขนาด ๒๐ ห้องเรียน ทำพิธีเปิดเมื่อวันที่ ๗ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๘ ใช้งานจนถึง พ.ศ. ๒๕๑๖ จึงได้ย้ายโรงเรียนไปยังที่ตั้งในปัจจุบัน (ภาพจากนายวิศิษฐ์ สิงห์จัต)

โรงแรมเจียวกี

โรงแรมเจียวกี ถนนเขื่อนธานี ตั้งอยู่ตรงข้ามกับศาลากลางจังหวัดอุบลราชธานีหลังเก่า (ปัจจุบันคือพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติอุบลราชธานี) เดิมเป็นโรงแรมชั้นหนึ่ง และเป็นร้านอาหารประเภทกึ่งช็อบแห่งแรกของจังหวัดอุบลราชธานี ดำเนินกิจการมากกว่า ๙๐ ปี / ภาพยุค ๒๕๐๐
(ภาพจากนายธงชัย ลิขิตพรสวรรค์)

โรงภาพยนตร์เฉลิมสิน

โรงภาพยนตร์เฉลิมสิน บริเวณสี่แยกวงเวียนน้ำพุ ถนนอุปราช ใกล้กับเชิงสะพานเสรีประชาธิปไตย ในตัวเมืองอุบลราชธานี
ปัจจุบันเลิกกิจการแล้ว / ภาพยุค ๒๕๐๐
(ภาพจากนายธงชัย ลิขิตพรสวรรค์)

สะพานข้ามลำโดมน้อย

สะพานเหล็กข้ามลำน้ำโดมน้อย อำเภอสิรินธร จังหวัดอุบลราชธานี สร้างขึ้นบนเส้นทางสายพิบูลมังสาหาร - ชองเม็ก สายเก่า
ราว พ.ศ. ๒๔๘๐ - ๒๔๘๕ มีข้อความกำกับภาพว่า "สะพานเหล็กโดมน้อยหลุด เมื่อกรกฎ ๕๗" ปัจจุบันเมื่อมีการสร้างเขื่อน
สิรินธร ทำให้เส้นทางสายนี้อยู่ใต้ระดับน้ำ จึงได้สร้างเส้นทางพิบูลมังสาหาร - ชองเม็กสายใหม่ (ผ่านตัวอำเภอสิรินธร)
(ภาพจากสำนักงานเทศบาลเมืองพิบูลมังสาหาร นายนราธิป สาครวงศ์วัฒนา เอื้อเฟื้อภาพ)

สะพานกาวิละวงศ์

สะพานกาวิละวงศ์ ข้ามลำน้ำโดมใหญ่ อำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี (ชาวบ้านนิยมเรียกติดปากว่า “สะพานโดม”) เป็นส่วนหนึ่งของถนนสถิติ์นิมานการ (วารินชำราบ - พิบูลมังสาหาร - ชองเม็ก) หลักกิโลเมตรที่ ๓๓ สร้างขึ้นราว พ.ศ. ๒๔๗๘ - ๒๔๗๙ โดยมีเจ้ากาวิละวงศ์ ณ เชียงใหม่ นายช่างภาคกำกับการภาคอีสานในขณะนั้น เป็นผู้ควบคุมการก่อสร้าง ภาพจาก อัลบั้มเจ้ากาวิละวงศ์ ณ เชียงใหม่ ถ่ายเมื่อวันที่ ๒๘ มกราคม พ.ศ. ๒๔๘๒ (ภาพจากนายประวิทย์ สังข์มี)

สะพานเสรีประชาธิปไตย ๒๕๕๗

ภาพหน้าซ้ายและขวา

สะพานเสรีประชาธิปไตย ๒๕๕๗ เป็นสะพานข้ามแม่น้ำมูลแห่งแรกในจังหวัดอุบลราชธานี เชื่อมต่อระหว่างเทศบาลนครอุบลราชธานีกับเทศบาลเมืองวารินชำราบ เป็นส่วนหนึ่งของทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๒๔ สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๕๕๖ โดยกรมโยธาเทศบาล มีความยาว ๔๕๐ เมตร กว้าง ๙ เมตร ๒ ช่องทางจราจร เปิดใช้งานเมื่อ พ.ศ. ๒๕๕๗ รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ตั้งชื่อว่า “สะพานเสรีประชาธิปไตย ๒๕๕๗” / ภาพยุค ๒๕๐๐ (ภาพจากนายธงชัย ลิขิตพรสวรรค์)

แก่งสะพือ

แก่งสะพือในแม่น้ำมูล (ภาพถ่ายขนาดโปสการ์ดจำหน่ายเป็นที่ระลึก ยุค ๒๕๐๐) แก่งสะพือเป็นแก่งหินที่ขวางแม่น้ำมูล ตั้งอยู่ที่ตัวอำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี ในช่วงเดือนมกราคม-พฤษภาคม แม่น้ำมูลจะมีปริมาณน้ำลดลง ทำให้แลเห็นแก่งหินได้ชัดเจนและสวยงาม ชาวอุบลราชธานีและใกล้เคียงจำนวนมากนิยมเดินทางมาพักผ่อนและเล่นน้ำ (ภาพจากนายธงชัย ลิขิตพรสวรรค์)

ภาพหน้าขวาบนและล่าง
แก่งสะพือช่วงต้นน้ำได้ทำ堰น้ำ แม่น้ำมูลจากจุดนี้จะไหลไปบรรจบกับแม่น้ำโขงที่อำเภอโขงเจียม
ภาพจากอัลบั้มเจ้ากาวิละวงศ์ ณ เชียงใหม่ ถ่ายเมื่อวันที่ ๒๘ มกราคม พ.ศ. ๒๔๘๒
(ภาพจากนายประวิทย์ สังข์มี)

ภาพน้ำช้ายและขวา

แก่งสะพือในฤดูแล้ง ปริมาณน้ำจะลดลงจนเห็นแก่งหินที่ขวางแม่น้ำมูลไหลขึ้นมาเป็นจำนวนมาก นักท่องเที่ยวจะนิยมลงไปเล่นน้ำ และถ่ายรูปเป็นที่ระลึก กลุ่มบุคคลในภาพคือคณะที่มาฝึกอบรมของศูนย์กลางอบรมการศึกษาผู้ใหญ่จังหวัดอุบลราชธานี (ศ.อ.ศ.อ.)
ราว พ.ศ. ๒๔๙๘ - ๒๕๐๐
(ภาพจากนายธงชัย ลิขิตพรสวรรค์)

ภาพน้ำขวาล่าง

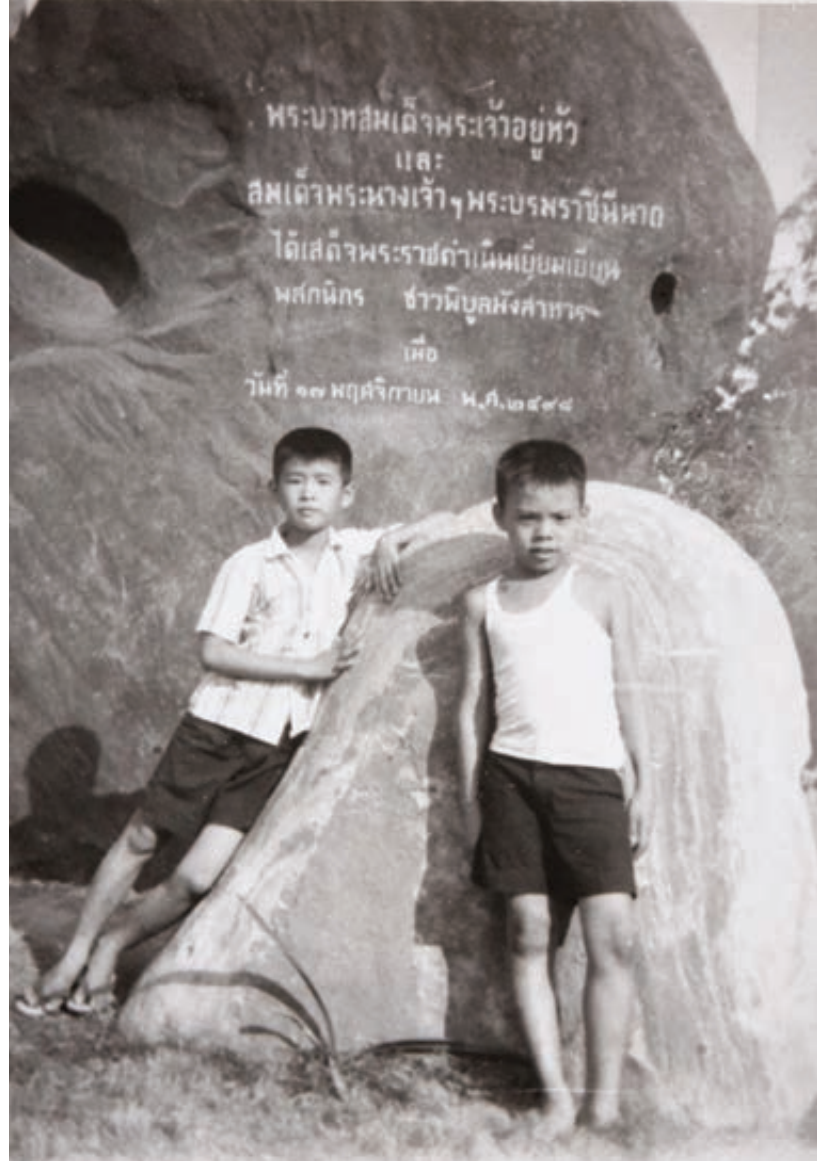
หินสามชั้นที่แก่งสะพือ คือแก่งคอนกรีตขนาดใหญ่มีสามชั้น ตั้งอยู่เป็นเกาะกลางในแม่น้ำมูล เดิมเมื่อแรกสร้างมีเสาไม้สูงใช้เป็นเครื่องหมายนำร่องสำหรับเดินเรือกลไฟที่สัญจรระหว่างแม่น้ำมูลกับแม่น้ำโขง

ป้ายศิลาจารึกข้อความ “แก่งสะพือ” บริเวณริมแม่น้ำมูล
ด้านหน้าแก่งสะพือ เป็นจุดที่นักท่องเที่ยวนิยมมา
ถ่ายภาพเป็นที่ระลึก (ในภาพคือนางสาวทัศนีย์ สีลา) /
ภาพยุค ๒๕๑๐
(ภาพจากนายธนารัตน์ สาครวงศ์วัฒนา)

แผ่นศิลาจารึกพระปรมาภิไธยที่แก่งสะพือ คือแผ่นศิลาจารึก
พระปรมาภิไธยพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพล
อดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร และพระนามาภิไธยสมเด็จพระ
พระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง
พระราชทานไว้เมื่อวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๙๘ ประดิษฐาน
ที่ริมแม่น้ำมูลด้านหน้าแก่งสะพือ เป็นจุดที่นักท่องเที่ยวนิยมมา
ถ่ายภาพเป็นที่ระลึก
(ภาพจากนางสาววิภาภรณ์ ไลละวิทย์มงคล)

ภาพหน้าซ้ายบน

นายเทียนแสง โกศลวัฒน์ พร้อมด้วยภรรยาและบุตรสาว ชาวตลาดพิบูลมังสาหาร
มาพักผ่อนเล่นน้ำที่แก่งสะพือ ราว พ.ศ. ๒๔๙๘ - ๒๕๐๐
(ภาพจากนายณรงค์ศักดิ์ โกศลวัฒน์ อดีตนายกเทศมนตรีเมืองพิบูลมังสาหาร)

ภาพหน้าซ้ายล่าง

คณะนักศึกษาที่มาฝึกอบรมของศูนย์กลางอบรมการศึกษาผู้ใหญ่จังหวัดอุบลราชธานี (ศ.อ.ศ.อ.)
เดินทางจากตัวเมืองอุบลราชธานีมาเล่นน้ำที่แก่งสะพือ ราว พ.ศ. ๒๔๙๘ - ๒๕๐๐
(ภาพจากนายธงชัย ลิขิตพรสวรรค์)

น้ำตกห้วยขุหลุ

ภาพบน

นางสาวสุภาพ โกศลวัฒน์ ถ่ายที่น้ำตกห้วยขุหลุ
อำเภอตระการพืชผล เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๘
(ภาพจากนางสาวกมลฉัตร พิทักษ์เทพสมบัติ)

ภาพล่าง

นางสาวนวลน้อย แซ่ก้วย ชาวบ้านขุหลุ อำเภอ
ตระการพืชผล ที่มาพักผ่อนที่น้ำตกห้วยขุหลุ
ราว พ.ศ. ๒๕๐๕ - ๒๕๑๐ ในภายหลังเมื่อมีการ
ขยายเส้นทางลืออำนาจ - พนา - ตระการพืชผล
จึงถมทางน้ำจนน้ำตกห้วยขุหลุสูญไป
(ภาพจากนางสาวกมลฉัตร พิทักษ์เทพสมบัติ)

นางสาวเพ็ทชีว แซ่เซี่ย กับนางสาวนวลน้อย แซ่ก้วย ชาวบ้านซุหลุ ในตัวอำเภอตระการพืชผล มาเที่ยวพักผ่อนที่น้ำตกห้วยซุหลุ
ราว พ.ศ. ๒๕๐๕ - ๒๕๑๐
(ภาพจากนางสาวกมลฉัตร พิทักษ์เทพสมบัติ)

นางสาวสมรภัทร์ แซ่เต้ ชาวบ้านซุหลุ
ถ่ายที่น้ำตกห้วยซุหลุ / ภาพยุค
๒๕๙๐
(ภาพจากนายกิตติคุณ ศรีธัญรัตน์)

ภาพถ่ายอุบลราชธานี โดย ดร.โรเบิร์ต ลาริมอร์ เพนเดิลตัน

เรือไม้ขุดในแม่น้ำมูล จังหวัดอุบลราชธานี มีข้อความกำกับภาพว่า “พินูล และแม่น้ำมูล, ทิศตะวันออกของอุบล (อุบลราชธานี). มีนาคม ๑๙, ๒๔๗๙. แม่น้ำมูล. มองจากทิศเหนือ.” (คือบริเวณท่ากกแฮ่ ปัจจุบันคือที่ตั้งสะพานพินูลมิ่งสาหาร - นายนราธิป สาครวงศ์วัฒนา บรรยายภาพเพิ่มเติม)

ตั้งแต่หน้า ๑๐๘ ถึง ๑๑๕ คือชุดภาพถ่ายของ ดร.โรเบิร์ต ลาริมอร์ เพนเดิลตัน (Dr. Robert Larimore Pendleton) นักธรณีวิทยาชาวอเมริกัน ที่ปรึกษาของกรมเกษตรและการประมง กระทรวงเกษตรราธิการ ได้เดินทางสำรวจทางธรณีวิทยาในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย และบันทึกภาพถ่ายในระหว่างการสำรวจเป็นจำนวนมาก โดยมีภาพถ่ายในจังหวัดอุบลราชธานี ช่วง พ.ศ. ๒๔๗๙-๒๔๘๑ ทั้งภาพวิวทัศนแม่น้ำมูล ตลาดร้านรวง บ้านเรือน และวิถีชีวิตของผู้คน พร้อมทั้งได้บันทึกรายละเอียดของภาพไว้พอสังเขป คณะทำงานจึงได้นำมาจัดพิมพ์จำนวน ๑๐ ภาพ พร้อมทั้งถอดความคำบรรยายภาพจาก Photographer's Note ประกอบไว้ด้วย และขอขอบคุณเว็บไซต์ห้องสมุดสมาคมนักธรณีวิทยาอเมริกันแห่งมหาวิทยาลัยวิสคอนซิน - มิลวอกี (University of Wisconsin - Milwaukee Libraries U.S.A.)

ท่าเทียบเรือ มีข้อความกำกับภาพ
ว่า "ตัวเมืองพินูล, อุบล (จังหวัด
อุบลราชธานี). มีนาคม ๑๘, ๒๔๗๙.
เรือกลไฟที่จะเดินทางไปอุบล"
(ท่าเรือกลไฟบริเวณท่ากกแฮ่ปัจจุบัน
คือที่ตั้งสะพานพิบูลมังสาหาร
- นายนราธิป สาครวงศ์วัฒนา
บรรยายภาพเพิ่มเติม)

ผู้โดยสารเรือกลไฟ มีข้อความ
กำกับภาพว่า "ตัวเมืองพินูล, อุบล
(จังหวัดอุบลราชธานี). มีนาคม ๑๘,
๒๔๗๙. ผู้โดยสารเรือกลไฟ"

บ้านเรือนในหมู่บ้าน มีข้อความกำกับภาพว่า “ตัวเมืองพิบูล, อุบล (จังหวัดอุบลราชธานี). มีนาคม ๑๘, ๒๔๗๙. บ้านไม้เรือนเดี่ยว
ในหมู่บ้าน” (คือบ้านนายบุญ ร้าแพน นายกเทศมนตรีตำบลพิบูลมังสาหารคนแรก (พ.ศ. ๒๔๘๒ - ๒๔๘๕) - นายนราธิป สาคร
วงศ์วัฒนา บรรยายภาพเพิ่มเติม)

ถนนในเมือง มีข้อความกำกับภาพว่า “ตัวเมืองพิบูล, อุบล (จังหวัดอุบลราชธานี). มีนาคม ๑๘, ๒๔๗๕. ที่ว่าการอำเภอ ถ่ายจากที่พักนายอำเภอ”

ร้านค้าในเมือง มีข้อความกำกับภาพว่า "ตัวเมืองพิบูล, อุบล (จังหวัดอุบลราชธานี). มีนาคม ๑๘, ๒๔๗๙. ร้านค้า"

เดชอุดม, ร้านค้าของชาวจีนในตลาด มีข้อความกำกับภาพว่า “ร้านค้าของชาวจีนมีอยู่โดยทั่วไปในตลาดตัวเมืองเดชอุดม, ทางตอนใต้ของจังหวัดอุบลราชธานี, ด้านตะวันออกของที่ราบสูงโคราช, ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประเทศไทย, หลังคามุงด้วยไม้แผ่นหนา. มีนาคม ๑๙, ๒๔๘๑.”

เครื่องหีบอ้อยทำจากไม้ มีข้อความกำกับภาพว่า “ถนนพิมูล - อุบล, จังหวัดอุบลราชธานี. มีนาคม ๑๘, ๒๔๗๘. ลูกกลิ้งเครื่องหีบอ้อยแต่ละชั้นทำจากไม้ท่อนเดียว”

กระบวนการแปรรูปอ้อยด้วยกระทะ ๓ ใบ มีข้อความกำกับภาพว่า “ถนนพิมูล - อุบล, จังหวัดอุบลราชธานี. มีนาคม ๑๘, ๒๔๗๘. กระทะ ๓ ใบ ตั้งอยู่บนเนินจอมปลวกที่ลาดพื้นลงมา. หยอดน้ำตาลลงพื้นที่รองไว้. ด้านขวาคือกระทะน้ำตาลที่เดือดแล้ว.”

นักวิจัยในรถบรรทุกกลางป่า มีข้อความกำกับภาพว่า “ป่าเต็งรังในดินร่วนปนทรายโคราช. ดินร่วนซุยเกินกว่าจะปลูกพืชไร่ได้. เมืองเดช (เดชอุดม), ราว ๒๐ ไมล์ทางตอนใต้ของอุบล (จังหวัดอุบลราชธานี), ด้านตะวันออกของที่ราบสูงโคราช, ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประเทศไทย, ป่านี้มีทุ่งหญ้า. มีนาคม ๑๙, ๒๔๘๑.”

ภาพเขียนสีที่ผาแต้ม

ทิวทัศน์แม่น้ำโขงมองจากบริเวณผาแต้ม พรมแดนธรรมชาติระหว่างไทยกับลาว และแนวหน้าผาเทือกเดียวกันนี้ (ผาชะนะได) ยังใช้เป็นจุดเทียบเวลลาดวงอาทิตย์ขึ้นแห่งแรกของประเทศไทย ถ่ายเมื่อเดือนกรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๓๐ (ภาพจากสำนักพิมพ์เมืองโบราณ สวงวลีสิทธิ์)

ตั้งแต่หน้า ๑๑๖ - ๑๑๙ คือชุดภาพถ่ายภาพเขียนสีก่อนประวัติศาสตร์ที่ผาแต้ม ภายในอุทยานแห่งชาติผาแต้ม อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี สร้างขึ้นโดยมนุษย์ยุคก่อนประวัติศาสตร์ ลักษณะเป็นการเขียนภาพสีบนเชิงหน้าผาขนาดใหญ่ มีอายุกว่า ๓,๐๐๐ - ๔,๐๐๐ ปี ภาพชุดนี้บันทึกภาพโดยคณะสำรวจของวารสารเมืองโบราณ เมื่อเดือนกรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๓๐ ด้วยเป็นการสำรวจในยุคแรกที่มีการค้นพบภาพเขียนสีที่ผาแต้ม และเป็นแหล่งอารยธรรมสำคัญแห่งหนึ่งของโลก จึงได้คัดเลือกนำมาลงพิมพ์ไว้เป็นจำนวน ๔ ภาพ (ภาพจากสำนักพิมพ์เมืองโบราณ)

ภาพเขียนสีก่อนประวัติศาสตร์ผาแต้ม กลุ่มผาแต้ม เขียนภาพสัตว์บก (ช้าง หมา) สัตว์น้ำ (เต่า ปลาขนาดใหญ่) และภาพฝ่ามือ
ถ่ายเมื่อเดือนกรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๓๐
(ภาพจากสำนักพิมพ์เมืองโบราณ สวงวนลิขสิทธิ์)

ภาพเขียนสีก่อนประวัติศาสตร์ผาแต้ม กลุ่มผาหมอนล่าง เขียนภาพคน ภาพสัตว์ ภาพวาดลายเส้น และภาพฝ่ามือ ถ่ายเมื่อ
เดือนกรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๓๐
(ภาพจากสำนักพิมพ์เมืองโบราณ สกว.ลิขสิทธิ์)

บริเวณผาแต้ม เกิดจากการยุบตัวของเปลือกโลก กลายเป็นแนวหน้าผาหินทรายขนาดใหญ่ทอดตัวยาวนานกับแม่น้ำโขง ปัจจุบัน เป็นสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญของจังหวัดอุบลราชธานี (ภาพจากสำนักพิมพ์เมืองโบราณ สงวนลิขสิทธิ์)

งานฉลองรัฐธรรมนูญ

การจัดงานฉลองรัฐธรรมนูญของจังหวัดอุบลราชธานี เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๒ มีการประกวดการตกแต่งร้านของแต่ละหน่วยงาน และอำเภอเมืองอุบลราชธานีได้รับรางวัลที่ ๑ โดยเป็นผลงานของคณะครูและนักเรียนโรงเรียนอุบลวิทยาคม มีนายสวน คุณผล (ครูใหญ่) เป็นผู้ควบคุมการประดับตกแต่ง (ภาพจากนายวัชรินทร์ ผุดผ่อง)

ภาพหน้าขวาบนและล่าง
ขุนพรหมประศาสน์ (วรรณ พรหมกสิกร) นายอำเภอเมืองใน
จังหวัดอุบลราชธานี จัดงานฉลองรัฐธรรมนูญ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๕
(ภาพจากนายวิศิษฐ์ สิงห์ขัติ)

พิธีเปิดโรงภาพยนตร์เดชอุดม

ภาพหน้าซ้ายและขวา

พิธีเปิดโรงภาพยนตร์เดชอุดมของนายชวน
เทียมสุวรรณ คหบดีชาวเดชอุดม เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๒
(ภาพจากนายวุฒินันท์ เทียมสุวรรณ)

ภาพล่างและหน้าขวาล่างซ้าย

พระชินวงศาจารย์ (พุทธ) เจ้าอาวาสวัดป่าแสนสำราญ
อำเภอวารินชำราบ (ต่อมาก็คือ พระราชสังวรญาณ
(พุทธ ฐานิโย) เจ้าอาวาสวัดป่าสาละวัน อำเภอเมือง
นครราชสีมา) มาเป็นประธานฝ่ายสงฆ์ มีนายเนิน
มิลินทานุช นายอำเภอเดชอุดม เป็นประธานฝ่าย
คฤหัสถ์

แห่เทียนพรรษาที่พิบูลมังสาหาร

ภาพหน้าซ้ายและขวา

ขบวนแห่ต้นเทียนพรรษาของ
วัดสระแก้ว ในงานแห่เทียนพรรษา
ของอำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัด
อุบลราชธานี เมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๗ มี
ข้อความกำกับใต้ภาพ (ภาพบน)
ว่า “รางวัลที่ ๒ พ.ศ. ๙๗”
(ภาพจากสำนักงานเทศบาล
เมืองพิบูลมังสาหาร นายนราธิป
สาครวงศ์วัฒนา เอื้อเฟื้อภาพ)

มีข้อความกำกับใต้ภาพว่า
"ขบวนแห่ต้นเทียนวัดกลาง พิบูล ๓๗"

มีข้อความกำกับใต้ภาพว่า "รางวัลที่ ๒
พ.ศ. ๓๗ วัดหลวง ประกวดต้นเทียน"

ภาพหน้าซ้ายและขวา

ขบวนแห่ต้นเทียนของวัดต่าง ๆ ในอำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี เมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๗ เป็นงานประเพณีประจำท้องถิ่นของอุบลราชธานี ภาพบนมีข้อความกำกับใต้ภาพว่า “ขบวนแห่ต้นเทียนวัดโพธิ์ พิบูล พ.ศ. ๙๗” (ภาพจากสำนักงานเทศบาลเมืองพิบูลมังสาหาร นายนราธิป สาครวงศ์วัฒนา เอื้อเฟื้อภาพ)

แห่เทียนพรรษาอุบลราชธานี ยุค ๒๕๐๕

รถแห่ต้นเทียนพรรษาของวัดสารพัฒนิก

รถแห่ต้นเทียนพรรษาของวัดกลาง

ตั้งแต่วันที่ ๑๒๘ - ๑๓๑ คือชุดภาพขบวนแห่เทียนพรรษาประจำปีในตัวเมืองอุบลราชธานี ได้รับภาพจากพิพิธภัณฑ์วัดมณีวนาราม ไม่ระบุปีที่บันทึกภาพ พิจารณาแล้วพบว่าอยู่ในระหว่าง พ.ศ. ๒๕๐๕ - ๒๕๐๙ มีการแห่ขบวนรถที่ประดับต้นเทียนงานแห่เทียนพรรษาในยุคแรก ทำให้เห็นพัฒนาการของงานประเพณีแห่เทียนพรรษาของอุบลราชธานีได้อย่างชัดเจน จึงคัดเลือกนำมาจัดพิมพ์จำนวน ๘ ภาพ (ภาพจากพิพิธภัณฑ์วัดมณีวนาราม)

รถแห่ต้นเทียนพรรษาของกระทรวงเศรษฐการ

รถแห่ต้นเทียนพรรษาของวัดปทุมมาลัย

รถแห่ต้นเทียนพรรษาของวัดมโหฬาราราม

ภาพล่าง

ขบวนแห่ต้นเทียนพรรษาของวัดท่าวังหิน

รถแห่เทียนพรรษาประดับด้วยบุปผชาติที่มาร่วมในขบวน

ภาพล่าง

นักเรียนหญิงชายที่มาร่วมรำในขบวนแห่เทียนพรรษา

แห่เทียนพรรษาอุบลราชธานี พ.ศ. ๒๕๑๐

นักเรียนหญิงชายที่มาร่วมการแสดงในขบวนแห่เทียนพรรษา เมื่อวันที่ ๒๒ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๑๐

รถจักรยานและรถจักรยานยนต์ของชาวเมืองอุบลราชธานี บริเวณถนนผาแดง เบื้องหน้าคือทุ่งศรีเมือง

ภาพบน

นางสาวสมจิต คำปลิว (เจ้าของภาพ) นางงามต้นเทียนของรถแห่เทียนพรรษาวัดเลียบ พ.ศ. ๒๕๑๐

ตั้งแต่หน้า ๑๓๒ - ๑๓๕ คือชุดภาพขบวนแห่เทียนพรรษาประจำปีในตัวเมืองอุบลราชธานี ถ่ายโดยคณะนักท่องเที่ยวนอกจากกรุงเทพมหานครที่เดินทางมาชมงานประเพณีแห่เทียนพรรษาของจังหวัดอุบลราชธานี เมื่อวันที่ ๒๒ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๑๐ จึงคัดเลือกนำมาจัดพิมพ์จำนวน ๘ ภาพ (ภาพจากนายธงชัย ลิขิตพรสวรรค์)

ภาพบน

นางงามต้นเทียนบนรถแห่เทียนพรรษาขนาดใหญ่ของ
วัดต่าง ๆ ในตัวเมืองอุบลราชธานี

ภาพล่าง

เด็กหญิงชาวเมืองเชื้อสายญวนในอุบลราชธานีที่มาร่วมขบวน
แห่เทียนพรรษา

ภาพบนและล่าง

นางงามต้นเทียนบนรถแห่เทียนพรรษาของวัดต่าง ๆ
ในตัวเมืองอุบลราชธานี

เที่ยวแม่น้ำโขงที่เขมราฐ

ภาพบนและล่าง

คณะหญิงชายจากภาคกลางที่รวมกลุ่มมาเยี่ยมเพื่อนครูของโรงเรียนเขมราฐบ้านใต้ อำเภอเขมราฐ เดินทางมาเที่ยวแม่น้ำโขงและล่องเรือไปนมัสการพระเจ้าใหญ่องค์ตื้อ วัดพระโต บ้านปากแซง / ภาพยุค ๒๕๐๐

(ภาพจากนางสาวนิถมล ลิ้มสวัสดิ์)

ภาพบนและล่าง

นางสาวผ่องใส ศรีธีรธนันท์ (ชาวอำเภอ
เขมราฐ - เจ้าของภาพ) พาคณะญาติ
ที่มาเยี่ยม ล่องเรือในแม่น้ำโขงหน้า
อำเภอเขมราฐ ไปนมัสการพระเจ้าใหญ่
องค์ที่วัดพระโต บ้านปากแซง /
ภาพยุค ๒๕๐๐

งานอุปสมบท

งานอุปสมบทของนายสุรพงษ์ พบลาภ ชาวบ้านขุหลุ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๑ ถ่ายภาพที่ด้านหน้าอุโบสถ (สิม) วัดศรีโพธิ์ชัย
เบื้องหลังคือที่ว่าการอำเภอตระการพืชผล
(ภาพจากนางสาวกมลฉัตร พิทักษ์เทพสมบัติ)

ภาพบนและล่าง

งานอุปสมบทของนายเสรี ชีระเจตกุล ชาวบ้านขุหลุ ประกอบพิธีที่วัดศรีโพธิ์ชัย อำเภอตระการพืชผล ราว พ.ศ. ๒๔๙๖ - ๒๔๙๗
(ภาพจากนายกิตติคุณ ศรีธัญรัตน์)

ภาพบนและล่าง

พิธีมงคลสมรสระหว่างนางสาวนอสูง
แช่ตั้ง กับนายเทียนเฮง โกศลวัฒน์
ที่บ้านในตำบลอำเภอบึงสามพัน เมื่อ
พ.ศ. ๒๔๙๗

(ภาพจากนายณรงค์ศักดิ์ โกศลวัฒน์
อดีตนายกเทศมนตรีเมืองบึงสามพัน)

ภาพบนและล่าง

พิธีมงคลสมรสแบบพื้นเมืองชาวอุบลราชธานี ระหว่างนางสาวสุพร โอบะฐิวะช กับนายภู จันสุตะ จัดงานที่บ้านพ่อใหญ่ผาย แม่ใหญ่คำพวง ปวะบุตร ชาวบ้านทุ่งปรินญา ตำบลขุหลุ อำเภอตระการพืชผล จังหวัดอุบลราชธานี เมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๓ มีนายเซย จันสุตะ เป็นหมอปราหมณ์ทำพิธี (ภาพจากนายบำรุง แก้วจันดี โรงเรียนอนุบาลหนองหิน)

พิธีศพบของชาวอุบลราชธานี

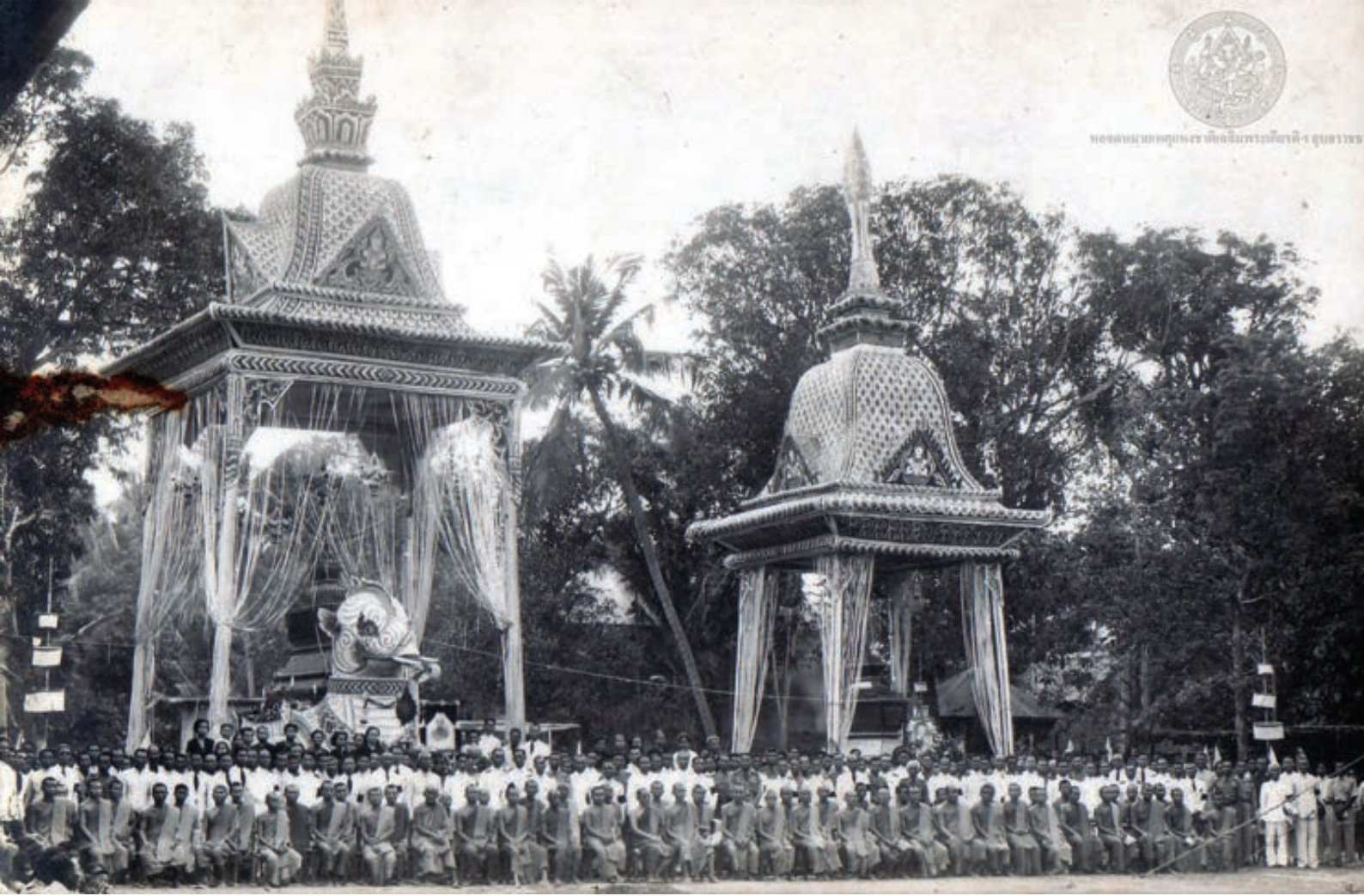

ภาพถ่าย

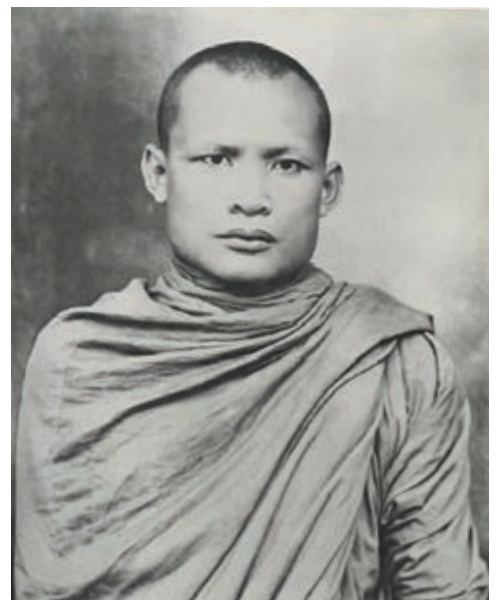
งานฌาปนกิจศพพระธรรมบาล (มุข ธรรมปาโล) หลักรำเมืองอุบลราชธานีรูปสุดท้าย (หลักรำ เป็นตำแหน่งประมุขสงฆ์ของเมือง ตามธรรมเนียมล้านช้าง) เจ้าอาวาสวัดมณีวนาราม เป็นเมรุลอยนักษัตติลิ่งค์ ตามธรรมเนียมของเมืองอุบลราชธานี ที่ใช้ปลงศพ เจ้าเมือง กรมการเมือง เครือญาติ และพระเถระชั้นผู้ใหญ่ ณ วัดแจ้ง ตำบลในเมือง อำเภอเมืองอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี เมื่อราว พ.ศ. ๒๔๖๓ หรือ พ.ศ. ๒๔๖๔ / พระปรกธน์ ชินวโร (ปุ๊กหุด) บรรยายภาพ (ภาพจากหอจดหมายเหตุแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติฯ อุบลราชธานี)

ภาพขาว

งานพระราชทานเพลิงศพพระครูวิโรจน์รัตโนบล (รอด นนฺตโร) สังฆปาโมกข์ เจ้าคณะใหญ่เมืองอุบลราชธานี เจ้าอาวาส วัดทุ่งศรีเมือง ชาวเมืองขนานนามท่านว่า "ญ่าท่านดีโลด" เป็นพระบูรพาจารย์ของคณะสงฆ์เมืองอุบลราชธานี และเป็นผู้มีเกียรติคุณ ในการบูรณะพระธาตุพนม โดยใช้เมรุพิเศษตามธรรมเนียมเมืองอุบลราชธานี คือ "เมรุประกอบด้วยรูปนักษัตติลิ่งค์" พระราชทานเพลิง ณ วัดทุ่งศรีเมือง ตำบลในเมือง อำเภอเมืองอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี ระหว่างวันที่ ๑๐ - ๑๖ เมษายน พ.ศ. ๒๔๘๖ / พระปรกธน์ ชินวโร (ปุ๊กหุด) บรรยายภาพ (ภาพจากหอจดหมายเหตุแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติฯ อุบลราชธานี)

งานพระราชทานเพลิงศพพระศาสนดิลก (เสน ชิตเสโน) เจ้าคณะมณฑลอุดร เจ้าคณะมณฑลร้อยเอ็ด ผู้ช่วยเจ้าคณะมณฑล
 อีสาน เจ้าอาวาสวัดศรีอุบลรัตนาราม (วัดศรีทอง) และงานฌาปนกิจศพพระมหารัตน์ ภูมิปาโล ผู้ช่วยเจ้าคณะมณฑลอิสาน
 เจ้าอาวาสวัดสุทัศนาราม ประกอบพิธี ณ วัดศรีอุบลรัตนาราม พระอารามหลวง ตำบลในเมือง อำเภอเมืองอุบลราชธานี จังหวัด
 อุบลราชธานี เมรุด้านซ้ายเป็นเมรุคชสีห์ของพระศาสนดิลก เมรุด้านขวาเป็นเมรุยอดของพระมหารัตน์ เมรุทั้งสองหลังมีนายช่าง
 คำหมา แสงงาม ศิลปินแห่งชาติ เป็นผู้ปรุงและกำกับการสร้าง ระหว่างวันที่ ๑๐ - ๑๖ เมษายน พ.ศ. ๒๔๘๖ / พระปรกณฺ์ ชินวโร
 (ปกहुต) บรรยายภาพ
 (ภาพจากหอจดหมายเหตุแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติฯ อุบลราชธานี)

พระศาสนดิลก (เสน ชิตเสโน ป.ธ.๔)
 ชาติะ ๑๑ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๒๓ มตะ ๑๑ กันยายน พ.ศ. ๒๔๘๔
 เจ้าอาวาสวัดศรีอุบลรัตนาราม และเจ้าคณะมณฑลอุดร
 เจ้าคณะมณฑลร้อยเอ็ด และผู้ช่วยเจ้าคณะมณฑลอิสาน

งานฌาปนกิจศพนางอ้วน จัยวัฒน์ คหบดีชาวเมืองอุบลราชธานี ณ วัดทุ่งศรีเมือง ตำบลในเมือง อำเภอเมืองอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี / ภาพยุค ๒๔๘๐

ภาพหน้าซ้าย

งานฌาปนกิจศพญาติผู้ใหญ่ในตระกูลจัยวัฒน์ (ไม่ทราบชื่อผู้วายชนม์) ชาวเมืองอุบลราชธานี ณ วัดทุ่งศรีเมือง ในตัวเมืองอุบลราชธานี มีการสร้างเมรุปะรำขนาดใหญ่ หลังคาทรงสูงสองชั้น ยกพื้น ดาดด้วยผ้าขาว ตัดผ้าม่าน ตัดลายดาวที่เพดานและประดับด้วยเครื่องแขวนดอกไม้ และระบายชยาคามีเขียนภาพจิตรกรรมประกอบ / ภาพยุค ๒๔๗๐

งานฉาบปูนกิจศพแม่ใหญ่บุตรศรี เรืองสิทธิ์ น้องสาวของพระธรรมเสนานี (กิ่ง มหปฎโล) เจ้าอาวาสวัดมณีวนาราม (นั่งเก้าอี้) ณ วัดมณีวนาราม ตำบลในเมือง อำเภอเมืองอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี (ขอขอบคุณพระครูพิพัฒน์นารถ (เฉลิมพัฒน์ ปสนุโน) เจ้าอาวาสวัดทุ่งบอน ผู้ให้ข้อมูล) / ภาพยุค ๒๕๐๐ (ภาพจากพิพิธภัณฑ์วัดมณีวนาราม)

ภาพหน้าซ้าย

งานพระราชทานเพลิงศพพระครูวุฒิกิจพิศาล (ทวย ธรรมทินุโน) ณ วัดวารินทราราม บ้านค้ำน้ำแซบ อำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี เมื่อวันที่ ๑๔ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๐๒ (ภาพจากนางสาวมัทธนี ไชยอุไร)

บุคคลสำคัญเมืองอุบลราชธานี

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงพิชิตปรีชากร (ประสูติ ๒๙ ตุลาคม พ.ศ. ๒๓๙๘ สิ้นพระชนม์ ๑๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๕๓) พระนามเดิมว่า พระเจ้าลูกยาเธอ พระองค์เจ้าคัคณางค์คุณาล เป็นพระราชโอรสในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวกับเจ้าจอมมารดาพิ้ง ทรงเป็นต้นราชสกุล คัคณางค์ ใน พ.ศ. ๒๔๓๔ - ๒๔๓๖ ทรงเป็นข้าหลวงใหญ่หัวเมืองลาวทวาย เสด็จขึ้นไปว่าราชการประจำอยู่ที่เมืองจำปาศักดิ์และเมืองอุบลราชธานี (ภาพจากสำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ)

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงสรรพสิทธิประสงค์ (ประสูติ ๒๙ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๐๐ สิ้นพระชนม์ ๓ เมษายน พ.ศ. ๒๔๖๕) เป็นพระราชโอรสในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวกับเจ้าจอมมารดารุ่ง ทรงเป็นต้นราชสกุล ชุมพล ทรงเป็นข้าหลวงใหญ่ต่างพระองค์มณฑลลาวกาว (มณฑลอีสานในเวลาต่อมา) ครอบคลุมท้องที่เมืองอุบลราชธานี ยโสธร อำนาจเจริญ สุรินทร์ ศรีสะเกษ ร้อยเอ็ด มหาสารคาม กาฬสินธุ์ และนครจำปาศักดิ์ ตั้งกองบัญชาการที่เมืองอุบลราชธานี เสด็จมาประทับระหว่างเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๓๖ ถึงเดือนพฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๕๓ รวมเป็นระยะเวลาทั้งสิ้น ๑๗ ปี (ภาพจากนายันรทวัฒน์ ทวีคุณ)

หม่อมเจ้าอุปถัมภ์สาธิต ชุมพล (ประสูติ ๙ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๔๒ สิ้นพระชนม์ ๑๗ กันยายน พ.ศ. ๒๕๑๗) เป็นพระโอรสในพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงสรรพสิทธิประสงค์ ประสูติแต่หม่อมเจียงคำ ชุมพล ณ อยุธยา ทรงร่วมกับหม่อมเจ้ากมลีสาน ชุมพล ประทานที่ดินทรัพย์สินส่วนพระองค์ คือ “สวนโนนแดง” ให้เป็นสถานที่ก่อสร้างโรงพยาบาลสรรพสิทธิประสงค์ อุบลราชธานี (ภาพจากสำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ)

หม่อมเจียงคำ ชุมพล ณ อยุธยา (นามเดิม เจียงคำ บุตรีโบล ชาคะ ๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๒๒ มตะ ๒๐ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๘๑) เป็นธิดาคนสุดท้ายของท้าวสุรินทรชัมภู (หมื่น บุตรีโบล) กับญาแม่ดวงจันทร์ ต่อมาได้เป็นหม่อมในพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงสรรพสิทธิประสงค์ ข้าหลวงใหญ่ต่างพระองค์มณฑลอีสาน ได้ให้ประสูติพระโอรส ๒ พระองค์ คือหม่อมเจ้าอุปถัมภ์สาธิต ชุมพล และหม่อมเจ้ากมลีสาน ชุมพล / ภาพยุค ๒๔๖๐ (ภาพจากสำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ)

หม่อมเจ้าหญิงบุญจิราธร จุฑาธุช (๑๐ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๔๐ - ๑๙ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๒๓) พระชายาในสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าจุฑาธุชธราดิลก กรมขุนเพ็ชรบูรณ์อินทราไชย เป็นพระธิดาในพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงสรรพสิทธิประสงค์ ประสูติแต่ หม่อมบุญยี่น ชุมพล ณ ออยุธยา (มีศักดิ์เป็นหลานเจ้าราชบุตรสุ่ย สืบเชื้อสายมาแต่เจ้าพระวอพระตา) มีข้อความกำกับภาพว่า "ถวายเสด็จพ่อ บุญจิราธร วันที่ ๑๘ พฤษภาคม ร.ศ. ๑๖๘" (ภาพจากนายวิศิษฐ์ สิงห์ขจร)

พระยาศรีธรรมศกราช (ปิว บุนนาค) ชาตะ ๒๓ เมษายน พ.ศ. ๒๔๑๗ มตะ ๑๔ กันยายน พ.ศ. ๒๔๙๖ เป็นสมุหเทศาภิบาล
สำเร็จราชการมณฑลอุบลราชธานี ระหว่าง พ.ศ. ๒๔๕๖ - ๒๔๖๙
(ภาพจากห้องสมุดวิทยาลัยมหาดไทย สถาบันดำรงราชานุภาพ)

พระอุบลการประชานิตย์ (บุญชู พรหมวงศานนท์) ข้าหลวง
บริเวณอุบลราชธานี พ.ศ. ๒๔๕๐ - ๒๔๕๔ บรรดาศักดิ์
เดิมที่ ท้าวสิทธิสาร ผู้ช่วยราชการในคณะอำมาตย์เมือง
อุบลราชธานี สมรสกับอัญญานางก้อนคำ บุตรีโอบ ผู้เป็นพี่สาว
คนโตของหม่อมเจียงคำ ชุมพล ณ อยุรยา จึงเป็นญาติผู้ใหญ่
ร่วมกับพระอุบลศักดิ์ประชาบาล (กุดคำ สุวรรณกัญญา) ในคราวที่
พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงสรรพสิทธิประสงค์ ทรงมาสู้อ
อัญญานางเจียงคำไปเป็นหม่อมในพระองค์ / ภาพยุค ๒๔๕๐
(ภาพจากนายวิศิษฐ์ สิงห์หัฐิต)

รูปนี้ ถ่ายเมื่อวันที่ ๑๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๕
ขอให้ไว้แต่ โดยดี หลงเลื่อม สิงห์หัฐิต
วังตามในเขตเขตต์ เป็นที่ระลึกแห่งข้าพเจ้า
พ.ศ. ๒๔๗๕

พระวิภาคย์พจนกิจ (เล็ก สิงห์หัฐิต) ตำแหน่งข้าหลวง
มหาดไทยผู้ช่วย ประจำมณฑลอีสาน ร.ศ. ๑๒๕ - ๑๒๙ และ
เป็นเลขานุการส่วนพระองค์ในพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวง
สรรพสิทธิประสงค์ ข้าหลวงใหญ่ต่างพระองค์มณฑลอีสาน
พ.ศ. ๒๔๓๖ - ๒๔๕๓ ถ่ายเมื่อวันที่ ๑๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๕
(ภาพจากนายวิศิษฐ์ สิงห์หัฐิต)

กลุ่มคนหนุ่มหัวก้าวหน้าที่ได้รับการศึกษาสมัยใหม่
ของเมืองอุบลราชธานี แถวยืนจากซ้าย -
๑. นายทองอินทร์ ฐิริพัฒน์ ๒. นายเนย สุจิมา และ
๓. นายเลียง ไชยกาล (ทั้ง ๓ คน คือสมาชิกสภาผู้แทน
ราษฎรจังหวัดอุบลราชธานีสมัยแรก พ.ศ. ๒๔๗๖)
แถวนั่งจากซ้าย-๑. ไม่ทราบชื่อ ๒. ชุนพรมประศาสน์
(วรรณ พรหมกลสิกร) ต่อมาคือนายอำเภอเมืองใน /
ภาพยุค ๒๔๗๐
(ภาพจากนายวิศิษฐ์ สิงห์ขจิต)

ภาพล่าง

ข้าราชการในจังหวัดอุบลราชธานีที่คุ้นเคยกัน
ร่วมถ่ายภาพเป็นที่ระลึกในโอกาสวันขึ้นปีใหม่
เมื่อวันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๘ (ตามปฏิทินเดิม)
มีข้อความใต้ภาพว่า “๑/๑/๒๔๗๘ เมื่อกลับจากให้พร
ข้าราชการแล้ว” แถวยืนจากซ้าย-ที่ ๒ ชุนนรเวชรวรรณกิจ
(คุณ โชติบุตร) ที่ ๓ ชุนอุทานระบีน (ต่อมาคือปลัด
เทศบาลเมืองอุบลราชธานี) และยืนขวาสุด นายชิน
ราชพิตร จำจังหวัดอุบลราชธานี (ต่อมาคือนายอำเภอ
วารินชำราบ)
(ภาพจากนายวัชรินทร์ ผุดผ่อง)

๑/๑/๒๔๗๘ เมื่อกลับจากให้พรข้าราชการแล้ว

นายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ (ชาติ ๙ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๔๙ มตะ ๔ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๙๒) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดอุบลราชธานี ๔ สมัย และรัฐมนตรี ๖ สมัย เป็นหัวหน้าขบวนการเสรีไทยเขตอุบลราชธานี ภายหลังการยุติของเหตุการณ์กบฏวังหลวงเมื่อวันที่ ๒๗ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๙๒ นายทองอินทร์กับพวกอดีตรัฐมนตรีรวม ๔ คน ถูกลอบสังหารในขณะถูกจับกุม บริเวณถนนพหลโยธิน ท้องที่บางเขน กรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ ๔ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๙๒ / ภาพยุค ๒๔๗๐ (ภาพจากนายวิศิษฐ์ สิงห์จิวิต)

นายเลียง ไชยกาล (ชาติ ๒๖ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๔๕ มตะ ๒ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๒๙) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดอุบลราชธานี ๘ สมัย และรัฐมนตรี ๖ สมัย ใน พ.ศ. ๒๔๘๙ เป็นแกนนำร่วมก่อตั้งพรรคประชาธิปไตย ได้รับฉายาว่าเป็น “ผู้แทนตลอดกาล” เพราะได้รับการเลือกตั้งจากชาวอุบลราชธานี ทุกครั้งที่ลงสมัคร จนกระทั่งมีการรัฐประหารของจอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ เมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๕๐๑ นายเลียงจึงได้ยุติบทบาททางการเมืองในเวลาต่อมา / ภาพยุค ๒๔๗๐ (ภาพจากนายวิศิษฐ์ สิงห์จิวิต)

ผู้คนชาวอุบลราชธานี

ครอบครัวของพระอุบลการประชานิตย์ (บุญชู พรหมวงศานนท์ - หมายเลข ๑ : บรรดาศักดิ์เดิมที่ ท้าวสิทธิสาร ผู้ช่วยราชการ ในคณะอาญาสี่เมืองอุบลราชธานี) กับนางก้อนคำ พรหมวงศานนท์ (หมายเลข ๒ : สกุลเดิม บุตรีโอบล ผู้เป็นพี่สาวคนโต ของหม่อมเจียงคำ ชุมพล ณ อยุธยา) ชาวเมืองอุบลราชธานี ถ่ายเมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๒ เด็กชายแถวยืนขวาสุดคือ เด็กชายเต็ม (สิงห์ขลุ่ย) วิชาคย์พจนกิจ ต่อมาคือผู้เรียบเรียงหนังสือประวัติศาสตร์อีสาน (ภาพจากนายวิศิษฐ์ สิงห์ขลุ่ย)

นางสาวทับทิม ทองพิทักษ์ (ซ้าย) และนางสาวสุมาลี ทองพิทักษ์ (ขวา) สองพี่น้องชาวอำเภอพิบูลมังสาหาร ถ่ายโดยร้านโป๊กวง อุบลราชธานี / ภาพยุค ๒๔๗๐ (ภาพจากนายคณศ ประมุขกุล)

เด็กหญิงวัยแรกเรียนยุคใหม่ ชาวเมืองอุบลราชธานี (อัมรา สงศรี (นั่งหน้า) วาณี ธีระกิจ (ยืนซ้าย) สงวนศรี ศรีสมบุรณ์ (ยืนกลาง) และโสตร์ศิริ พรหมกลสิกร (ยืนขวา)) / ภาพยุค ๒๔๘๐ (ภาพจากนายวิศิษฐ์ สิงห์จิวิต)

ภาพหน้าซ้ายล่าง

ครอบครัวของหลวงเอนกอำนาจ (เปี้ย สุวรรณภูฏ) ที่ ๓ จากซ้าย นายอำเภอวารินชำราบคนแรก และนายอำเภออำนาจเจริญคนแรก ภาพยุค ๒๔๖๐ (ภาพจากนายวิศิษฐ์ สิงห์จิวิต)

นางสุมาลี เชื้อโชติ (แม่) และเด็กหญิงประจงจิตร เชื้อโชติ (บุตรสาว) ชาวอำเภอพิบูลมังสาหาร ถ่ายเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๘ (ภาพจากนายคณศ ประมุขกุล)

ครอบครัวของนายบรรจบ ทองพิทักษ์ และภรรยา ชาวอำเภอพิบูลมังสาหาร ถ่ายเมื่อวันที่ ๒๓ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๗๘ (ภาพจากนายคณศ ประมุขกุล)

ครอบครัวของขุนภูรีประศาสน์ (กาต่า ผกานนท์) ชาวเมืองอุบลราชธานี
เด็กหญิงประกอบ ผกานนท์ (บุตรสาว) ยืนซ้ายสุด / ภาพยุค ๒๔๗๐
(ภาพจากนายวิศิษฐ์ สิงห์หิฐิต)

นายสอน โสมะเกษตริน ชาวเมืองอุบลราชธานี
เมื่อครั้งรับราชการทหาร สังกัดหน่วยทหารเสนารักษ์ จังหวัดร้อยเอ็ด
เป็นบิดาของนายสกล โสมะเกษตริน (เจ้าของภาพ)
นายกองค์การบริหารส่วนตำบลคูเมือง อำเภอวารินชำราบ
จังหวัดอุบลราชธานี ถ่ายเมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๓

บุตรธิดาของนายชวน เทียมสุวรรณ เจ้าของโรงภาพยนตร์เดชอุดม (แถวซ้ายจากซ้าย - เด็กชายวิทยา เทียมสุวรรณ เด็กหญิงพัชรา เทียมสุวรรณ เด็กชายทวีพงษ์ เทียมสุวรรณ เด็กหญิงนภาพร เทียมสุวรรณ เด็กหญิงนิทรา เทียมสุวรรณ เด็กหญิงอรุณี เทียมสุวรรณ) ถ่ายเมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๗ (ภาพจากนายวุฒินันท์ เทียมสุวรรณ นายกเทศมนตรีเมืองเดชอุดม)

เด็กเล็กลูกหลานในเครือญาติตระกูลไลละวิทย์มงคล (เรียงจากซ้าย - เด็กหญิงสุพรรณา เด็กหญิงสุพรรณิ เด็กหญิงวิภาภรณ์ เด็กหญิงนฏภรณ์ศตพร เด็กชายวิชัย เด็กชายวิเชียร เด็กชายบัญญัติ และเด็กชายวิจิต) ถ่ายที่บ้านถนนวิพากย์ อำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๒ (ภาพจากนางสาววิภาภรณ์ ไลละวิทย์มงคล)

เด็กเล็กลูกหลานในเครือญาติตระกูลลีลา (เรียงจากซ้าย - เด็กหญิงสุนันทา เด็กหญิงนวลฉวี เด็กหญิงศรีวิไล เด็กชายพิชัย เด็กหญิงประไพศรี และเด็กหญิงทัศนีย์) ถ่ายที่บ้านถนนอุปราช อำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี เมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๖ (ภาพจากนายนรวิทย์ สาครวงศ์วัฒนา)

ภาพชายและขวา

สองหญิงสูงวัย (แม่ใหญ่) ไม่ทราบชื่อ อาศัยอยู่ในย่านคุ้มวัดชัยภูมิการาม (คุ้มวัดกลาง) ในตัวอำเภอเขมราฐ แต่งกายชุดพื้นเมือง พระครูกิตติชัยวัฒน์ (พุก) เจ้าอาวาส บันทึกภาพไว้ในคราวมาทำบุญที่วัด / ภาพยุค ๒๕๐๐ (ภาพจากนายวัชรินทร์ ผุดผ่อง)

แม่ใหญ่ดี สอนชัย (ซ้าย) กับแม่ใหญ่เบญ บุญขจร (ขวา) ขณะ
กลับจากไปทำบุญที่วัดบ้านดงบัง ตำบลหนองบ่อ อำเภอเมือง
อุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๓
(ภาพจากร้อยตรี เฉลิม กัญญาสาย)

นางทิด เล (บ่าเสือก) แม่ค้าขายขนมปากหม้อญวนเจ้าแรก
ของจังหวัดอุบลราชธานี ขณะกำลังทำขนมปากหม้อญวน
ขายที่ตลาดใหญ่ ตัวเมืองอุบลราชธานี ถ่ายเมื่ออายุ ๕๕ ปี
ราว พ.ศ. ๒๕๒๖
(ภาพจากนางสาวนิลเนตร จูจิโรชิตี)

นางสาวผ่องใส ศรีธัญรัตน์ (เจ้าของภาพ)
แม่ค้าร้านกาแฟโบราณในตลาดเขมราฐ
ภาพยุค ๒๕๙๐

นางสาวนิภา แซ่ลี (เจ้าของภาพ) แม่ค้า
ร้านกาแฟโบราณในตลาดพิบูลมังสาหาร
ปัจจุบันคือร้านชาลาเปาหัวสะพานแม่น้ำมูล
ถ่ายเมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๐

หญิงสาวชาวตลาดม่วงสามสิบ
ที่รวมกลุ่มกันในยามว่าง (นางสาว
พิสมัย ทองพิทักษ์ แถวหลังที่ ๓
จากซ้าย) ราว พ.ศ. ๒๔๙๘ - ๒๔๙๙
(ภาพจากนางสาวสุกัญญา วิริยะกุล
ร้านเค้กก๊ิก)

ภาพล่าง

นักเรียนแผนกช่างเย็บผ้า โรงเรียนการช่างสตรีอุบลราชธานี รุ่นแรก ถ่ายเมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๒
(ภาพจากรองศาสตราจารย์วีณา วิสเพ็ญ)

หญิงสาวชาวบ้านม่วงสามสิบ
ถ่ายที่หน้าอุโบสถวัดม่วงสามสิบ
อำเภอม่วงสามสิบ จังหวัด
อุบลราชธานี ภาพยุค ๒๔๙๐
(ภาพจากนางสาวสุกัญญา วิริยะกุล
ร้านเค้กก๊ิก)

นักศึกษาหญิงของโรงเรียนสตรีฝึกหัดครูอุบลราชธานีร่วมถ่ายภาพที่ด้านหลังของโรงเรียนนารีอนุกุล อำเภอเมืองอุบลราชธานี
จังหวัดอุบลราชธานี เมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๒
(ภาพจากนายนิรันดร์ บุราไกร)

คณะสงฆ์วัดชัยภูมิการาม (วัดกลาง เขมรราช) และชาวบ้านคุ้ม
วัดกลาง เขมรราช ไปเที่ยวป่าพลาญหินและชมหินเสาเจดีย์
ใหญ่ บ้านผาชัน ตำบลสำโรง อำเภอเขมรราช (ต่อมาแยกขึ้นเป็น
อำเภอโพธิ์ไทร) จังหวัดอุบลราชธานี ภาพยุค ๒๕๑๐
(ภาพจากนายวัชรินทร์ ผุดผ่อง)

มีคำบรรยายกำกับใต้ภาพว่า “คณะแม่ครัววัดกลางที่ทำครัว
ในงานสอบนักรกรรม พ.ศ. ๒๕๐๒” วัดกลางคือ วัดชัยภูมิการาม
อำเภอเขมรราช จังหวัดอุบลราชธานี
(ภาพจากนายวัชรินทร์ ผุดผ่อง)

คณะนักเรียนในชุดราตรีโบราณ โรงเรียนบ้านขุหลุ ตำบลขุหลุ อำเภอตระการพืชผล จังหวัดอุบลราชธานี ในคราวมาร่วมงาน
แห่เทียนพรรษาของวัดศรีโพธิ์ชัย (บ้านขุหลุ) เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๗ เบื้องหลังคือต้นเทียนพรรษาแบบดั้งเดิม และมองเห็นที่ว่าการ
อำเภอตระการพืชผลอยู่เบื้องขวา
(ภาพจากนางธนพรรณ แก้วจันดี โรงเรียนอนุบาลหนองหญิง)

คณะครูและนักเรียนโรงเรียนม่วงสามสิบ (อำนวยการปัญญา) อำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดอุบลราชธานี ในคราวเปิดแผนก
ชั้นเด็กเล็ก เมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๕
(ภาพจากนางเสงี่ยม บุรีสิงห์)

คณะครูโรงเรียนพิบูลมังสาหาร (วิภาควิทยาการ) อำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี (มีนายบรรจบ ทองพิทักษ์ -
แถวหน้าที่ ๒ จากซ้าย ต่อมาเป็นนายกเทศมนตรีตำบลพิบูลมังสาหาร ๕ สมัย) ปัจจุบันคือ โรงเรียนอนุบาลพิบูลมังสาหารวิภาควิ
ทยาการ / ภาพยุค ๒๔๗๐
(ภาพจากนายคณิศ ประมุขกุล)

คณะครูและนักเรียนโรงเรียนฝึกหัดครูหัตถกรรม มณฑลอุบลราชธานี ใช้พื้นที่โรงเรียนวัดศรีอุบลรัตนารามเป็นสถานศึกษา (มีนายอำมาตย์ไทย (นั่งกลาง) เป็นครูใหญ่ และนายเซวี่ ปะบุตร (ยืนแถวหน้าที่ ๙ จากซ้าย) เป็นนักเรียนรุ่นแรก (ต่อมา รับราชการเป็นกรรมการจังหวัดเชียงใหม่)) ร่วมถ่ายภาพในคราวเปิดโรงเรียนเมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๗ (ภาพจากนายบำรุง แก้วจันดี โรงเรียนอนุบาลหนองหิน)

มีข้อความกำกับใต้ภาพว่า “คณะกรรมการอำเภอ ครู ตำรวจ กำนัน พ่อค้า อำเภอพิบูลมังสาหาร ถ่ายในคราวกินเลี้ยงส่งและรับ นายอำเภอ เมื่อวันที่ ๑๑ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๗๙” ถ่ายที่ด้านหน้าที่ว่าการอำเภอพิบูลมังสาหาร (ภาพจากนายคณศ ประมุขกุล)

คณะครูโรงเรียนพิบูลมังสาหาร "วิภาควิทยาการ" อำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี ปัจจุบันคือ โรงเรียนอนุบาล
พิบูลมังสาหารวิภาควิทยาการ / ภาพยุค ๒๔๗๐
(ภาพจากนายคณศ ประมุขกุล)

คณะครูและนักเรียนโรงเรียนอัสสัมชัญ อุดมราชธานี ถนนเขื่อนธานี (เป็นโรงเรียนจีนประจำจังหวัดอุดมราชธานี เปิดทำการเรียนการสอนครั้งแรกเมื่อวันที่ ๑ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๘๘ โดยมีมูลนิธิการกุศลอุดมราชธานีเป็นผู้อุปถัมภ์) / ภาพยุค ๒๕๐๐ (ภาพจากนายธงชัย ลิขิตพรสวรรค์)

คณะนักเรียนกายบริหาร โรงเรียนนารีอนุกุล ได้รับรางวัลชนะเลิศในงานฉลองรัฐธรรมนูญ วันที่ ๑๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๖
(ภาพจากนายวิศิษฐ์ สิงห์ชูจิต)

คณะนักเรียนกายบริหาร โรงเรียนนารีอนุกุล ภายหลังการฝึกซ้อม เพื่อเข้าประกวดในงานฉลองรัฐธรรมนูญ เมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๗
(ภาพจากนายวิศิษฐ์ สิงห์ชูจิต)

พระธรรมบาล (ผู้ย) เจ้าอาวาสวัดมณีวนาราม (วัดป่าน้อย) รูปที่ ๔ ระหว่าง พ.ศ. ๒๔๓๗ - ๒๔๖๗ และเจ้าคณะเมืองอุบลราชธานี รูปที่ ๕ ได้รับแต่งตั้งเป็นตำแหน่ง “พระธรรมบาล” ในฐานะเทียบเท่าเจ้าคณะเมือง เช่นเดียวกับพระธรรมบาล (ผู้ย) หรือพระอริยวงศาคตจารย์ (ผู้ย) และพระธรรมบาล (ทุย) เป็นพระเถระที่บำเพ็ญประโยชน์ในพระศาสนาตามจารีตเดิมของเมืองอุบลราชธานีเป็นอย่างมาก จนได้รับการยกย่องจากพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงสรรพสิทธิประสงค์ ข้าหลวงต่างพระองค์ ประทานพัดยศที่พระอริยวงศาคตจารย์ (ผู้ย) เคยใช้มาในงานราชพิธี (พิธีหลวง) เมืองอุบลราชธานี ตลอดมา

(ภาพจากพิพิธภัณฑ์วัดมณีวนาราม)

พระครูวิโรจน์รัตโนบล (รอด นนฺตโร) สังฆปาโมกข์ เจ้าคณะใหญ่เมืองอุบลราชธานี และเจ้าอาวาสวัดทุ่งศรีเมือง (ชาติ ๑ มกราคม พ.ศ. ๒๓๙๘ มตะ ๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๕) เป็นพระบูรพาจารย์รูปสำคัญของคณะสงฆ์เมืองอุบลราชธานี และเป็นผู้มีเกียรติคุณในการบูรณะพระธาตุพนมระหว่าง พ.ศ. ๒๔๔๕ - ๒๔๔๖ / ภาพยุค ๒๔๖๐ (ภาพจากนายชลหัต สุขสำราญ)

พระอุบาลีคุณูปมาจารย์ (จันทร์ สิริจนโท ป.ธ.๔) เจ้าอาวาสวัดสุปฏิหารามวรวิหาร รูปที่ ๖ เจ้าอาวาสวัดบรมนิวาส รูปที่ ๕ และเจ้าคณะมณฑลอีสาน รูปแรก (ชาตะ ๒๗ มีนาคม พ.ศ. ๒๓๙๙ มตะ ๑๙ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๗๕) เป็นผู้ที่มีผลงานรจนานหนังสือธรรมนิพนธ์จำนวนมาก และเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษาสมัยใหม่ในคณะสงฆ์และฝ่ายฆราวาสในภาคอีสาน รวมทั้งเป็นบูรพาจารย์รูปสำคัญของคณะสงฆ์ฝ่ายธรรมยุติกนิกายในภาคอีสาน ภาพถ่ายเมื่อครั้งได้รับพระราชทานสมณศักดิ์เป็นพระราชชาคณะที่ พระราชกระวี เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๒

(ภาพจากนายชลทัต สุขสำราญ)

๑๗๖ • สมุดภาพอุบลราชธานี

พระครูวินัยธรมัน ภูริทตฺโต (ชาตะ ๒๐ มกราคม พ.ศ. ๒๔๑๓ มตะ ๑๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๙๒) เป็นผู้บุกเบิก
การปฏิบัติกรรมฐานของคณะธรรมยุติกนิกายแบบพระป่า จนได้รับขนานนามว่า “พระอาจารย์ใหญ่แห่งวงศ์
พระกรรมฐานวัดป่า” และมีศิษยานุศิษย์ในสายพระกรรมฐานที่กว้างขวางที่สุดสายหนึ่งของคณะสงฆ์ไทย /
ภาพยุค ๒๔๘๐
(ภาพจากนายชลทัต สุขสำราญ)

สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า (อ้วน ดิสโส ป.ช. ๕) เจ้าอาวาสวัดสุปฏิญนารามวรวิหารรูปที่ ๗ เจ้าอาวาสวัดบรมนิวาสรูปที่ ๖ และเจ้าอาวาสวัดพระศรีมหาธาตุวรวิหาร (บางเขน) รูปแรก (ชาตะ ๒๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๑๐ มตะ ๒๖ มกราคม พ.ศ. ๒๔๙๙) เป็นเจ้าคณะมณฑลอีสานและเจ้าคณะมณฑลนครราชสีมา และเป็นผู้มีบทบาทร่วมกับพระอุบาลีคุณูปมาจารย์ (จันทร์ สิริจันโท) ในการจัดการศึกษาสมัยใหม่ในคณะสงฆ์และฝ่ายฆราวาสในภาคอีสาน ภาพถ่ายเมื่อครั้งเป็นพระธรรมปาโมกข์ / ภาพยุค ๒๔๖๐ (ภาพจากวัดสุปฏิญนารามวรวิหาร)

พระโพธิญาณเถร (ชา สุภทฺโท) เจ้าอาวาสวัดหนองป่าพง (ชาตะ ๑๗ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๖๑ มตะ ๑๖ มกราคม พ.ศ. ๒๕๓๕) เป็นศิษย์คณะสงฆ์กรรมฐานสายหลวงปู่มั่น ภูริทตฺโต ที่สังกัดในคณะสงฆ์ฝ่ายมหานิกาย และมีสาขาดณะศิษย์ในสายวัดหนองป่าพงที่กว้างขวางทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศเป็นจำนวนมาก / ภาพยุค ๒๕๔๐ (ภาพจากหนังสืออุปลมณี / ชีวิต ปฏิปทาและคำสอนของพระโพธิญาณเถร)

พระครูวิจิตรธรรมภาณี (พวง ทุมมาทีโป) เจ้าอาวาสวัดมณีวนาราม (วัดป่าน้อย) รูปที่ ๕ และเจ้าคณะอำเภอเมือง
อุบลราชธานี (ชาตะ วันเสาร์ เดือน ๘ (หนหลัง) พ.ศ. ๒๔๑๗ มตะ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๘๐) เป็นศิษย์พระธรรมบาล
(ฝูย) วัดมณีวนาราม เป็นพระเถระฝ่ายคันถธุระที่มีบทบาทสำคัญในช่วงการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการศึกษาของพระสงฆ์
ในเมืองอุบลราชธานีจากแบบจารีตท้องถิ่นสู่ระบบใหม่ของคณะสงฆ์ส่วนกลาง / ภาพยุค ๒๔๖๐
(ภาพจากนายชลทัต สุขสำราญ)

พระธรรมเสนานี (กิ่ง มหปฺผโล ป.ธ.๕) เจ้าอาวาสวัดมณีวนาราม รูปที่ ๖ เจ้าคณะจังหวัดอุบลราชธานี และรองเจ้าคณะภาค ๑๐ (ชาตะ ๑๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๔๕ มตะ ๒๐ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๓๘) สำเร็จเปรียญธรรม ๕ ประโยค ในสำนักของพระธรรมเจดีย์ (กี) วัดทองนพคุณ เป็นผู้ได้รับการยกย่องว่าเป็นพระธรรมกถึก มีปฏิภาณในการเทศน์เป็นเลิศ ภาพถ่ายในคราวรับพระราชทานสมณศักดิ์เป็นพระราชกษัตริย์ชั้นสามัญที่ “พระเมธีรัตโนบล โศภณญาณประยุต สังฆปาโมกข์” เมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๖ (ภาพจากพิพิธภัณฑ์วัดมณีวนาราม)

พระมหาเถระสำคัญแห่งเมืองอุบลราชธานี คือ ๑. พระอุบาลีคุณูปมาจารย์ (จันทร์ สิริจนฺโท) วัดบรมนิวาส - นั่งหน้าขวามือ
 ๒. พระเทพวรคุณ (อ่ำ ภาทราวุโธ) วัดสิริจันทรมิตรววิหาร - นั่งหลังซ้ายมือ ๓. พระธรรมเสนานี (เงิน นนฺโท) วัดสัตตนารถ
 ปรีวัตร - นั่งหลังขวามือ ทั้ง ๓ รูป เป็นพระเถระผู้ใหญ่ชาวเมืองอุบลราชธานีและเป็นพระเถระสำคัญในฝ่ายธรรมยุติกนิกาย
 (ส่วนพระเถระอีกรูปคือสมเด็จพระพุฒาจารย์ (เจริญ ญาณวโร) วัดเทพศิรินทราวาส - นั่งหน้าซ้ายมือ) สันนิษฐานว่าถ่ายที่
 วัดบรมนิวาส กรุงเทพมหานคร /ภาพยุค ๒๔๔๐

(ภาพจากนายชลทัต สุขสำราญ)

ภาพหน้าขวาบน

คณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกายในจังหวัดอุบลราชธานีและในภาคอีสานบางส่วน มีพระเถระรูปสำคัญหลายรูป (แถวนี้แก้อีกจากซ้าย - ที่ ๕
 พระธรรมเจดีย์ (จุม พนฺธุโล) วัดโพธิสมภรณ์ อุตรธานี ที่ ๖ สมเด็จพระมหาธีรวงศ์ (อ้วน ดิสฺโส) วัดบรมนิวาส และที่ ๗
 สมเด็จพระพุฒาจารย์ (เจริญ ญาณวโร) วัดเทพศิรินทราวาส ที่ ๑๐ พระศาสนดิลก (เสน ชิตเสโน) วัดศรีอุบลรัตนาราม)
 ร่วมถ่ายภาพในคราวงานสมโภชฉลองผูกพัทธสีมาพระอุโบสถวัดสุปฏิญนารามวรวิหาร จังหวัดอุบลราชธานี เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๘
 (ภาพจากพระครูอุบลคณานุสิฐ (สมควร) วัดสุปฏิญนารามวรวิหาร)

ภาพหน้าขวาล่าง

คณะสงฆ์ร่วมถ่ายภาพที่พระอุโบสถวัดสุปฏิญนารามวรวิหาร (หลังก่อสร้างสมัยรัชกาลที่ ๔)
 มีสมเด็จพระมหาธีรวงศ์ (อ้วน ดิสฺโส) เมื่อครั้งเป็นพระเทพเมธีและเจ้าคณะมณฑลอีสาน เป็นประธานสงฆ์ (นั่งที่ ๓ จากซ้าย)
 พระศาสนดิลก (เสน ชิตเสโน) เจ้าอาวาสวัดศรีอุบลรัตนาราม รูปที่ ๖ (นั่งที่ ๒ จากซ้าย)
 และพระครูประจักษ์อุบลคุณ (สฤษดิ์ ญาณาสโย) เจ้าอาวาสวัดศรีอุบลรัตนาราม รูปที่ ๕ (นั่งที่ ๔ จากซ้าย) ถ่ายเมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๗
 (ภาพจากนายวิศิษฐ์ สิงห์ขจร)

คทออบสขบพท ไมคิตสขบพทคทออบค.
ท.ค. ๒๕๖๒

พระพุทธรูปนวราชบพิตร

พระพุทธรูปนวราชบพิตร ประจำจังหวัดอุบลราชธานี พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร และพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินเป็นการส่วนพระองค์มาพระราชทานให้แก่จังหวัดอุบลราชธานี เมื่อวันที่ ๓๐ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๑๑ พระพุทธรูปนวราชบพิตรมีพุทธลักษณะปางมารวิชัย ขนาดหน้าตักกว้าง ๒๓ เซนติเมตร สูง ๔๐ เซนติเมตร ปัจจุบันประดิษฐาน ณ ศาลากลางจังหวัดอุบลราชธานี

พระแก้วประจำเมืองอุบลราชธานี

พระแก้วบุษราคัม วัดศรีอุบลรัตนาราม

เป็นพระพุทธรูปโบราณอายุประมาณพุทธศตวรรษที่ ๒๒ - ๒๓ ปางมารวิชัย สร้างด้วยหินรัตนชาติสีน้ำผึ้ง (สีเหลือง) ขนาดหน้าตักกว้าง ๓ นิ้ว สูง ๔ นิ้ว เดิมประดิษฐานอยู่ที่วัดหลวง ครั้นเมื่อเจ้าอุปราชนโ (ต้นตระกูล ณ อุบล) สร้างวัดศรีทองขึ้นใกล้กับทุ่งศรีเมือง และพระเทวธมมี (ม้าว) สัทธาภิหาริกในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (ครั้งเป็นพระวชิรญาณเถร) ได้มาเป็นเจ้าอาวาสรูปแรก จึงได้อัญเชิญมาประดิษฐานที่วัดศรีทอง (วัดศรีอุบลรัตนาราม) ปัจจุบันเป็นพระพุทธรูปสำคัญประจำจังหวัดอุบลราชธานี (ภาพจากนายสมชาย เบญจถาวรอนันท์)

พระแก้วไพฑูรย์ วัดหลวง

เป็นพระพุทธรูปโบราณปางสมาธิ สร้างด้วยหินรัตนชาติ มีสีขาวเหลืองใสอย่างแก้วไพฑูรย์ เดิมพระประทุมวรราชสุริยวงศ์ (เจ้าคำผง) ได้ถวายพระแก้วไพฑูรย์และพระแก้วบุษราคัมเพื่อให้ประดิษฐานไว้คู่กันที่วัดหลวง ซึ่งเป็นวัดแห่งแรกของเมืองอุบลราชธานี ต่อมาเมื่อเหตุการณ์ช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อของบ้านเมือง จึงได้อัญเชิญพระพุทธรูปทั้งสองไปหลบซ่อน ครั้นเมื่อสร้างวัดศรีอุบลรัตนาราม แล้ว จึงอัญเชิญพระแก้วบุษราคัมมาประดิษฐานในสมัยพระเทวธมมณี (ม้าว) เป็นเจ้าอาวาส ส่วนพระแก้วไพฑูรย์เพิ่งได้อัญเชิญกลับมาประดิษฐานที่วัดหลวงในภายหลัง ปัจจุบันเป็นพระพุทธรูปเก่าแก่คู่บ้านคู่เมืองอุบลราชธานี

พระแก้วโกเมน วัดมณีวนาราม (วัดป่าน้อย)

เป็นพระพุทธรูปโบราณ ปางมารวิชัย สร้างด้วยหินรัตนชาติ มีสีแดงเข้มอย่างแก้วโกเมน ประดับด้วยเครื่องทรงล้ำค่า ประดิษฐานคู่กับวัดมณีวนารามมาแต่แรกสร้าง เจ้าอาวาสทุกรูปได้สงวนรักษาไว้อย่างปลอดภัยสืบเนื่องกันมา ในปัจจุบันจึงได้อัญเชิญออกให้สงฆ์ในเทศกาลวันสำคัญเป็นประจำทุกปี มีตำนานกล่าวว่า เป็นพระแก้วที่อุบัติขึ้นพร้อมกับพระแก้วบุษราคัม (ภาพจากนายสมชาย เบญจถาวรอนันท์)

พระแก้วขาวเพชรน้ำค้าง วัดสุปฏิญนารามวรวิหาร
เป็นพระพุทธรูปโบราณ ปางมารวิชัย สร้างด้วยหินรัตนชาติอย่าง
แก้วผลึกสีขาวใส ประดับเครื่องทรงอย่างพระจักรพรรดิราช ความว่า
สมเด็จพระมหาวีรวงศ์ (อ้วน ติสฺโส) อดีตเจ้าอาวาสได้ประทานไว้
เป็นสมบัติของวัดสุปฏิญนารามวรวิหาร ปัจจุบันเป็นพระพุทธรูปสำคัญ
ของจังหวัดอุบลราชธานี

พระแก้วนิลกาฬ วัดเลียบ
เป็นพระพุทธรูปโบราณ ปางมารวิชัย
สร้างด้วยหินรัตนชาติอย่างแก้วนิล ความว่า
เมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๕ พระครูอุบลคณาภรณ์ เจ้าอาวาส
วัดเลียบ ได้พบกล่องลายไม้สักโบราณบนฝ้าเพดาน
กุฏิสุขสวัสดิ์มณฑล ภายในมีพระแก้วนิลกาฬบรรจุอยู่
จึงได้จัดทำเครื่องทรงอย่างพระจักรพรรดิราชถวาย
และอัญเชิญลงมาให้ประชาชนได้สรงน้ำ
ในช่วงเทศกาลสงกรานต์ทุกปี

พระเครื่องเมืองอุบลราชธานียุคแรก

สมเด็จพระมหาวิรวงศ์ (อ้วน ติสฺโส) เนื้อปูน หน้าตักกว้าง ๘ นิ้ว สร้างยุค ๒๕๐๐
(สมบัติของนายสันติ อรุณศิริ)

เหรียญพระอุปัชฌาย์วงศ์ พรหมสุโร วัดศรีนวลแสงสว่างอารมณ์ บ้านชีทวน อำเภอเขื่องใน เนื้อทองแดง พ.ศ. ๒๔๘๒
(สมบัติของนายสันติ อรุณศิริ)

เหรียญพระครูวิโรจน์รัตโนบล (รอด นนฺตโร) วัดทุ่งศรีเมือง เนื้อทองแดง พิมพ์นิยมรุ่นแรก พ.ศ. ๒๔๘๓
(สมบัติของนายสันติ อรุณศิริ)

เหรียญพระมหาปรีชา ปริณญาโณ วัดกลาง อุบลราชธานี เนื้อทองแดง พ.ศ. ๒๔๘๗
(สมบัติของนายสันติ อรุณศิริ)

เหรียญพระอุปัชฌาย์จันลา วัดศรีมงคล อำเภอศรีเมืองใหม่ เนื้อทองแดง ห่วงเชื่อม
(สมบัติของนายสันติ อรุณศิริ)

เหรียญหลวงปู่ตี ฉนุโน วัดภูเขาแก้ว อำเภอพิบูลมังสาหาร เนื้อทองแดง
(สมบัติของนายสันติ อรุณศิริ)

เหรียญพระอุปัชฌาย์ดอน คุณุตตสีโล วัดเขื่องกลาง อำเภอเขื่องใน เนื้อทองแดง
(สมบัติของนายสันติ อรุณศิริ)

เหรียญพระพุทธเมตตา อุบลพุทธธรรมสมาคม เนื้อทองแดง (ศิลปะของเหรียญยุค ๒๔๙๐)
(สมบัติของนายสันติ อรุณศิริ)

เหรียญพระศรีอาริย์เมตตริย์ วัดสุปฏิหารามวรวิหาร เนื้อทองแดง พ.ศ. ๒๕๐๐
(สมบัติของนายสันติ อรุณศิริ)

เหรียญที่ระลึกสร้างศาลหลักเมือง จังหวัดอุบลราชธานี เนื้อทองแดง วันที่ ๒๑ เมษายน พ.ศ. ๒๕๑๖
(สมบัติของนายสันติ อรุณศิริ)

แสตมป์ประทับตราที่ทำการไปรษณีย์อุบลราชธานี

ดวงตราไปรษณียากรสยาม ชุดที่ ๒
รูปพระบรมฉายาลักษณ์ รัชกาลที่ ๕
ดวงราคา (ตัวแก่) ๔ อัฐ ออกใช้เมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๕
ประทับตราที่ทำการไปรษณีย์อุบลราชธานี
(สมบัติของนายสันติ อรุณศิริ)

ดวงตราไปรษณียากรสยาม ชุดที่ ๓
รูปพระบรมฉายาลักษณ์ รัชกาลที่ ๕
ดวงราคา ๑ อัฐ (บล็อกสี่) ออกใช้เมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๒
ประทับตราที่ทำการไปรษณีย์อุบล
(ภาษาอังกฤษ) ระบุวันส่ง คือ ๙ - ๑๑ - ๑๙๐๒
(สมบัติของนายสันติ อรุณศิริ)

ศิลปวัตถุของวัดสุปัฏนารามวรวิหาร

ภาชนะลายครามผูกอักษรพระปรมาภิไธยย่อ จปร ลายยี่ยาว เลียนแบบอักษรจีน เป็นเครื่องถ้วยที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงสั่งช่างชาวจีน ผลิตขึ้นเป็นพิเศษจากแหล่งเตาเมืองจิ่งเต๋อเจิน มณฑลเจียงซี ประเทศจีน มีการใช้อักษรพระปรมาภิไธยย่อผูกเป็นลายแบบจีนออกมาถึง ๑๒ แบบ และเป็นของพระราชทานไม่มีการซื้อขาย โดยจะพระราชทานแก่ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ และพระภิกษุผู้มีสมณศักดิ์สูงเท่านั้น

แจกันทรงกระบอกใหญ่
ลายเทพเจ้าและลายสิงโต

บ้านชาลายคราม ลายม้าและลายกำแพงเมือง
พร้อมถาดรองลายบ้านเรือน

หม้อน้ำมนต์หลวง ประจำวัดสุปัฏนารามวรวิหาร
พระมหาใจ โชติปัญญา (ต่อมาคือพระเทพญาณวิสิฐ)
วัดบรมนิวาส ถวายไว้ในงานผูกพัทธสีมาพระอุโบสถ
เมื่อวันที่ ๑๒ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๙

พานบายสีเก้าชั้น โลหะสำริด เป็นของที่ใช้ทำบายศรี
ถวายรัชกาลที่ ๙ ในคราวเสด็จพระราชดำเนินเยือน
จังหวัดอุบลราชธานี เมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๘

คนโททองเหลือง หรือสำริด
สำหรับประกอบสมณยศ หรือใช้ในพิธีกรรม

อัฐบริวารของสมเด็จพระมหาธีรวงศ์ (อ้วน ตีสู่ไส)
คือ กระติกน้ำร้อน ถ้วยน้ำชา และกระเป๋าหนัง

คัมภีร์พระปาฏิโมกข์ เขียนด้วยดินสอดำบนสมุดไทยขาว เป็นของพระยา
ทิพโกษา (สอน โล่ห์นันทน์) ถวายวัดสุปัฏนารามวรวิหาร เมื่อวันที่ ๑
เมษายน พ.ศ. ๒๔๕๗

ศิลาจารึกหินทราย อักษรปัลลวะ พบที่ถ้ำหมาใน
อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี
สมเด็จพระมหาวิรวงศ์ (อ้วน ตีสโล)
นำมาไว้ที่วัดสุปฏิญนารามวรวิหาร

แผ่นป้ายโลหะ จารึกนามบิดาและมารดาของสมเด็จพระมหาวิรวงศ์ (อ้วน ตีสโล) ข้อความว่า “อุทิศให้เพียเมืองกลาง (เคน) และนางบุตสี แสนทวีสุข”

แผ่นป้ายโลหะ จารึกอักษรไทยภาษาบาลี ท่านพณฺธุโล (ดี) และท่านเทวธมฺมี (ม้าว) ต้นวงศ์ธรรมยุติกนิกาย เมืองอุบลราชธานี

แผ่นโลหะพระบรมฉายาลักษณ์พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล พระอัฐมรามาธิบดินทร รัชกาลที่ ๘ เมื่อยังทรงพระเยาว์ เส้นผ่านศูนย์กลาง ๔๐ เซนติเมตร สำหรับพระราชทานแก่ผู้ที่บริจาคทรัพย์เพื่อสร้างสาธารณสถาน ผลิตโดยกองกษาปณ์ กรมธนารักษ์ โดยใช้ต้นแบบจากเหรียญที่ระลึกในการเสด็จนิวัติพระนคร พ.ศ. ๒๔๘๐

พัดไอยราพต
 พัดรองที่ระลึกในงานพระราชพิธีบรมราชาภิเษก
 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕
 พ.ศ. ๒๔๑๖

พัดวชิราวุธ
 พัดรองที่ระลึกในงานพระราชพิธีบรมราชาภิเษก
 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖
 พ.ศ. ๒๔๕๔

ธรรมาสน์สังเค็ดชั้นตรี เป็นที่ระลึกในงานพระบรมศพรัชกาลที่ ๕ พ.ศ. ๒๔๕๓
เป็นธรรมาสน์ไม้ จำหลักกลดลายปิดทอง ทาสีแดงในร่อง ส่วนขาของธรรมาสน์สลักเป็นเท้าสิงห์เหยียบบลูกแก้ว พนัก
จำหลักลายแก้วชิงดวง กรอบลายประแจจีน ทาสีแดงในร่อง เส้าหัวเม็ดเป็นเม็ดมะยมมียอดแหลม ด้านหลังของธรรมาสน์
เป็นกระจิงขนาดใหญ่ กึ่งกลางจำหลักตราดารามีอักษรพระปรมาภิไธย จปร อยู่ใต้พระเกี้ยว มีจารึกอักษร ๒ แถว ความว่า
“ทรงพระราชอุทิศในงานพระบรมศพ พ.ศ. ๒๔๕๓”

ศิลปะวัตถุของวัดศรีอุบลรัตนาราม

พระประธานในพิพิธภัณฑวัดศรีอุบลรัตนาราม เดิมเป็นศาลาการเปรียญ (หอแจก) แต่ชำรุดทรุดโทรม จึงได้บูรณะขึ้น เมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๕ พระประธานในหอแจกสร้างขึ้นในสมัยพระเทพมุนี (ม่วง) เป็นเจ้าอาวาส เป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย นั่งขัดสมาธิเพชร แกะสลักจากไม้กันเกรา หน้าตักกว้าง ๑.๓๐ เมตร ลงรักทาสีแดงปิดทอง ประดิษฐานอยู่ภายในบุษบกไม้ทั้งหลังที่สร้างขึ้นพร้อมกันกับพระพุทธรูปไม้แกะสลักองค์นี้ และมีบุษบกไม้ชนิดเดียวกันมีขนาดลดหลั่นกันลงมากระหนาบอยู่ทั้งสองข้าง ภายในบุษบกทั้งสองประดิษฐานพระพุทธรูป

ผ้าห่อคัมภีร์สำหรับขึ้นเทศน์ “ผ้าแซกคัมภีร์”
ก็เรียก เทคนิคปักเป็นรูปพระพุทธเจ้าและ
พระอัครสาวก กับคาถาหัวใจอริยสัจ ๔ หรือ
คาถาเย ชัมมาฯ อักษรขอม ภาษาบาลี

ตู้หนังสือสังเค็ดรัชกาลที่ ๖ พ.ศ. ๒๔๖๘ เป็นตู้ไม้สัก รูปทรงแบบฝรั่ง สร้างขึ้นเป็นเครื่องสังเค็ดพระราชทานเนื่องในงานพระบรมศพรัชกาลที่ ๖

ตู้พระธรรมลายรดน้ำ ใบที่ ๑ (ตู้ชาสิงห์) ยุครัชกาลที่ ๔ - ๕ แกะสลักลายไทยและลงรักปิดทองที่เสาทั้ง ๔ ต้น บานประตูติดกระจกใส ผนังตู้ด้านข้างเขียนลายไทยแทรกด้วยตัวละครเรื่องรามเกียรติ์ ด้านขวาเขียนรูปพระราม พระลักษมณ์ และนางสีดา

ภาพหน้าขวา

ลายรดน้ำที่ผนังด้านหลังของตู้พระธรรมลายรดน้ำ ใบที่ ๑ เขียนภาพวิมานปราสาท มีข้อความจารึกนามผู้สร้าง ถวายไว้เมื่อวันพุธ ขึ้น ๑๔ ค่ำ เดือน ๑๒ ปีฉลู เอกศก จุลศักราช ๑๒๕๑ (พ.ศ. ๒๔๓๒)

ตู้พระธรรมลายรดน้ำ ใบที่ ๒ (ตู้ชาหภูมิ) ยุครัชกาลที่ ๔ ลายรดน้ำเขียนลายไทยแทรกด้วยภาพจับเรื่องรามเกียรติ์และพุทธประวัติ

ลายรดน้ำของผนังด้านขวาของผู้พระธรรม
ใบที่ ๒ เขียนภาพเรื่องพุทธประวัติ
ตอนนางปชาบดีโคตมีพร้อมด้วยเหล่า
นางสาวกียานีจำนวนมากได้ปลงพระเกศา
ห่มผ้ากาสาเยะ เข้าแจ้งพระประสงฆ์
ต่อพระอานนท์ให้นำความไปกราบทูล
พระพุทธเจ้า ขอให้พระนางพร้อมทั้ง
เหล่าสาวกียานีได้อุปสมบทเป็น
ภิกษุณีในพระพุทธศาสนา

อัฐบริขารของหลวงปู่เสาร์ กนฺตสีโล วัดเลียบ

ผอบไม้กลิ้ง ระบุว่าเคยใช้บรรจุอัฐิธาตุของหลวงปู่เสาร์ กนฺตสีโล

บาตรบริขารของหลวงปู่เสาร์ กนฺตสีโล

ตะบันหมากของหลวงปู่เสาร์ กนฺตสีโล กระจบอกทำจากทองเหลืองดุนลาย ลูกตะบันทำจากงาช้าง และสากทำจากไม้พะยูน

ป้านชา แบบป้านสาย
ใส่ในโถนวมทองเหลือง

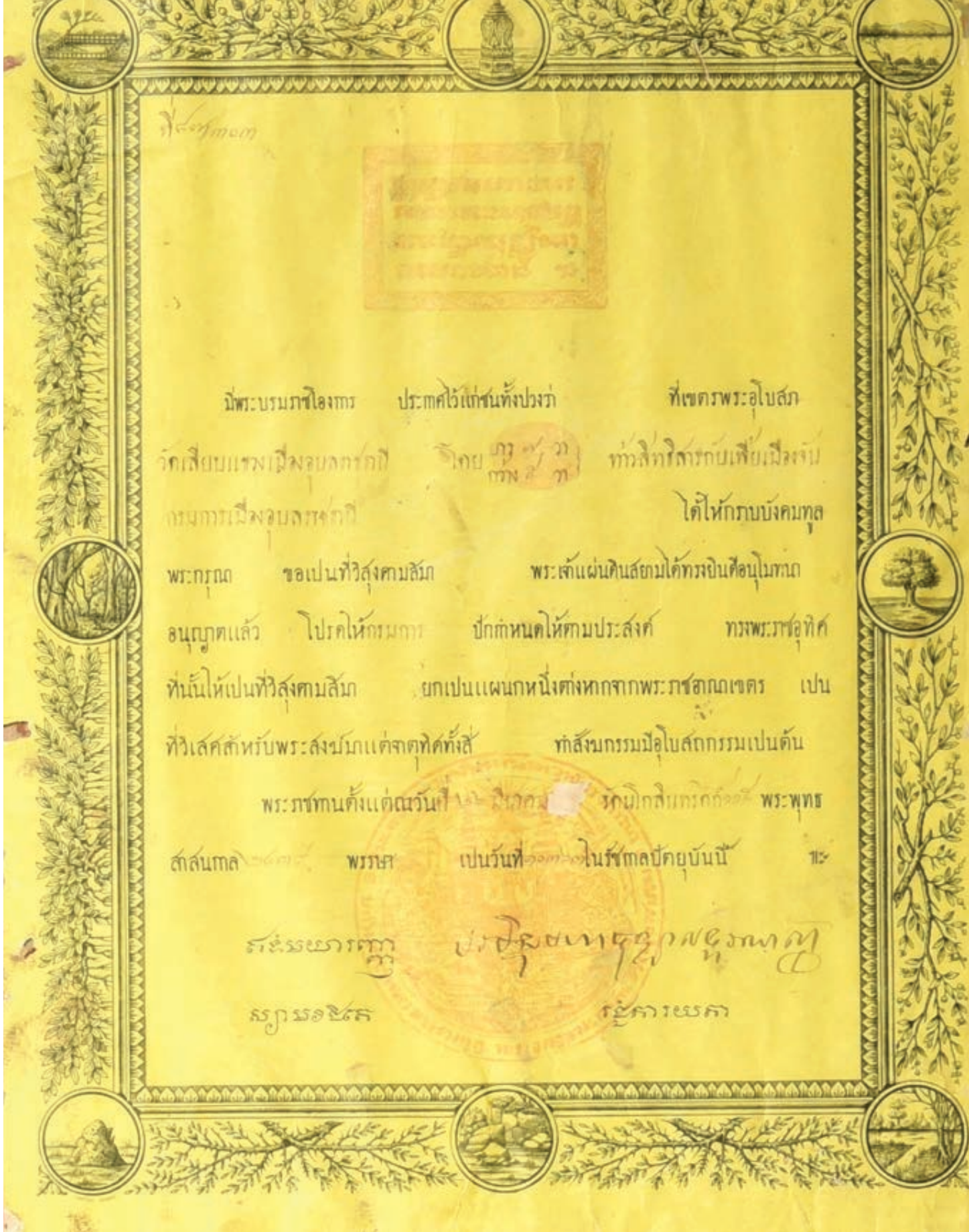
กาหน้าชาลายคราม ยุคราชวงศ์ชิง

ป้านสายใส่ในโถนวม
รองรับด้วยถาดทองเหลือง ๓ ขา

พระครูวิเวกพุทธกิจ (เสาร์ กนตสีโล) ชาตะ ๒ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๐๒ มตะ ๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๘๕ เป็นบูรพาจารย์สายพระป่าในประเทศไทย ด้วยราว พ.ศ. ๒๔๓๔ - ๒๔๓๖ หลวงปู่เสาร์ได้รุดงค์ผ่านหมู่บ้านคำบง อำเภอศรีเมืองใหม่ จังหวัดอุบลราชธานี ได้เทศนาสั่งสอนพระอาจารย์มั่นสมัยยังเป็นฆราวาสจนเกิดศรัทธาเลื่อมใสและติดตามออกบวช เหตุนี้จึงเป็นความยิ่งใหญ่ของวงศ์กรรมฐานพระป่าที่มีต้นธารมาจากหลวงปู่เสาร์ ภาพนี้เป็นภาพถ่ายยุค ๒๔๗๐ จัดแสดงอยู่ภายในวิหารหลวงปู่เสาร์ วัดเลียบ

ใบพระราชทานวิสุงคามสีมา พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ ทรงลงพระปรมาภิไธยพระราชทานให้แก่วัดเลียบเมืองอุบลราชธานี เมื่อวันที่ ๒๖ มีนาคม รัตนโกสินทรศก ๑๑๕ (พ.ศ. ๒๔๓๙) จัดแสดงอยู่ภายในวิหารหลวงปู่เสาร์ วัดเลียบ

จิตรกรรมในสมุดไทยเรื่องพระมัลลย์ เขียนภาพพระมัลลย์เถรไปสักการะพระจุฬามณีเจดีย์และสนทนากับพระอินทร์ (ภาพบน) และเขียนภาพเทพนม (ภาพล่าง)

จารึกมีความว่า พระมหามณี ฐมมจนะโท ร่วมกับ
ทายกทายิกา สร้างธรรมาสน์หลังนี้ถวายวัดกลาง
เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๑

ธรรมาสน์ตั้งขาสิ่งห์ (ตั้งปั้นปาติโมกข์) สมบัติของวัดกลาง ศิลปกรรม
ช่างพื้นเมืองอุบลราชธานี ไม่มีราวพนัก มีแต่พนักพิงหลังทำเป็นรูปไบเซมา
ด้านหลังมีจารึกของผู้สร้างถวายวัดกลาง เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๑

ศิลปวัตถุของวัดมณีวนาราม

เครื่องตั้ง หรือเครื่องบูชาทั้งห้า “คู่ก่ง” เครื่องนมัสการตามธรรมเนียมจีน เป็นเครื่องลายคราม สร้างจากวัสดุเซรามิกหรือกระเบื้องเคลือบ ศิลปะจีน ยุคราชวงศ์ชิง ประกอบด้วยชุดบูชา ๕ ชิ้น ได้แก่ ๑) กระจก่างายาน หรือกระจก่างรูป ขาแข็งสิงห์ ๔ ขา ๑ ใบ ๒) เชิงเทียนลายครามเคลือบสีขาว ฐานขาสิงห์ ๑ คู่ ๓) แจกัน ๑ คู่ ศิลปะจีน ยุคราชวงศ์ชิง แต่เดิมใช้เป็นเครื่องนมัสการพระรัตนตรัยประจำศาลาการเปรียญ ปัจจุบันจัดแสดงอยู่ภายในกุฏิใหญ่ พิพิธภัณฑวัดมณีวนาราม พระปรกณ ชินวโร (ปุกหุด) เรียบเรียงคำบรรยาย

ธรรมาสันตั้งขาสิงห์ (ตั้งป่นปาติโมกข์) หรือ “โองอุปโป” ฝีมือช่างเมืองอุบลราชธานี ขนาดกว้าง ๔๕ เซนติเมตร ยาว ๑๐๓ เซนติเมตร สูง ๕๔ เซนติเมตร เป็นธรรมาสันเอกลักษณ์ที่พบมากในเมืองอุบลราชธานี ประกอบด้วยส่วนขาสิงห์ ส่วนฐานบัว ส่วนพื้นและพนักหลังและด้านข้าง ลายที่ประดับบนธรรมาสันเป็นลายแกะสลักลงรัก ปิดทองประดับกระจก บางส่วนทาสีชาด ตัวตั้งมีแนวยาวไปด้านหลังไม่เหมือนธรรมาสันตั้งขาสิงห์ที่พบทั่วไป ธรรมาสันนี้ใช้สำหรับพระภิกษุสวดพระปาติโมกข์ เดิมเคยประจำในอุโบสถ (สิม) หลังเดิมที่รื้อถอนไปแล้วเมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๐ สันนิษฐานว่าคงสร้างขึ้นในงานกฐิน สมัยที่พระอริวงศาจารย์ญาณวิมล อุบลสังฆปาโมกข์ (ส่วย) หรือ “ท่านเจ้า” ครองวัดมณีวนาราม ช่วงราวรัชกาลที่ ๓ ปัจจุบันจัดแสดงอยู่ภายในกุฏิใหญ่ พิพิธภัณฑวัดมณีวนาราม พระปรกณ ชินวโร (ปุกหุด) เรียบเรียงคำบรรยาย

ตู้พระธรรมลายรดน้ำ ใบที่ ๑ ลักษณะเป็นตู้ขาหมู ๔ ขา มีลิ้นชัก ๒ ช่อง
ศิลปกรรมรัตนโกสินทร์ สกุลช่างเมืองอุบลราชธานี จัดแสดงอยู่ในกุฏิ
พระอรียวงศาจารย์ (กุฎิแดง) พิพิธภัณฑ์วัดมณีวนาราม
(พระปรารักษ์ ชินวโร (ปกเหตุ) บรรยายภาพ)

ลายรดน้ำตู้พระธรรม ใบที่ ๑
ด้านหลังเขียนภาพเรื่องปาจิต
อรพิม ตอนนางอรพิมพันคอ
นายพรานไต่ต้นไม้ จัดแสดง
อยู่ในกุฏิแดง พิพิธภัณฑ
วัดมณีวนาราม

ตู้พระธรรมลายรดน้ำ ใบที่ ๒ (ตู้ชาห่ม) ยุครัชกาลที่ ๔ ลายรดน้ำ
เขียนลายไทยแทรกด้วยเรื่องรามเกียรติ์ ภาพสัตว์ในป่าหิมพานต์
และพุทธชาดก จัดแสดงอยู่ในกุฏิพระอริยวงศาคตญาณ (กุฏิแดง)
พิพิธภัณฑ์วัดมณีวนาราม

ลายรดน้ำด้านผนังซ้ายของตู้พระธรรมลายรดน้ำ ใบที่ ๒
เขียนภาพเรื่องวิรุทธาตก ตอนปลุณณกยักษ์ทรมานวิรุทธบัณฑิต

ลายรดน้ำด้านผนังซ้ายของตู้พระธรรมลายรดน้ำ ใบที่ ๒
เขียนภาพจับในเรื่องราวมเกียรติ์

หีบพระธรรม ลงชาติปิดทอง ทรงลุ้งหรือทรงบัวเหลี่ยมแบบเอวชั้น
ปากพาน ส่วนฐานรองรับตกแต่งด้วยลวดลายจำหลักไม้อย่างงดงาม
จัดแสดงอยู่ในพิพิธภัณฑ์วัดมณีวนาราม
(พระปกรณัม ชินวโร (ปกุหุด) บรรยายภาพ)

จารึกแผ่นหินอ่อน ขนาดสูง ๖๒ เซนติเมตร กว้าง ๓๘ เซนติเมตร หน้า ๒ เซนติเมตร จารึกอักษรไทยสีทอง ระบุรายนามผู้บริจาคทรัพย์สร้าง พระพุทธรูปนันทชินะ พระประธานประจำศาลาการเปรียญ (หอแจก) วัดมณีวนาราม ทั้งพระภิกษุ อุบาสก อุบาสิกา รวมทั้งสิ้น ๕๖ ราย รวมทุนทรัพย์ ๖๘๔ บาท เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๓

จารึกใบเสมาหินทรายวัดมณีวนาราม จัดแสดงอยู่ในกุฏิ พระอริยวงศาจารย์ (กุฏิแดง) วัดมณีวนาราม เดิมปักอยู่ด้านหน้าสิม (อุโบสถ) หลังเดิมของวัดมณีวนาราม ขนาดกว้าง ๓๖ เซนติเมตร ยาว ๕๘ เซนติเมตร จารึกด้วยอักษรไทยน้อย และอักษรไทย ระบุการสร้างโบสถ์ และการบูรณะสิม (อุโบสถ) หลังเดิมของวัดมณีวนาราม

ด้านที่ ๑ (ภาพขวาบน) จารึกด้วยอักษรไทยน้อย ระบุว่า ท่านโสพาได้พิจารณาพระคัมภีร์เพื่อกำหนดขนาดและน้ำหนักของ โบสถ์ (นิมิต) แล้วให้สร้างโบสถ์นี้เป็นตัวอย่างนิมิตเพื่อประโยชน์ ในการผูกพัทธสีมาไว้สืบไป เจ้าพระอุปราช และทิดแก้ว เป็นผู้สร้าง โบสถ์นี้

ด้านที่ ๒ (ภาพขวาล่าง) จารึกด้วยอักษรไทย ความว่าท่าน พระครูพวงได้พร้อมกันทั้งพระสงฆ์สามเณรแลญาติโยมทั้งหลายรื้อ โบสถ์หลังนี้ทำใหม่ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๗ สิ้นเงินไป ๘๐๐ บาท

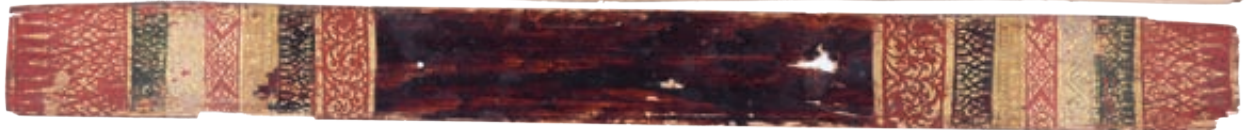

ภาพหน้าซ้ายและขวา

ฝาประกบกับคัมภีร์ใบลาน มีลักษณะหลายรูปแบบ อาทิ งานแกะสลักลวดลายไทยประดับกระจก งานลงรักปิดทองลายรดน้ำ หรืองานเขียนลายระบายสี เป็นต้น ส่วนใหญ่เป็นงานฝีมือช่างในท้องถิ่น ชาวบ้านนิยมสร้างมาถวายวัดกันมาก (สมบัติของวัดมณีวนาราม)

(สมบัติของวัดสุปฏิภูมิอารามวรวิหาร)

(สมบัติของวัดกลาง)

(สมบัติของวัดมณีวนาราม)

จิตรกรรมในสมุดไทยเรื่อง
 สีมรกต ฉบับที่ ๑ เขียนภาพ
 ประกอบการผูกพัทธสีมาใน
 รูปแบบต่าง ๆ เช่นภาพพัทธสีมา
 คร่อมระหว่างแม่น้ำ มีสะพานข้าม
 มีพ่อค้าจีนพายเรือขายสิ่งของ
 แบบจีนนอก

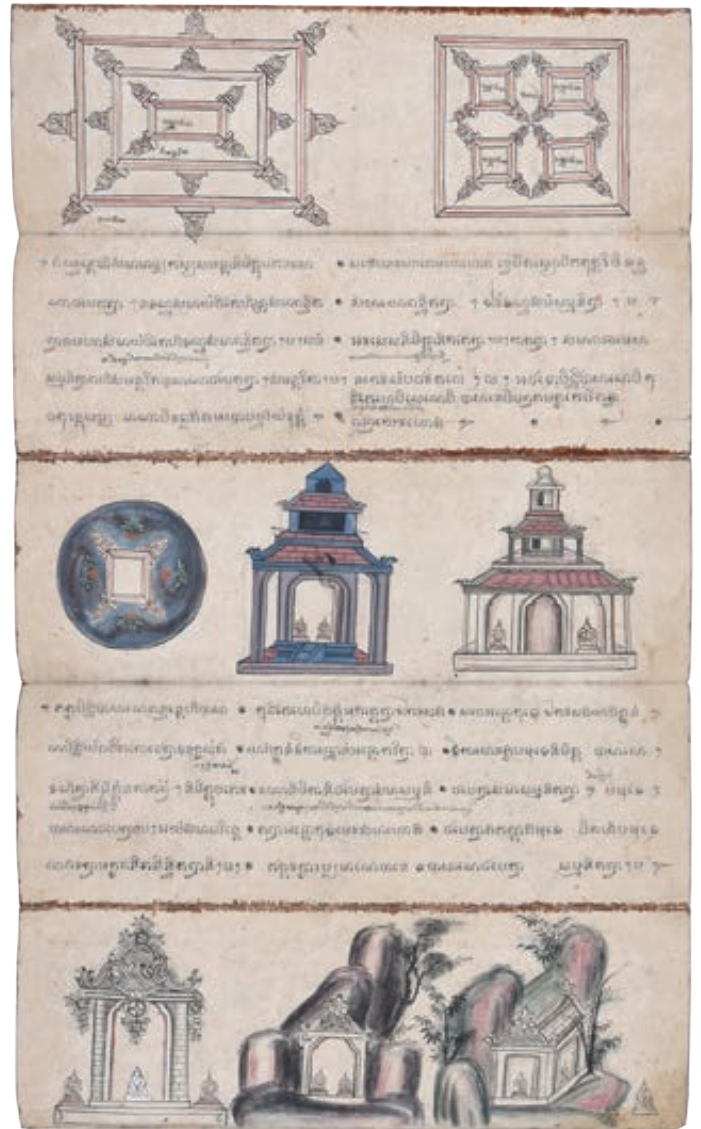

๑. มณฑล... ๒. ... ๓. ... ๔. ... ๕. ... ๖. ... ๗. ... ๘. ... ๙. ... ๑๐. ...

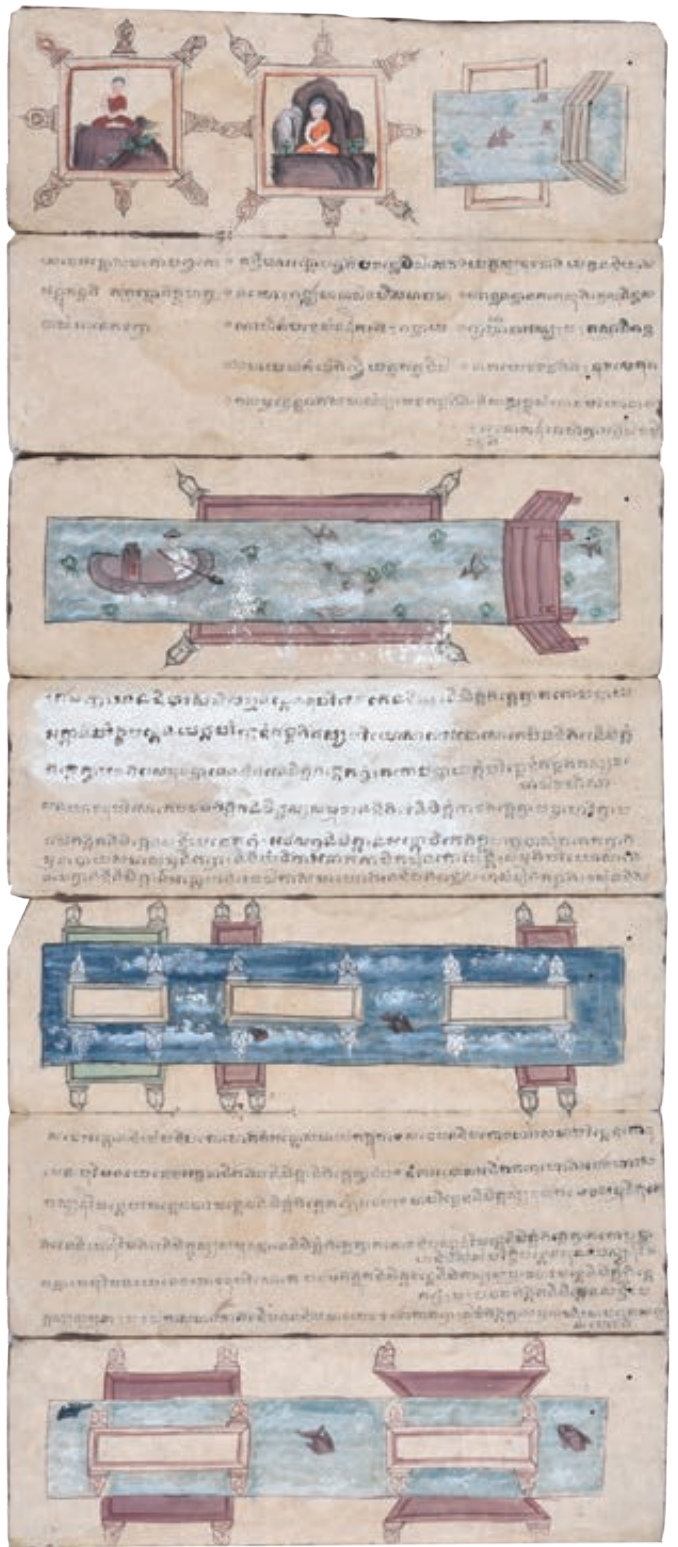
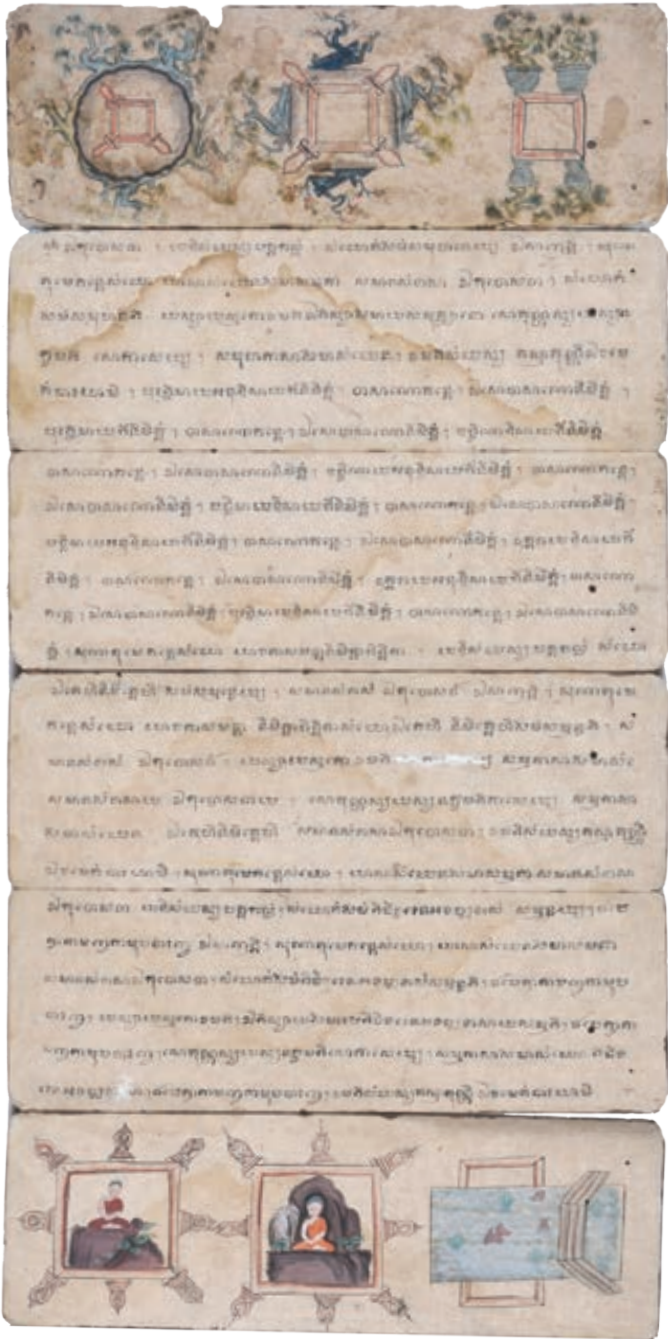

๑. ... ๒. ... ๓. ... ๔. ... ๕. ... ๖. ... ๗. ... ๘. ... ๙. ... ๑๐. ...

สมุดไทยเรื่องสีมากตา ฉบับที่ ๑ เขียนด้วยตัวอักษรขอมและอักษรธรรมอีสาน ภาษาบาลี ด้วยหมึกสีด่างลงบนสมุดไทยขาว มีภาพจิตรกรรมลงสีประกอบตลอดเล่ม ศิลปะรัตนโกสินทร์ อายุราวรัชกาลที่ ๔ - ๕ สีมากตาเป็นคัมภีร์ที่สมเด็จพระวันรัต (แดง สีลวฑฺฒโน) วัดสุทัศน์เทพวราราม เป็นผู้รจนาขึ้น เนื้อหาเกี่ยวกับความหมาย ขอบเขต ลักษณะ ประเภทและแนวทางในการผูกพัทธสีมา สันนิษฐานว่าฉบับของวัดมณีวนารามคงเป็นฉบับคัดลอกจากฉบับของวัดสุทัศน์เทพวราราม และนำเข้ามาเพื่อประโยชน์ในการทำวิญญกรรมของพระภิกษุในฐานะที่วัดมณีวนารามเป็นศูนย์กลางของ “พระครองไทย” มาตั้งแต่ยุครัชกาลที่ ๓ สมบัติของพิพิธภัณฑ์วัดมณีวนาราม (พระปภรณ์ ชินวโร (บุ๊คหุต) บรรยายภาพ)

สมุดไทยเรื่องสีมากถา ฉบับที่ ๒ เขียนด้วยตัวอักษรขอมและอักษรธรรมอีสาน ภาษาบาลี ด้วยหมึกสีดำนบนสมุดไทยขาว มีภาพจิตรกรรมลงสีประกอบตลอดเล่ม ศิลปะรัตนโกสินทร์ อายุราวรัชกาลที่ ๔ - ๕ สภาพชำรุดกว่าฉบับที่ ๑ หน้าปกสมุดไทยสูญหายไป

ธรรมาสันวัดศรีนวล บ้านชีทวน

ธรรมาสันสิงห์เทินบุษบก วัดศรีนวลแสงสว่างอารมณ์ บ้านชีทวน อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี ตั้งอยู่ภายในหอแจก (ศาลาการเปรียญ) สันนิษฐานว่าสร้างขึ้นในราว พ.ศ. ๒๔๖๘ เป็นงานศิลปกรรมที่เกิดจากงานผสมผสานความคิดแบบไทยกับฝีมือช่างชาวจีน ตามคติความเชื่อเรื่องสิงห์สามเศียร เป็นรูปสิงห์ยืนเทินปราสาท (ตัวธรรมาสัน) สร้างด้วยอิฐถือปูน ยอดปราสาทเป็นเครื่องไม้ทำเป็นชั้นซ้อนลดหลั่น ตัวธรรมาสันตรงกลางเป็นทรงเจดีย์ มีช่องสี่เหลี่ยมทั้ง ๔ ด้าน มีรูปภาพเขียนสีเป็นรูปเหล่าเทวดาและดอกไม้ของฝรั่ง ส่วนตัวฐานของธรรมาสันสิงห์มีเหล่าเทวดาและสัตว์ในวรรณคดีไทยอยู่รายล้อมลักษณะคล้ายกับมาฟังการแสดงธรรมของพระสงฆ์ประดับตกแต่งด้วยปูนปั้นและลายเขียนสีแบบศิลปะฉลุทูนทั้งหลัง มีเกริน หรือบันไดขึ้นลงทางด้านหลังบนเพดานหอแจกเหนือธรรมาสันมีภาพเขียนสีเป็นดวงดารา ลายดอกไม้ ใบไม้ รูปสัตว์ และเทพธิดานางฟ้าแบบสกุลช่างญวน กรมศิลปากรได้ประกาศขึ้นทะเบียนศาลาธรรมาสันสิงห์เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติเมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๐

ธรรมาสันด้านหน้า (ทิศเหนือ) ตัวปราสาทตรงกลางเจาะเป็นช่องสี่เหลี่ยมทั้ง ๔ ด้าน ข้างในเป็นที่นั่งของพระเวลายาเทศน์ หลังคาจตุร隅ไม้แบบจีน ด้านหน้ามีรูปเทวดาร่ายรำ ดอกไม้ มงคลและสัตว์มงคลตามคติความเชื่อ เช่น ดอกโบตั๋น ค้างคาว มังกร ฯลฯ

ซุ้มพระเหนือประตูทางเข้าธรรมาสันด้านหลัง (ทิศใต้) มีขนาด ๒ ตัว เออหางพันกันเพื่อคอยปกป้องรักษาพระพุทธรูปศาสนา เพดานเหนือยอดปราสาทเขียนภาพสีลายดวงดารา ลายดอกไม้ ใบไม้ รูปสัตว์และบุคคล

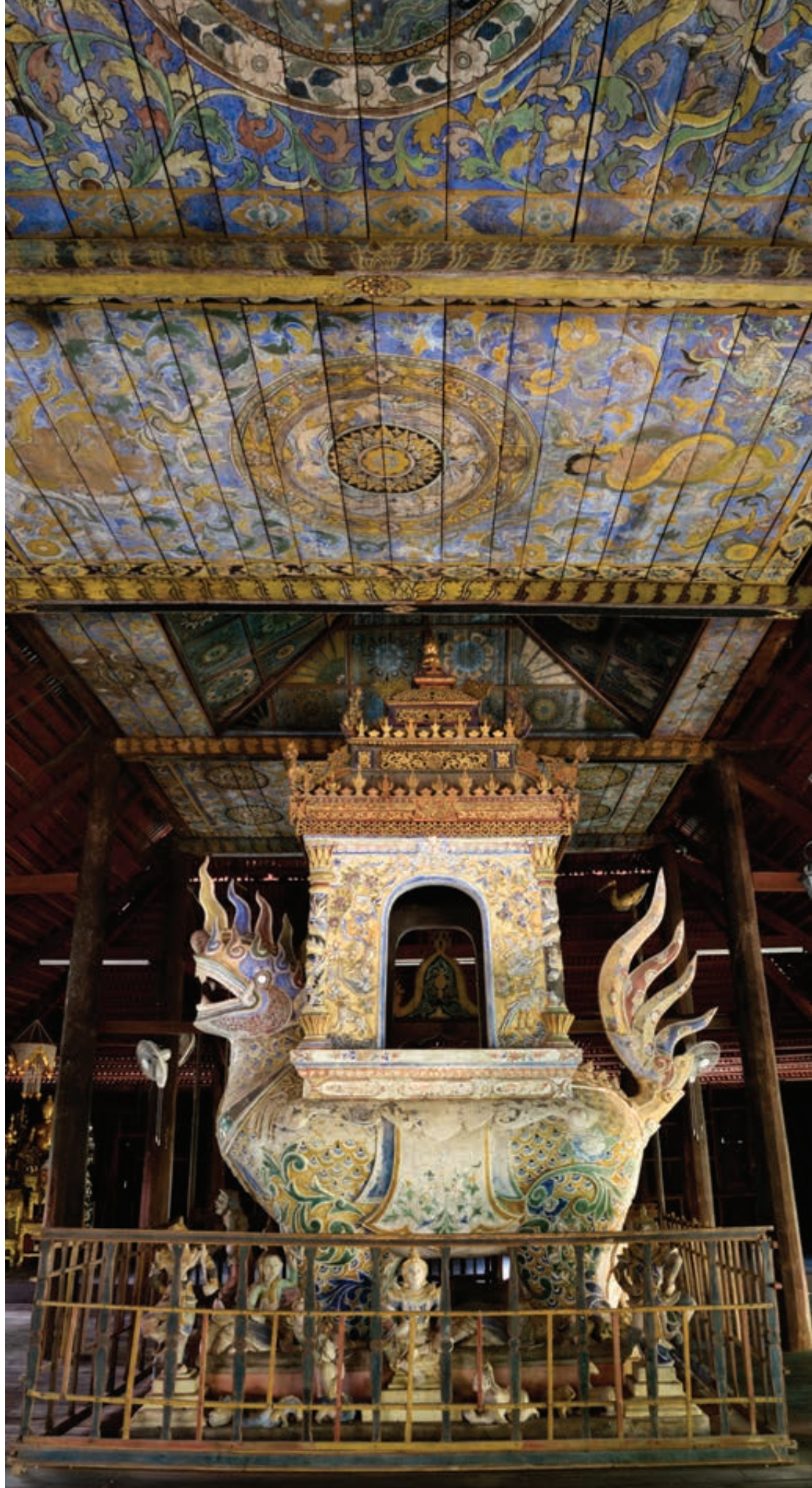

ธรรมเนียมด้านทิศตะวันออกเป็นหัวสิงห์ ออกแบบตามลักษณะศิลปะฉวน ลักษณะเด่นคือหงอนบนหัวสิงห์ และการใช้กระจกเงาติดไว้ที่ดวงตา ปากจะอำพรางพื้นและเขียวชัดเจนตามลำตัวมีลวดลายของพรรณพฤกษาสสมผสานกับเกล็ดของสิงห์

ธรรมเนียมด้านทิศตะวันตกเป็นหางสิงห์ ปั้นโคนหางแล้วแยกเป็น ๔ เส้น ลดหลั่นกัน เขียนลวดลายคล้ายก้อนเมฆหลากสี ตัวเรือนทางด้านทิศนี้ยังมีหน้าต่างฉลุไม้แกะสลักเป็นลวดลายพรรณพฤกษา

เพดานด้านหน้าธรรมาสน์
เขียนรูปดวงดาราขนาดใหญ่
อยู่ตรงกลางล้อมรอบด้วย
รูปเด็กมีปีกคล้ายกามเทพ
เกี่ยวพันกันเป็นวงกลม
บริเวณข้างของดวงดาราเขียน
เป็นรูปพญานาค ๒ ตัว พันรัด
บุคคลอยู่ พญานาคพันเป็น
ลายดอกไม้ใบไม้ มีรูปเต่าและ
ม้ามังกร อีกข้างมีรูปบุคคล
นั่งอยู่บนพญานาค ๒ ตัว และ
ยังมีรูปหงส์ประกอบด้วย

จิตรกรรมฝาผนัง วัดทุ่งศรีเมือง

วัดทุ่งศรีเมือง สร้างขึ้นในราว พ.ศ. ๒๓๘๕ ตรงกับรัชสมัย พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยพระอริยวงศาจารย์ ญาณวิมล อุบลสังฆปาโมกข์ (สูย) สังฆปาโมกข์เมืองอุบลราชธานี มีสถาปัตยกรรมที่สำคัญของวัดคือ หอพระพุทธรบาทและหอไตร กลางน้ำ

หอพระพุทธรบาท (อุโบสถหรือสิม) เป็นอาคารก่ออิฐ ถือปูนมีลักษณะสถาปัตยกรรมผสมระหว่างศิลปะพื้นถิ่นอีสาน กับศิลปะภาคกลาง บริเวณแนวกำแพงแก้วด้านทิศตะวันออก เป็นทางเข้า บนเสาบันประติมากรรมรูปราชสีห์แบบพื้นถิ่น นั่งหันหน้าเข้าสู่อุโบสถ

บานประตูหอพระพุทธรบาทมี ๒ บาน ทำจากไม้เนื้อแข็งทั้ง แผ่น แกะสลักลายเถาวัลย์หรือลายก้านขดพรรณพฤกษาออก ซ่อดอกกกละ ตลอดแนวก้านขดประกอบด้วยใบกระหนก และ แทรกด้วยรูปสัตว์ต่าง ๆ ไว้ตามช่องของลาย บานประตูลงรัก ปิดทองล่องกระจกสีเขียว

ภายในหอพระพุทธรูปประดิษฐานพระเจ้าใหญ่องค์เงิน พระพุทธรูปปางมารวิชัย เป็นพระประธาน คู่กับรอยพระพุทธรูปจำลอง ฝาผนังเขียนจิตรกรรมไว้ทุกด้านไม่ปรากฏชื่อช่างเขียน เนื้อหาเป็นเรื่อง พุทธประวัติ เวสสันดรชาดกและปาจิตตกุมารชาดก ส่วนเสาหลอกมีการตกแต่งลวดลายและเขียนภาพ พุทธประวัติ ทศชาติและภาพปริศนาธรรม ฝีมือพระครูวิโรจน์รัตโนบล อดีตเจ้าอาวาสวัดทุ่งศรีเมือง นอกจากนี้ช่างเขียนได้สอดแทรกวิถีชีวิตของผู้คนในยุคหนึ่งไว้ตามผนังริมกรอบประตูหน้าต่าง ไม่ว่าจะเป็นภาพสาวชาววังเล่นดนตรี ภาพหมอลำหญิงชาย การเกี่ยวพาราสีกัน ภาพเด็ก ๆ เล่นกระโดดน้ำ ภาพชาวประมงเหวี่ยงแหหาปลา ภาพชาวจีนพายเรือขายเหล้า และอื่น ๆ อีกมากมาย

เสาหลอกหรือเสาค้ำยันชื่อ ในหอพระพุทธรูปเขียนภาพพุทธประวัติ ทศชาติและภาพปริศนาธรรม

ผนังด้านซ้ายมือพระประธาน เหนือสุดขอบผนังด้านบนเขียนภาพเทพชุมนุมหนึ่งประนมหัตถ์นมัสการหันหน้าเข้าหาพระประธาน
รองรับด้วยลายประจำยาม ถัดลงมาเขียนเรื่องพระมาลัยขึ้นไปสนทนากับพระอินทร์และเฝ้าพระศรีอารีย์ และบูชาพระเจดีย์จุฬามณี
บนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ สวรรค์ชั้นดาวดึงส์ตั้งอยู่บนยอดเขาพระสุเมรุ มีพระอินทร์เป็นผู้ปกครองเหล่าเทพบุตรและเทพธิดา เชิงเขา
พระสุเมรุเป็นป่าหิมพานต์ มีสระอโนดาตเป็นสระใหญ่ ภายใต้อาสน์เป็นป่าหิมพานต์เป็นที่อาศัยของเหล่าสัตว์ในจินตนาการนานาชนิด

ต้นมักกะลีผล (นารีผล) ในป่าหิมพานต์มีเหล่านักสิทธิ์ คนธรรพ์ และฤาษี
ต่อสู้แย่งชิงนางนารีผลไปเซยชม

พุทธประวัติตอนเสด็จออกมหาภิเนษกรรม (ออกบวช)

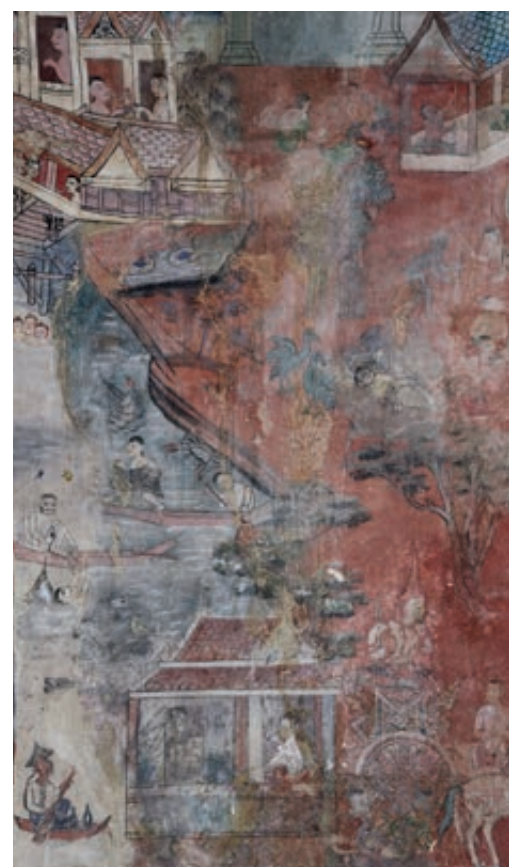
ผนังเหนือประตูทางเข้าเขียนเรื่องพุทธประวัติ ตอนปรินิพพาน ถวายพระเพลิง พระพุทธศรีระ และแบ่งพระบรมสารีริกธาตุ ผนังด้านข้างบานประตูเขียนภาพ บ้านเรือนและวิถีชีวิตของผู้คนที่อยู่ในวังและที่อาศัยอยู่ริมน้ำ ตลอดจนการทำมาหากินและการค้าสำเภากับจีน

ผนังข้างบานหน้าต่างบานที่ ๑ ด้านซ้ายมือพระประธานเขียนเรื่องปาจิตตกุมาร ชาตค ตอนท้าวปาจิตต์และนางอรพิมข้ามลำน้ำ เมื่อทั้งคู่เดินทางจนมาถึงแม่น้ำใหญ่ กำลังคิดจะว่ายน้ำข้าม ขณะนั้นมีตาเถรพายเรือผ่านมา เมื่อตาเถรเห็นนางอรพิม ก็มีจิตปฎิพัทธ์ จึงใช้อุบายรับนางอรพิมข้ามปากแต่เพียงผู้เดียว นางอรพิมและ ท้าวปาจิตต์หลงเชื่อ ตาเถรแทนที่จะพานางอรพิมข้ามแม่น้ำ กลับพายเรือกลับบ้าน นางอรพิมไม่รู้ทำอย่างไร มองไปข้างลำน้ำเห็นต้นมะเดื่อ จึงแสวงใช้มารยาบอก ตาเถรว่าอยากกินมะเดื่อ ตาเถรหลงเชื่อปีนต้นมะเดื่อขึ้นไป นางจึงรีบเอานามมาสะ ไว้ที่โคนต้นมะเดื่อ จากนั้นนางจึงพายเรือหนีกลับไปหาท้าวปาจิตต์

ผนังด้านขวามือพระประธานเขียนเรื่อง
เวสสันดรชาดก ตอนนครกัณฑ์ กัณฑ์หิมพานต์
ทานกัณฑ์ กัณฑ์วนประเวศ

ภาพวิถีชีวิตของผู้คนในยุคหนึ่ง เช่น การ
เล่นหมอลำ หนุ่มสาวเกี่ยวพาราสีกัน เด็ก ๆ
เล่นน้ำ ชาวประมงเหวี่ยงแหหาปลา ชาวจีน
พายเรือขายเหล้า เป็นต้น

จิตรกรรมฝาผนัง วัดนาควาย

วัดนาควายสร้างขึ้นเมื่อใดไม่มีหลักฐานบันทึกแน่ชัด สันนิษฐานว่าน่าจะอยู่ในช่วงต้นกรุงรัตนโกสินทร์ ภายในวัดมีโบราณสถานสำคัญคือ สิมหรือโบสถ์ สร้างในสมัยญาคูหา เจ้าอาวาสรูปที่ ๒ มีลักษณะแบบสิมพื้นถิ่นอีสานขนาดเล็ก ทรงสี่เหลี่ยมผืนผ้า ก่ออิฐถือปูน หันหน้าไปทางทิศตะวันออก มีบันไดทางขึ้นด้านเดียว มีมุขโถงด้านหน้า ประตูทางเข้ามีทางเดียว ผนังด้านข้างเจาะช่องหน้าต่างด้านละ 1 ช่อง ผนังด้านหลังก่อทึบ หลังคาทรงจั่ว มุงกระเบื้องเกล็ด ประดับด้วยข้อฟ้า ไบระกา หางหงส์ มีคันทวยไม้แฝงทรงรูปเสารองรับหลังคา ผนังภายในอาคารทุกด้านตกแต่งด้วยจิตรกรรมฝีมือช่างพื้นถิ่น เขียนเรื่องพุทธประวัติเป็นหลัก สอดแทรกสภาพสังคม ชีวิตความเป็นอยู่ คตินิยม วัฒนธรรม ประเพณี การทำมาหากินของชาวอีสาน รวมทั้งชาวต่างภาษาที่เข้ามามีบทบาทในช่วงเวลานั้น

ผนังด้านนอกเหนือบานประตูทางเข้าเขียนพุทธประวัติ
ตอนมารผจญ - ชนะมาร มีภาพชาวอีสานเป่าแคน ฟ้อนรำ
และวงปี่พาทย์

พุทธประวัติตอนทำนายมหาบุรุษลักษณะเจ้าชายสิทธัตถะ

ผนังด้านหลังพระประธานเขียนเรื่องพุทธประวัติตอนเสด็จโปรดพุทธมารดาบนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์

พุทธประวัติตอนตัดพระเมาลี นางสุชาดาถวายข้าวมธุปายาส ทรงอธิษฐานลอยถาด และบำเพ็ญเพียรใต้ต้นพระศรีมหาโพธิ์

พุทธประวัติตอนเจ้าชายสิทธัตถะประสูติ

พุทธประวัติตอนพระพุทธเจ้าเสด็จดับขันธปรินิพพาน

พ่อค้าวัวต่างเดินทางไปค้าขาย

รายชื่อผู้ให้ความอนุเคราะห์ในการจัดทำหนังสือสมุดภาพอุบลราชธานี

คณะสงฆ์จังหวัดอุบลราชธานี

พระเทพวราจารย์ (ศรีพร) วัดมณีวนาราม
พระราชธรรมสุธี (ทองคู่) วัดศรีอุบลรัตนาราม
พระวิบูลธรรมมาภรณ์ (ชาย) วัดสุปฏิหารามวรวิหาร
พระวิโรจน์รัตโนบล (จันทร์) วัดทุ่งศรีเมือง
พระครูอุบลคณานุกสิฐ (สมควร) วัดสุปฏิหารามวรวิหาร
พระครูวิลาสกิจจาทร (บัวสอน) วัดหลวง
พระครูโกศลวิहारคุณ (จุ่ม) วัดกลาง
พระครูอุบลคณาภรณ์ (วีระชัย) วัดเลียบ
พระอธิการพ่อน ชุตินุชโร วัดศรีนวลแสงสว่างอารมณ์
พระปรกณ ชินวโร (บุกหุด) วัดมณีวนาราม

ชาวอำเภอเมืองอุบลราชธานี

หอจดหมายเหตุแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติฯ อุบลราชธานี
สถาบัน กศน.ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
นายคมกฤช อภิชัยสรพันธ์
นายสาทิส หาญสกุล ร้านเจียวกี
นางสาววลัยศรี มากโหน
รองศาสตราจารย์วีณา วิสเพ็ญ
นางพริ้มเพรา ขจิตวิษยานุกุล
นางสาวนิลเนตร จุจิรโชติ
นายพลากร จึงวิมุตติพันธ์
นายสนองรัตน์ แสงผา
นายวิศิษฐ์ สิงห์จิวิต
นายชัยวัฒน์ อังคีรส
นางสาวสมจิต คำปลิว
นายสมชาย เบญจถาวรอนันท์

ชาวอำเภวารินชำราบ

นายสกล โสมะเกษตริณ นายก อบต.คูเมือง
ร้อยตรี เฉลิม กันยาสา
นายปัญญา แพงเหล่า
นางสาวมัทธนี ไชยอุไร
นายนิรันดร์ บุราไกร

ชาวอำเภอพิบูลมังสาหาร

สำนักงานเทศบาลเมืองพิบูลมังสาหาร
ดร.ศิริมาเมธวีดี ศิริชนิดธา
นายกเทศมนตรีเมืองพิบูลมังสาหาร
นายณรงค์ศักดิ์ โกศลวัฒน์
นางปราณี วีระสพประสงค์

นางสาววิภาภรณ์ ไลละวิทย์มงคล
นายคณศ ประมุขกุล
นายนราธิป สาครวงศ์วัฒนา
นางสาวนิภา แซ่ลี
นางสาวดารณี วีระสพประสงค์

ชาวอำเภอเขมราฐ

นายวัชรินทร์ ผุดผ่อง
นางสาวนิถมล ลิ้มสวัสดิ์
นางผ่องใส มณีโชติ

ชาวอำเภอตระการพืชผล

นางชนพรรณ แก้วจันดี โรงเรียนอนุบาลหนองหญิง
นายบำรุง แก้วจันดี โรงเรียนอนุบาลหนองหญิง
นางสาวกมลฉัตร พิทักษ์เทพสมบัติ
นายกิตติคุณ ศรีธัญรัตน์

ชาวอำเภอเดชอุดม

นายวุฒินันท์ เทียมสุวรรณ นายกเทศมนตรีเมืองเดชอุดม

ชาวอำเภอม่วงสามสิบ

นายปรีดา อุ่นอุดม นายอำเภอม่วงสามสิบ
นางสาวสุกัญญา วิริยะกุล ร้านเค้กก๊าก
ดร.พันธ์ ชมภูศรี
นายฐิตินันท์ อ่อนมิ่ง
นางเสงี่ยม บุรีสิงห์

ชาวอำเภอเขื่องใน

นายณัฐพงศ์ มั่นคง

คณะบุคคลและหน่วยงานอื่น ๆ

Imperial War Museums in London
ห้องสมุดวิทยาลัยมหาดไทย สถาบันดำรงราชานุภาพ
สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ
สำนักพิมพ์เมืองโบราณ
รองศาสตราจารย์ ดร.ธีรวัต ฌ ป้อมเพชร
นายสันติ อรุณศิริ (เพชร ท่าพระจันทร์)
นางสาวอรประพัทธ์ ฌ นคร
นายชลทัต สุขสำราญ
นายรัชวัฒน์ ทวีคุณ
นายชัยบรรค์ สีลาวนิช
นายประวิทย์ สังข์มี

พื้นที่ภูมิเมืองอุบลราชธานี | การเสด็จพระราชดำเนินจังหวัดอุบลราชธานี |
ภาพเก่าอุบลราชธานียุคแรก | ภูมิสถานบ้านเมือง | เหตุการณ์และกิจกรรมสัมพันธ์ |
ประเพณีและวิถีชีวิต | ผู้คนเมืองอุบลราชธานี | คณะสงฆ์เมืองอุบลราชธานี | มรดกเมืองอุบลราชธานี

๒๓๑
อุบลราชธานี
รุ่งเรือง เมืองธรรม

จัดพิมพ์เนื่องในวาระกิจกรรม
“๒๓๑ ปี อุบลราชธานี รุ่งเรือง เมืองธรรม”

จัดพิมพ์โดย จังหวัดอุบลราชธานี

